

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ: ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΤΜΗΜΑ: ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

**ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**«Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ
ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»**

ΚΑΠΑΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΑΜ 01520820Μ015

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΤΣΕΛΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ: ΛΥΜΠΕΡΑΚΗ ΑΝΤΙΓΟΝΗ, ΨΥΧΑΡΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΑΘΗΝΑ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2022

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το φαινόμενο της μετανάστευσης αποτελεί έναν εξαιρετικά σημαντικό και περίπλοκο ζήτημα της σύγχρονης εποχής, το οποίο βρίσκεται και σε σημαντική έξαρση λόγω του χαμηλού βιοτικού επιπέδου και των πολιτικών αναταραχών που εντοπίζονται σε όλο το κόσμο. Οι μεταναστευτικές ροές προς την δύση είναι σημαντικά αυξημένες, ενώ έντονη είναι και η ενίσχυση του φαινομένου τα τελευταία χρόνια στον Ελλαδικό χώρο. Στη παρούσα εργασία παρουσιάζεται και εξετάζεται το φαινόμενο της μετανάστευσης, ενώ ο βασικός σκοπός της έρευνας είναι η μελέτη της επιρροής του χώρου στη ένταξη των μεταναστών στην τοπική κοινωνία. Σε πρώτο επίπεδο παρουσιάζονται οι πιο καίριες έννοιες του φαινομένου της μετανάστευσης, γίνεται διάκριση μεταξύ των εννοιών και παρουσιάζονται τα βασικότερα στατιστικά στοιχεία και οι σημαντικότερες πολιτικές που τη περιβάλλουν. Στην εργασία δίνεται ακόμα μεγαλύτερη βαρύτητα στην παρουσία του φαινομένου στον Ελληνικό χώρο, τόσο βιβλιογραφικά όσο και μέσα από την ανάπτυξη μιας ποσοτικής έρευνας ερωτηματολογίου. Συγκεκριμένα, το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από μετανάστες που κατοικούν στην Ελλάδα και διανεμήθηκε στους συμμετέχοντες μέσω διαδικτύου. Στη συνέχεια, με τη χρήση στατιστικών εργαλείων όπως το excel και το SPSS, πραγματοποιήθηκε ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν έτσι ώστε να παρουσιαστούν οι απόψεις και οι τάσεις του δείγματος, αλλά και να εντοπιστούν συσχετισμοί και αλληλεξαρτήσεις ανάμεσα στις μεταβλητές των δεδομένων. Πιο αναλυτικά, το ερωτηματολόγιο χωρίστηκε σε 5 ενότητες για τη συλλογή δημογραφικών δεδομένων, δεδομένων που αφορούν τα συναισθήματα και τις τάσεις που βιώνουν οι μετανάστες, δεδομένα που αφορούν την εργασία και τη στήριξη που έχουν λάβει οι μετανάστες από διαφορετικούς εμπλεκομένους, δεδομένα που αφορούν τα παιδιά και το σχολείο, αλλά και δεδομένα που σχετίζονται με τα κέντρα φιλοξενίας στα οποία είχαν φιλοξενηθεί οι συμμετέχοντες. Με βάση όλες τις αναλύσεις που πραγματοποιήθηκαν εντοπίζεται επιρροή του χώρου και του τόπου στην ενσωμάτωση των μεταναστών στη τοπική κοινότητα.

ABSTRACT

Nowadays, immigration is a very important and complex phenomenon that is in a significant upsurge due to the low standard of living and political problems that occur in many places of the world. Migratory flows towards the west are significantly increased, while at the same time the immigration phenomenon is getting increased in Greece. This thesis, examines and presents the phenomenon of migration and the main purpose of the research is to study the spatial influence in the integration of immigrants in the local community. First, the most important definitions and concepts are presented, while also the most important statistics and policies are presented. The thesis focuses on how the immigration phenomenon appears in Greece threw a literature review and with the use of a quantitative questionnaire research. Specifically, the questionnaire was completed by immigrants that are living in Greece and it was distributed to participants via the Internet. With the use of statistical tools, such as excel and SPSS, the collected data were analyzed to present the views and trends of the sample, but also to identify correlations and interdependencies between the data variables. More specifically, the questionnaire was divided into 5 sections to collect demographic data, data about the feelings and tendencies of migrants, data about immigrants work and about the support migrants received from different stakeholders, data about children and school and data related to the accommodation centers in which the participants were hosted. Based results, spatial influence in the integration of immigrants in the local community is identified.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Μετανάστες στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης	17
Εικόνα 2: Μετανάστες σε παγκόσμιο επίπεδο	18
Εικόνα 3: Οικισμός Μόριας 2017 και 2020	35
Εικόνα 4: Καταυλισμός Kalobeyei	36
Εικόνα 5: Καταυλισμός Kakuma	37

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Κατηγοριοποίηση μεταναστών σε ηλικιακές κατηγορίες με βάση το φύλο.....	18
Διάγραμμα 2: Κατανομή ασυνόδευτων ανήλικων με βάση το φύλο στις πέντε βασικές χώρες υποδοχής τους.....	19
Διάγραμμα 3: Η τάση των προσφυγικών ροών από τις 5 πιο συχνές χώρες προέλευσης	19
Διάγραμμα 4: Απόψεις κατοίκων κατά το 2018 για τους μετανάστες, ανά χώρα προορισμού	21
Διάγραμμα 5: Μετανάστες στο εσωτερικό της Ελληνικής Επικράτειας ανά έτος.....	25
Διάγραμμα 6: Συνολική εικόνα Νόμιμης Μετανάστευσης	25
Διάγραμμα 7: Αριθμός συνολικών αιτημάτων στέγασης.....	27
Διάγραμμα 8: Ωφελούμενοι στο πρόγραμμα HELIOS από 2019 έως το 2021	27
Διάγραμμα 9: Αριθμός καταγεγραμμένων ροών μεταναστών για το 2020	27
Διάγραμμα 10: Αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα ανά έτος.....	28
Διάγραμμα 11: Ηλικιακή κατανομή αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα (από 2013 έως 2019). ..	29
Διάγραμμα 12: Κατανομή φύλου δείγματος.....	40
Διάγραμμα 13: Κατανομή ηλικίας δείγματος.....	40
Διάγραμμα 14: Κατανομή δείγματος ως προς το τύπου μετανάστη	40
Διάγραμμα 15: Περιοχή κατοικίας δείγματος.....	41
Διάγραμμα 16: Γνώση της Ελληνικής γλώσσας.....	41
Διάγραμμα 17: Επιθυμία παραμονής στην Ελλάδα	41
Διάγραμμα 18: Περιγραφή της χρονικής διάρκειας παραμονής στη χώρα του δείγματος	42
Διάγραμμα 19: Περιοχή διαμονής του δείγματος	42
Διάγραμμα 20: Χώρες προέλευσης δείγματος.....	42
Διάγραμμα 21: Κατανομή ατόμων σε εργαζομένους και μη.....	43
Διάγραμμα 22: Τύπος συναισθημάτων που νιώθουν οι γύρω τους, σύμφωνα με τους μετανάστες.....	44
Διάγραμμα 23: Μετανάστες που έχουν δεχτεί επίθεση και μετανάστες που δεν έχουν δεχτεί επίθεση	45
Διάγραμμα 24: Απεικόνιση τάσεων και συμπεριφορών που αισθάνονται οι μετανάστες	46
Διάγραμμα 25: Η άποψη των μεταναστών σχετικά με το από που έλαβαν τη μεγαλύτερη στήριξη	47
Διάγραμμα 26: Ο τρόπος εύρεσης εργασίας των μεταναστών	48
Διάγραμμα 27: Ποσοστό ατόμων που έχουν μαζί τους στη χώρα παιδιά	49
Διάγραμμα 28: Παιδιά μεταναστών που πάνε σχολείο	49
Διάγραμμα 29: Ποσοστό ατόμων που έχουν μείνει σε δομή φιλοξενίας μεταναστών.....	50
Διάγραμμα 30: Κατανομή των μεταναστών στα κέντρα φιλοξενίας που διέμεναν	50

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Επιπλέον Τύποι Μετανάστευσης	10
Πίνακας 2: Οι μετανάστες στο εσωτερικό της ελληνικής επικράτειας ανά έτος	24
Πίνακας 3: Αιτήσεις στέγασης ατόμων που ενηλικιώθηκαν σε κάποιο κέντρο φιλοξενίας κέντρα ή σε κάποια θέση προσωρινής φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων κατά το έτος 2020.	26
Πίνακας 4: Αιτήσεις Ασύλου ανά τοποθεσία καταγραφής και ανά έτος.....	29
Πίνακας 5: Χωρητικότητα δομών	33
Πίνακας 6: Περιγραφικά στατιστικά στοιχεία βασικών δημογραφικών μεταβλητών.....	38
Πίνακας 7: Περιγραφικά στατιστικά στοιχεία συναισθημάτων που βιώνουν οι μετανάστες	43
Πίνακας 8: Περιγραφικά στατιστικά στοιχεία στάσεων και συμπεριφορών που αντιμετωπίζουν	45
Πίνακας 9: Περιγραφικά στατιστικά στοιχεία απόψεων μεταναστών για τη στήριξη που έχουν λάβει από την πολιτεία και τις Μ.Κ.Ο.	47
Πίνακας 10: Περιγραφικά στατιστικά στοιχεία στήριξης που λαμβάνουν οι μετανάστες	47
Πίνακας 11: Περιγραφικά στατιστικά στοιχεία που αφορούν τα παιδιά των μεταναστών	48
Πίνακας 12: Περιγραφικά στατιστικά συναισθημάτων παιδιών για σχολείο.	49
Πίνακας 13: Περιγραφικά στατιστικά στοιχεία που αφορούν τα παιδιά των μεταναστών	50
Πίνακας 14: Περιγραφικά στατιστικά συναισθημάτων παιδιών για σχολείο.	51
Πίνακας 15: Ομάδες και Cronbach's alpha	51
Πίνακας 16: Έλεγχος στατιστικά σημαντικών σχέσεων ανάμεσα στην ένταση των ρατσιστικών φαινομένων και των αρνητικών συμπεριφορών που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες σε σχέση με τον τόπο διαμονής τους.	53
Πίνακας 17: Στατιστικά σημαντικές σχέσεις ανάμεσα στην ένταση των ρατσιστικών φαινομένων και των αρνητικών συμπεριφορών που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες σε σχέση με τον τόπο διαμονής τους, ανάλυση ανά δυνάδες.	53
Πίνακας 18: Έλεγχος στατιστικά σημαντικών σχέσεων στήριξης πολιτείας σε σχέση με τον τόπο διαμονής τους.	54
Πίνακας 19: Έλεγχος στατιστικά σημαντικών σχέσεων στήριξης πολιτείας σε σχέση με τον τόπο διαμονής τους.	54
Πίνακας 20: Στατιστικά σημαντικές σχέσεις της σχέσης της εργασίας ως τμήμα της κοινωνικής αποδοχής αναφορικά με τον τόπο διαμονής των ατόμων	55
Πίνακας 21: Στατιστικά σημαντικές σχέσεις της σχέσης της εργασίας ως τμήμα της κοινωνικής αποδοχής αναφορικά με τον τόπο διαμονής των ατόμων	55
Πίνακας 22: Έλεγχος στατιστικά σημαντικών σχέσεων ανάμεσα στην ένταση των ρατσιστικών φαινομένων και των αρνητικών συμπεριφορών που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες σε σχέση με την καταγωγή τους.	55
Πίνακας 23: Έλεγχος στατιστικά σημαντικών σχέσεων στήριξης πολιτείας σε σχέση με τον τόπο καταγωγής τους.	56
Πίνακας 24: Έλεγχος στατιστικά σημαντικών σχέσεων στήριξης πολιτείας σε σχέση με τον τόπο καταγωγής τους.	56
Πίνακας 25: Έλεγχος στατιστικά σημαντικών σχέσεων εργασίας σε σχέση με τον τόπο καταγωγής τους.	57
Πίνακας 26: Έλεγχος στατιστικά σημαντικών σχέσεων εργασίας σε σχέση με τον τόπο καταγωγής τους.	57

Πίνακας 27: Έλεγχος στατιστικά σημαντικών σχέσεων κέντρων φιλοξενίας μεταναστών σε σχέση παράγοντες που ορίζουν τις συνθήκες διαβίωσης σε αυτά.	57
Πίνακας 28: Έλεγχος στατιστικά σημαντικών σχέσεων κέντρων φιλοξενίας μεταναστών σε σχέση με τη συμπεριφορά στα κέντρα αυτά προς τους μετανάστες.	57
Πίνακας 29: Έλεγχος σχέσης συναισθημάτων για σχολείο ανάμεσα σε μαθητές και μη μαθητές.	58
Πίνακας 30: Στατιστικά σημαντικές σχέσεις εκπαίδευση παιδιών και περιοχή διαμονής	58

ΠΙΝΑΚΑΣ ΧΑΡΤΩΝ

Χάρτης 1: Κατανομή προσφύγων και μεταναστών σε παγκόσμιο επίπεδο.....	16
Χάρτης 2: Κορυφαίες 10 εθνικότητες των πολιτών τρίτων χωρών το Νοέμβριο του 2021	30
Χάρτης 3: Γεωγραφική κατανομή εκκρεμών αδειών διαμονής Νοέμβριος 2021	30
Χάρτης 4: Κέντρα φιλοξενίας μεταναστών	32
Χάρτης 5: Θέση καταυλισμού Kalobeyei.....	36

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή	8
2. Βιβλιογραφική επισκόπηση	9
3. Παρουσίαση υφιστάμενης μεταναστευτικής εικόνας.....	15
4. Μεθοδολογία.....	31
5. Ανάλυση	31
5.1 Κέντρα Φιλοξενίας Μεταναστών στην Ελλάδα.....	32
5.2 Στατιστική Ανάλυση.....	37
6. Συμπεράσματα	58
Βιβλιογραφικές αναφορές	60

1. Εισαγωγή

Τη σημερινή εποχή, οι αναταραχές και το χαμηλό βιοτικό επίπεδο που εντοπίζονται σε πολλά σημεία του κόσμου οδηγούν σε εντονότερα μεταναστευτικά κύματα και σε αύξηση του αριθμού των εκτοπισμένων ατόμων. Η μετανάστευση αποτελεί ένα εξαιρετικά επίκαιρο, σημαντικό και έντονο ζήτημα, το οποίο πολλές φορές αποτελεί και αντικείμενο διχασμού. Ειδικότερα σήμερα, η διεθνής μετανάστευση αποτελεί ένα φαινόμενο αυξανόμενου ρυθμού, τόσο λόγω οικονομικών και κοινωνικών ζητημάτων, όσο και εξαιτίας πολιτικών προκλήσεων. Επιπλέον, αποτελεί αν σταθερό και επίμονο φαινόμενο της ανθρωπότητας, ενώ χαρακτηρίζεται ως ένα από τα πιο πιεστικά ζητήματα της εποχής μας (Tataru, 2019). Η στάση και η αποδοχή των ατόμων αυτών από τις τοπικές κοινωνίες δεν είναι ένα εύκολο ζήτημα και οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να δημιουργήσουν το κατάλληλο πλαίσιο για τη σωστή και ομαλή κοινωνική ένταξη των μεταναστών σε αυτές. Σε πολλές χώρες, εντοπίζονται έντονα αντιμεταναστευτικά αισθήματα, με πρόσφατες έρευνες να φανερώνουν πως ο κόσμος έχει γίνει λιγότερο ανεκτικός προς τους μετανάστες (Chatruc & Rozo, 2021). Ταυτόχρονα, παρατηρείται μια ποικιλομορφία αλλά και μια ρευστότητα στις στάσεις των ατόμων απέναντι στους μετανάστες (Munobwa et al., 2021) καθώς η παγκόσμια κοινωνία αποτελεί τόσο πολιτιστικά, όσο και φυλετικά ένα σύνολο ποικιλόμορφων χαρακτηριστικών (Nukpezah, 2017). Η σχέση των ατόμων και η στάση που υιοθετούν απέναντι στους μετανάστες, φαίνεται πως επηρεάζεται έντονα από τις διακυμάνσεις των οικονομιών κάθε περιοχής, ιδιαίτερα στο πλαίσιο που περιβάλλει την αγορά εργασίας (Blom, 2010). Τα αντιμεταναστευτικά αισθήματα, τα οποία οδηγούν σε προκαταλήψεις κατά των μεταναστών, αποτελούν ένα παράγοντα καθοριστικό στην ανάπτυξη του κοινωνικού αποκλεισμού των ευάλωτων αυτών ομάδων ατόμων, δυσκολεύει την ένταξη τους στην κοινωνία, ενώ προκαλεί οικονομικό και κοινωνικό κόστος στις κοινωνίες υποδοχής (Chatruc & Rozo, 2021).

Είναι σημαντικό να γίνει διάκριση ανάμεσα στους όρους του "μετανάστη", του "αιτούντος άσυλου" και του "πρόσφυγα", καθώς ανάμεσα τους εντοπίζονται σημαντικές νομικές διακρίσεις (*Refugees, Asylum-Seekers and Migrants*, n.d.). Πρέπει να διευκρινιστεί πως δεν εντοπίζεται καθορισμένος ορισμός αποδεκτός σε διεθνές επίπεδο για τον ορισμό της έννοιας του "μετανάστη" (*Glossary on Migration*, 2019; *Refugees, Asylum-Seekers and Migrants*, n.d.).

Εξαιρετικά σημαντικό στοιχείο για την ένταξη των μεταναστών στην κοινωνία, είναι η σταθερότητα της νόμιμης διαμονής τους μέσα από την απόκτηση των απαραίτητων εγγράφων άδειας νόμιμης διαμονής μεγάλης διάρκειας (*Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη*, 2019). Η σταδιακή, σωστή και ομαλή ένταξη των ατόμων αυτών στις τοπικές κοινότητες είναι ένα ιδιαίτερα περίπλοκο ζήτημα που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι αρμόδιοι φορείς και κάθε χώρα υποδοχής. Για το σκοπό αυτό, διεθνής και τοπικοί οργανισμοί μελετούν και αναλύουν αυτές τις καταστάσεις προσπαθώντας να προωθήσουν τις κατάλληλες πολιτικές ένταξης των ατόμων. Ο "Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης", η "Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες" και η "Διεθνής Αμνηστία" μπορούν να χαρακτηριστούν ως οι τρεις βασικότεροι πυλώνες αυτής της προσπάθειας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ανέπτυξε μια κοινή πολιτική γύρω από το μεταναστευτικό ζήτημα (*Ευρωπαϊκή Πολιτική για την Ένταξη*, 2020), με στόχο την εξασφάλιση της αποτελεσματικής διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών αλλά και την αντιμετώπιση των παράνομων μεταναστευτικών ροών και της εμπορίας ανθρώπων. Στην Ελλάδα στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής για την Ένταξη,

εκπονήθηκαν οι 8 στρατηγικοί στόχοι και οι 9 τακτικοί στόχοι της χώρας. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στις πιο ευάλωτες ομάδες, όπως είναι οι έγκυες γυναίκες, οι λεχωίδες, τα ασυνόδευτα ανήλικα, τα θύματα εμπορίας ανθρώπων, τα θύματα κακομεταχειρίσεων, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, τα ηλικιωμένα άτομα και οι επιζήσαντες/ήσασες έμφυλης βίας. Συνεπώς τίθεται ως προτεραιότητα η ανάγκη υποστήριξης των δομών φιλοξενίας (*Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη*, 2018). Τα κέντρα υποδοχής των ατόμων είναι εξαιρετικής σημασίας και ο σχεδιασμός αυτών συμβάλει καθοριστικά στο βαθμό ένταξης τους στην τοπική κοινωνία.

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται τη σημασία του χώρου στην κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών στην Ελλάδα, μέσα από μια θεωρητική προσέγγιση αλλά και μια μελέτη ανάλυσης δεδομένων και στοιχείων. Θεωρείται ως δεδομένη η επιρροή του χώρου στην κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών και ως στόχος τίθεται το να εντοπιστούν οι σχέσεις αυτές. Συγκεκριμένα, γίνεται αναζήτηση των σχέσεων που αναπτύσσονται ανάμεσα σε διαφορετικούς παράγοντες και την ενσωμάτωση των μεταναστών στην τοπική κοινωνία, υπό το πρίσμα της περιοχής κατοικίας αυτών στο εσωτερικό της χώρας.. Ως βασικό ερευνητικό ερώτημα στην παρούσα έρευνα, τίθεται το «Ποια είναι η επιρροή του τόπου υποδοχής στην κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών». Για την πλήρη μελέτη του θέματος θα ερευνηθούν μια σειρά από σχέσεις, ο συνδυασμός των οποίων παρέχει το κατάλληλο πλαίσιο για την ανάπτυξη συμπερασμάτων επί του θέματος που εξετάζεται.

2. Βιβλιογραφική επισκόπηση

Πρώτα από όλα για τη σωστή κατανόηση όλων των εννοιών που θα παρουσιαστούν πρέπει να γίνει ο ορισμός της ίδιας της έννοιας της μετανάστευσης. Αρχικά, η μετανάστευση διακρίνεται σε εσωτερική, η οποία αναφέρεται στη μετακίνηση των ατόμων μεταξύ περιοχών της ίδιας χώρας, αλλά και διεθνή, η οποία αφορά την εδαφική μετεγκατάσταση από το ένα κράτος στο άλλο (*Glossary on Migration*, 2019, p. 137; Tataru, 2019, p. 14). Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας αναλύεται η διεθνής μορφή της μετανάστευσης, των στοιχείων που την αποτελούν και των χαρακτηριστικών της. Αποτελεί μια μετακίνηση πληθυσμών, ανεξάρτητη της χρονικής διάρκειας, της σύνθεσης ή της αιτίας της, ενώ περιλαμβάνει τη μετακίνηση προσφύγων, οικονομικών μεταναστών, εκτοπισθέντων, αλλά και τις μετακινήσεις ατόμων διαφορετικών σκοπών, όπως είναι η οικογενειακή επανένωση (House of European History, n.d., p. 2).

Ακόμα μια διάκριση που μπορεί να πραγματοποιηθεί στην έννοια της μετανάστευσης είναι αυτή της εθελοντικής και της αναγκαστικής μετανάστευσης, όπου κατά την πρώτη το άτομο μεταναστεύει με ελεύθερη βούληση, ενώ κατά τη δεύτερη το άτομο εξαναγκάζεται να μεταναστεύσει λόγω ισχυρών επιβλαβών παραγόντων (Tataru, 2019, p. 14) και συνήθως περιλαμβάνεται κάποια μορφή βίας, καταναγκασμού ή εξαναγκασμού (*Glossary on Migration*, 2019, p. 77). Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως η έννοια της αναγκαστικής μετανάστευσης είναι μια ευρέως διαδομένη έννοια, η οποία όμως δεν αποτελεί διεθνή νομική έννοια, ενώ χρησιμοποιείται κατά βάση για την περιγραφή των προσφυγικών ροών, των εκτοπισθέντων ατόμων και των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων (*Glossary on Migration*, 2019, p. 77). Η μετανάστευση, μπορεί να χαρακτηριστεί ως μια δυναμική και συνεχώς μεταβαλλόμενη πραγματικότητα, που εκδηλώνεται σε παγκόσμιο επίπεδο, επηρεάζοντας τόσο την κοινωνική ζωή των

κρατών, όσο και την οικονομική ζωή τους (Tataru, 2019, p. 11). Εξετάζοντας το γλωσσάρι του διεθνή οργανισμού μετανάστευσης, εντοπίζονται μια σειρά από υπο ορισμούς της έννοιας της μετανάστευσης, που για την πληρότητα της εργασίας παρουσιάζονται στον πίνακα 1.

Πίνακας 1: *Επιπλέον Τύποι Μετανάστευσης (Glossary on Migration, 2019)*

Τύπος Μετανάστευσης	Ορισμός
Κυκλική μετανάστευση (circular migration)	Τα άτομα μετακινούνται επανειλημμένα μεταξύ δύο ή περισσότερων χωρών.
Κλιματική μετανάστευση (climate migration)	Η μετανάστευση λόγω περιβαλλοντικών αλλαγών ως συνέπεια της κλιματικής αλλαγής, που αναγκάζουν τα άτομα να εγκαταλείψουν τη κατοικία τους είτε προσωρινά είτε μόνιμα,
Οικονομική μετανάστευση (economic migration)	Η μετανάστευση με κίνητρο οικονομικές ευκαιρίες.
Οικογενειακή μετανάστευση (family migration)	Η μετανάστευση με στόχο: 1) την οικογενειακή επανένωση 2) τη δημιουργία οικογένειας 3) οικογένεια που συνοδεύει τον κύριο μετανάστη
Εργατική μετανάστευση (labour migration)	Η μετανάστευση εργατικού δυναμικού και υπονοείται γεωγραφική μετακίνηση.
Μετανάστευση επιστροφής (return migration)	Η μετακίνηση των ατόμων που επιστρέφουν στη χώρα καταγωγής τους αφού έχουν μεταναστεύσει σε άλλο κράτος.

Η πολυπλοκότητα του ζητήματος της μετανάστευσης είναι αδιαμφισβήτητη καθώς οι λόγοι που οδηγούν τα άτομα στη μετανάστευση ποικίλουν, ενώ παράλληλα από χρονική περίοδο σε χρονική περίοδο αυτοί οι λόγοι διαφοροποιούνται (Tataru, 2019, p. 11). Ως μικτές μετακινήσεις (United Nations, n.d.) ορίζονται οι ροές των μεταναστών που κινούνται μαζί, μέσα από τις ίδιες διαδρομές, με έναν γενικά ακανόνιστο τρόπο, και με τη χρήση των ίδιων μέσων μεταφοράς, αλλά μεταναστεύουν για διαφορετικούς λόγους. Για τον προσδιορισμό των παραγόντων μετανάστευσης χρήσιμη είναι η απόδοση των όρων παράγοντες ώθησης (push factors) και παράγοντες έλξης (pull factors), ή διαφορετικά των παραγόντων "Push-Pull". Ως παράγοντες ώθησης αναφέρονται τα αρνητικά στοιχεία, χαρακτηριστικά, ή γεγονότα που αναπτύσσονται στην περιοχή κατοικίας ενός ατόμου και οδηγούν το άτομο στο να την εγκαταλείψει (Murphy, 2018, p. 160), και ως παράγοντες έλξης αναφέρονται τα θετικά στοιχεία και χαρακτηριστικά μιας χώρας που προσελκύουν τα άτομα να μεταναστεύσουν σε αυτή (Tataru, 2019, p. 14).

Ταυτόχρονα πολύ σημαντική είναι η ταξινόμηση των μεταναστών (Tataru, 2019, p. 11), η οποία δεν είναι μια εύκολη διαδικασία καθώς τα άτομα προέρχονται από διαφορετικές περιοχές, μεταναστεύουν για διαφορετικούς λόγους και υπό διαφορετικές συνθήκες, ενώ το κάθε άτομο φέρει διαφορετικά χαρακτηριστικά. Μια πρώτη ταξινόμηση τους διακρίνει (Murphy, 2018, p. 160) σε νόμιμους μετανάστες, δηλαδή σε άτομα που εισήλθαν σε ένα κράτος με την άδεια του, σε παράνομους μετανάστες, δηλαδή σε άτομα που εισήλθαν σε ένα κράτος χωρίς την άδεια του, καθώς και σε πρόσφυγες, δηλαδή σε άτομα που πέρασαν διεθνή σύνορα ώστε να διαφύγουν κάποιας δίωξης. Πριν γίνει όμως ο ακριβής προσδιορισμός όλων των τύπων μεταναστών, είναι σημαντικό να προσδιοριστεί πρώτα η έννοια του "αλλοδαπού". Ως αλλοδαπός ορίζεται οποιοδήποτε άτομο διαμένει σε κάποιο κράτος

χωρίς να διαθέτει την ιθαγένεια του (Tataru, 2019, p. 13). Συνεπώς μέσα σε αυτή την έννοια εντάσσονται κάτοικοι και μη κάτοικοι μιας χώρας, μετανάστες ή μη, πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο. Αποτελεί συνεπώς έναν μεγαλύτερο όρο μέσα στον οποίο εντάσσονται όλοι οι όροι που αναλύονται στη συνέχεια.

Όσον αφορά την έννοια του «μετανάστη», ακόμα δεν έχει αποδοθεί ένας συγκεκριμένος αποδεκτός ορισμός σε παγκόσμιο επίπεδο (Amnesty International, n.d.; Tataru, 2019). Είναι σημαντικό να αναφερθεί, πως οι όροι «μετανάστης» και «πρόσφυγας» πολλές φορές συγχέονται, είναι όμως απαραίτητη και καθοριστικής σημασίας η νομική διάκριση (Amnesty International, n.d.). Σύμφωνα με το γλωσσάρι του διεθνή οργανισμού μετανάστευσης (*Glossary on Migration*, 2019, p. 103), ως μετανάστης ορίζεται κάθε άτομο που μετακινείται σε μια άλλη χώρα, διαφορετική από αυτή της εθνικότητάς του ή της μόνιμης κατοικίας του, με σκοπό αυτή η χώρα να γίνει ο νέος τόπος διαμονής του. Στη Διεθνή Αμνηστία (Amnesty International, n.d.) ως μετανάστης ορίζεται οποιοδήποτε άτομο διαμένει εκτός της χώρας καταγωγής τους και δεν ανήκει στην κατηγορία των προσφύγων ή στην κατηγορία των ατόμων που αιτούνται ασύλου. Φυσικά, οι λόγοι που οδηγούν στη μετανάστευση μπορεί να διαφέρουν (πχ μετανάστευση για εύρεση εργασίας, για σπουδές, φυσικές καταστροφές).

Από την άλλη η έννοια του «πρόσφυγα» (United Nations, n.d.), αναφέρεται σε κάθε άτομο το οποίο δεν έχει την δυνατότητα να επιστρέψει με ασφάλεια στη χώρα καταγωγής του λόγω ανωτέρων συνθηκών, όπως ο φόβος δίωξης, οι ένοπλες συγκρούσεις και οι συνθήκες βίας που έχουν οδηγήσει σε διαταραγμένη δημόσια τάξη, με αποτέλεσμα τα άτομα να χρειάζονται διεθνή προστασία. Δηλαδή, ως πρόσφυγες ορίζονται τα άτομα που «λόγω βάσιμου φόβου δίωξης» στη χώρα καταγωγής τους (House of European History, n.d., p. 2), με βάση τη φυλή τους, τη θρησκεία τους, την εθνικότητα τους, την ένταξή τους κάποια ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή με βάση τις πολιτικές τους πεποιθήσεις. Ο κίνδυνος (Amnesty International, n.d.) για τους πρόσφυγες στη χώρα διαμονής τους, ήταν τόσο μεγάλος που η μόνη διαθέσιμη επιλογή που τους δινόταν ήταν η μετανάστευση και η αναζήτηση ασφάλειας σε άλλα κράτη. Οι πρόσφυγες (United Nations, n.d.) αποτελούν μια ιδιαίτερη και ειδικά καθορισμένη ομάδα, αυξημένης προστασίας από το διεθνές δίκαιο. Ο λόγος που αυτό συμβαίνει είναι πως είναι αδύνατο να επιστρέψουν στη πατρίδα τους λόγω όλων όσων αναφέρθηκαν παραπάνω. Τέλος, ως ασυνόδευτοι ανήλικοι και ασυνόδευτα ανήλικα άτομα, ορίζονται όσα άτομα είναι ηλικίας μικρότερης των 18 ετών και μεταναστεύουν χωρίς τη γονική μέριμνά κάποιου ενήλικα ή άτομα κάτω των 18 ετών που εγκαταλείπονται αφού εισέλθουν στη χώρα (*Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη*, 2019, p. 9).

Ως άτομα που αιτούνται άσυλο (*Glossary on Migration*, 2019), είναι όσα άτομα αναζητούν τη διεθνή προστασία. Συγκεκριμένα, ως άτομο που αιτείται άσυλο ορίζεται κάθε άτομο που αναζητά προστασία για να διαφύγει σοβαρές παραβιάσεις των δικαιωμάτων του και διώξεις (Amnesty International, n.d.; Tataru, 2019, p. 20) και έχει καταθέσει αίτημα διαμονής σε μια χώρα, αλλά αυτό δεν έχει αναγνωριστεί ακόμα νομικά. Σε περίπτωση αρνητικής απόφασης, το άτομο οφείλει να εγκαταλείψει τη χώρα στην οποία έχει μεταβεί, ενώ ενδέχεται και να απελαθεί (Tataru, 2019). Στο τέλος, δεν αναγνωρίζεται κάθε αιτών άσυλο ως πρόσφυγας, όμως κάθε πρόσφυγας είναι άτομο που αιτείται άσυλο (*Glossary on Migration*, 2019).

Τόσο οι μετανάστες, όσο και οι πρόσφυγες, αλλά και τα άτομα που αιτούνται άσυλο, εξακολουθούν να φέρουν το δικαίωμα της προστασίας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους, ανεξάρτητα του καθεστώτος της χώρας που μετακινήθηκαν (Amnesty International, n.d.). Είναι ευθύνη των κυβερνήσεων να προστατεύουν αυτά τα άτομα από οποιαδήποτε μορφή βίας (ρατσισμό, ξενοφοβία, εκμετάλλευση, καταναγκαστική εργασία), ενώ δεν πρέπει να εξαναγκάζονται να επιστρέψουν στις χώρες καταγωγής τους χωρίς την ύπαρξη κάποιο νομικού λόγου. Από την άλλη, η πολιτική ανασφάλεια και η πολιτική αστάθεια αποτελούν το βασικότερο παράγοντα ώθησης των προσφύγων της Συρίας στο να μετακινηθούν προς την Ευρώπη (Hager, 2021, p. 931). Εδώ εντάσσεται ένα σύνολο γεγονότων όπως είναι οι πολιτικές κρίσεις, τα στρατιωτικά πραξικοπήματα, οι πολιτικές διώξεις, οι διακρίσεις και η έλλειψη πολιτικής ελευθερίας (Zanabazar et al., 2021, p. 2). Με την έναρξη του συριακού εμφύλιου πολέμου (Hager, 2021, p. 931), έλαβαν χώρα βίαιες επιθέσεις και μάχες που πλαισίωναν την ασταθή πολιτική κατάσταση της χώρας και ωθούσαν τα άτομα να απομακρυνθούν από τα σπίτια τους. Το παρών βλέπουμε πως εύκολα συνδέεται άμεσα με την ασφάλεια των ατόμων που αναφέρθηκε παραπάνω. Αυτοί οι παράγοντες φαίνεται πως κάνουν τη μετανάστευση για τα άτομα να φαίνεται ως το μοναδικό μέσο επιβίωσης (Zanabazar et al., 2021, p. 2).

Τέλος, ως άπατρις ορίζεται το άτομο που δεν θεωρείται πως είναι υπήκοος οποιασδήποτε χώρας, ενώ ο όρος ενδέχεται να αξιοποιηθεί τόσο στο μεταναστευτικό όσο και στο μη μεταναστευτικό πλαίσιο, καθώς ως άπατρις μπορεί να θεωρηθεί κάποιο άτομο που δεν έχει φύγει ποτέ από τη χώρα διαμονής του, αλλά και κάποιος πρόσφυγας ή μετανάστης (*Handbook on Protection of Stateless Persons*, 2014). Δηλαδή αποτελεί ένα άτομο το οποίο δεν διαθέτει την ιθαγένεια από οποιαδήποτε χώρα και δεν αναγνωρίζονται ως πολίτης από τους νόμους κάποιου κράτους. Η έλλειψη μητρώου και πιστοποιητικού γέννησης, η γένεση από απάτριδες γονείς, διάφορες διοικητικές παραλείψεις ή διακρίσεις κατά των μειονοτήτων και αλλαγές στο πολιτικό σκηνικό ή στο καθεστώς μιας χώρας αποτελούν βασικούς παράγοντες που δημιουργούν απάτριδες πολίτες (U.S. DEPARTMENT of STATE, n.d.).

Όσον αφορά τους παράγοντες έλξης και ώθησης, αυτοί εντοπίζονται με πολλές και διαφορετικές μορφές, επηρεάζοντας καθοριστικά την τελική επιλογή των ατόμων. Ως σημαντικότεροι τέτοιοι παράγοντες (Tataru, 2019, p. 22), ορίζονται οι παράγοντες που σχετίζονται με την ασφάλεια των ατόμων. Η δίωξη και οι διακρίσεις, ο κίνδυνος από εγκληματικές ομάδες και ο πόλεμος, ωθούν τα άτομα να μεταναστεύουν σε άλλες πιο ασφαλής περιοχές. Άλλοι σημαντικοί παράγοντες είναι οι οικονομικοί (Kanayo et al., 2019, p. 228; Tataru, 2019, p. 23), που προκαλούν μετακίνηση ατόμων από τις φτωχότερες περιοχές στις πιο ανεπτυγμένες. Συγκεκριμένα, η ανεργία, η υπανάπτυξη, οι δυσμενείς οικονομικές συνθήκες και η έλλειψη προοπτικών αποτελούν τα σημαντικότερα στοιχεία αυτής της ομάδας. Σε έρευνα (Zanabazar et al., 2021) που διεξήχθη φάνηκε πως για τους κατοίκους της Μογγολίας, ο βασικός λόγος που τους ωθεί στη μετανάστευση στη Νότια Κορέα είναι η οικονομία, καθώς χαρακτηριστικά όπως η ανεργία, η οικονομική κρίση και η φτώχεια, δρουν ως παράγοντες ώθησης. Δεύτεροι ακολουθούν οι κοινωνικό-πολιτιστικοί παράγοντες, όπως για παράδειγμα η έλλειψη υγειονομικής περίθαλψης. Από την άλλη, η Νότια Κορέα, φαίνεται να έλκει τα άτομα να μεταναστεύσουν σε αυτή καθώς διαθέτει πλεονεκτήματα όπως τους υψηλούς μισθούς εργασίας, την άνετη διαβίωση και την πρόσβαση σε ποιοτική υγειονομική περίθαλψη. Άλλη έρευνα (Kanayo et al., 2019, p. 228), έδειξε πως μετανάστες του Ηνωμένου Βασιλείου που κατάγονται από την Τανζανία, αποφάσισαν να μεταναστεύσουν κατά βάση λόγω των υψηλών επιπέδων

ανεργίας της χώρας τους. Επίσης, ως ο δεύτερος βασικότερος παράγοντας που ώθησε τους Σύριους πρόσφυγες να μετακινηθούν προς την Ευρώπη ήταν η δυσμενής οικονομική κατάσταση και η φτώχεια, καθώς ο πόλεμος οδήγησε σε καταστροφή της συριακής οικονομίας, παρόλο που ορισμένες περιοχές έχουν επιβιώσει με μικρότερες οικονομικές επιπτώσεις (Hager, 2021, p. 932).

Αναλύοντας σε μεγαλύτερο βάθος τους περιβαλλοντικούς παράγοντες που ωθούν τα άτομα να μεταναστεύσουν, αυτοί είναι ως επί τω πλείστο οι φυσικές καταστροφές, οι κίνδυνοι τους και οι συνέπειες τους (Tataru, 2019, p. 23). Για παράδειγμα, η ξηρασία έχει σαν αποτέλεσμα τα μειωμένα αποθέματα τροφής και συνεπώς την πείνα. Η ατμοσφαιρική ρύπανση, καθώς και η ρύπανση των υδάτων και του εδάφους, επιφυλάσσουν σημαντικούς κινδύνους στην υγεία των κατοίκων, ενώ φυσικές καταστροφές (π.χ. τσουνάμι, τυφώνες και σεισμοί) καταστρέφουν τη μετανάστευση σχεδόν επιτακτική. Τέλος, εξαιρετικά σημαντικοί είναι οι κοινωνικοί παράγοντες που ωθούν τα άτομα να μεταναστεύσουν. Η πηγή αυτών των παραγόντων είναι η ανάγκη και η επιθυμία των ατόμων να αποκτήσουν ένα καλύτερο βιοτικό επίπεδο και μια καλύτερη ζωή τόσο για αυτούς όσο και για την οικογένειά τους (Tataru, 2019, p. 23). Φαίνεται πως ως παράγοντας έλξης (Kanayo et al., 2019, p. 229) για τους μετανάστες λειτουργούν τα διαθέσιμα επιδόματα πρόνοιας της κάθε χώρας, ενώ ο ρυθμός μετανάστευσης προσδιορίζεται ως μια σχέση που σχετίζεται με το μέσο εισόδημα που καταγράφεται στη χώρα, αλλά και από τις κοινωνικές παροχές αυτής της χώρας. Τα άτομα ενδέχεται να επιθυμούν να απομακρυνθούν από τη χώρα καταγωγής και να μεταναστεύσουν σε μια νέα με αυξημένο επίπεδο ανεκτικότητας σε θέματα σεξουαλικότητας, εθνικότητας, θρησκείας και πολιτισμού (Tataru, 2019, p. 23), ενώ φαίνεται πως αυτά αφορούν συνήθως τις νεότερες γενιές (Zanabazar et al., 2021, p. 3).

Όσον αφορά το προσδιορισμό της έννοιας της «ένταξης» των ατόμων στη κοινωνία, αφορά μια συνολική διαδικασία, η οποία στοχεύει στην προσαρμογή της πραγματικότητας των μεταναστών, των προσφύγων και των ατόμων που αιτούνται άσυλο, στη χώρα υποδοχής (*Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη*, 2019, p. 10). Το αν οι ομάδες των μεταναστών ενσωματώνονται με επιτυχία, ή το αν η προσπάθειες ενσωμάτωσής των ατόμων στην κοινωνία υποδοχής αποτυγχάνουν, αποτελεί ένα ζήτημα που επηρεάζεται και διαμορφώνεται τόσο από την κοινωνία υποδοχής όσο και από τους ίδιους τους μετανάστες (Ham et al., 2017, p. 43).

Σε κάθε κράτος (*Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη*, 2019, p. 10), αυτή η διαδικασία αποτελεί έναν ειδικό τομέα της πολιτικής μετανάστευσης και της κοινωνικής πολιτικής που ακολουθείται στο σύνολο του πληθυσμού του. Σε αυτή τη διαδικασία εντάσσεται η παροχή της κατάλληλης «εκπαίδευσης», η διασφάλιση των βασικών αγαθών, η κατάρτιση των ατόμων και η προσαρμογή τους στις επαγγελματικές απαιτήσεις και συνθήκες, αλλά και η εξοικείωση των μεταναστών με τις στάσεις και συμπεριφορές των μόνιμων κατοίκων της χώρας. Η πολιτική που εφαρμόζεται από το κράτος και τους φορείς του είναι εξαιρετικά σημαντική καθώς διαμορφώνει τις διαθέσιμες επιλογές των μεταναστών που μπορούν να επηρεάσουν τη θέση τους στην κοινωνία υποδοχής (Ham et al., 2017, p. 43).

Κατά κύριο λόγο, τα επίπεδα ένταξης και η κοινωνική αποδοχή μετριούνται με τη χρήση των τεσσάρων διαστάσεων, δηλαδή τις διαστάσεις της πολιτιστικής ένταξης, της κοινωνικής ένταξης, της οικονομικής ένταξης και της πολιτικής ένταξης. Ως

πολιτιστική ένταξη ορίζεται η εκμάθηση και η γνώση της γλώσσας υποδοχής, η κατανόηση της κοινωνίας της και ο σεβασμός στους κανόνες της (Hamberger, 2009, p. 5). Η κοινωνική ένταξη αφορά τη συλλογική και αμοιβαία αλληλεπίδραση και προσαρμογή όλων των ατόμων (μεταναστών, αιτούντων άσυλο, κοινωνία υποδοχής) ώστε να δημιουργηθούν κοινωνίες με ισχυρή συνοχή που θα βασίζονται στην ειρήνη και την αλληλοκατανόηση (*Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη*, 2019, p. 11). Η οικονομική ένταξη αφορά τη πρόσβαση των ατόμων σε θέσεις εργασίας για τη διαβίωση τους, ενώ η πολιτική ένταξη ορίζεται ως το τελικό στάδιο ένταξης αποκτάται συνήθως με την πολιτογράφηση.

Ως τα δύο κυρίαρχα μοντέλα ένταξης των μεταναστών στη χώρα προορισμού, αναφέρονται το «αφομοιωτικό μοντέλο» και το «πολυπολιτισμικό μοντέλο» (*Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη*, 2019, p. 10). Κατά το πρώτο δεν είναι αποδεκτή η ύπαρξη της διαφορετικότητας και στοχεύει στην ανάπτυξη ομοιογένειας και μιας συνεκτικής κοινωνίας, στην οποία όλα τα άτομα ακολουθούν τον καθορισμένο τρόπο ζωής του γηγενούς πληθυσμού. Δηλαδή, οι μετανάστες καλούνται να εγκαταλείψουν τις συνήθειες και τις παραδόσεις τους. Αντίθετα στο πολυπολιτισμικό μοντέλο, δίνεται η δυνατότητα συνύπαρξης διαφορετικών πολιτισμών και διατήρησης των ιδιαιτεροτήτων του κάθε πολιτισμού, με μοναδική μέθοδο αρμονικής συνύπαρξης όλων των διαφορετικών ατόμων να ορίζεται η αποδοχή της διαφορετικότητας. Η κρατική εξουσία οφείλει να διατηρεί ουδέτερη στάση και να είναι δίκαιη ώστε να εξασφαλίζει την ισότητα των ατόμων.

Στις υποχρεώσεις και τις βασικές παροχές που πρέπει να παρέχει το κράτος στους μετανάστες είναι οι δομές φιλοξενίας. Οι δομές φιλοξενίας, αποτελούν χώρους διαμονής των πολιτών τρίτων χωρών ή απάτριδων που εισήλθαν στη χώρα εκτός νομικού πλαισίου και ενδέχεται να φιλοξενήσουν τα μέλη της οικογένειας των ατόμων που αιτούντων ασύλου, ασυνόδευτα ή μη ανήλικα άτομα, αλλά και ευάλωτες ομάδες (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2020b). Πιο διαδεδομένη ορολογία από την πλειοψηφία των πολιτών είναι η έννοια των «καταυλισμών», όπου ως καταυλισμοί ορίζονται οι προσωρινοί χώροι στους οποίους τα άτομα λαμβάνουν ανθρωπιστική βοήθεια και προστασία (Jahre et al., 2018, p. 324; UNHCR, n.d.), ενώ υπό το ανθρωπιστικό πρίσμα, ορισμένες φορές ορίζονται και ως χώροι ανάπτυξης τους (Feldman, 2015, p. 245). Τα κέντρα πρέπει να παρέχουν στα άτομα που φιλοξενούν ένα σταθερό πλαίσιο διαμονής, νομική, υλική, φυσική, ψυχοκοινωνική ασφάλεια, αλλά και παιδαγωγικές και μαθησιακές υπηρεσίες (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2020b). Συγκεκριμένα, για την περίπτωση της Ελλάδας, μετά τη λήψη απόφασης παροχής προστασίας, οι φιλοξενούμενοι των δομών θα πρέπει να αποχωρήσουν από αυτές εντός 30 ημερών, ενώ για τα ανήλικα άτομα η προθεσμία των 30 ημερών ξεκινάει μετά από την ενηλικίωσή τους (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2020b).

Οι καταυλισμοί δεν αποτελούν μόνιμες λύσεις αλλά ένα καταφύγιο που παρέχει τις βασικές ανάγκες σε όποιον βρίσκεται σε έκτακτη ανάγκη (UNHCR, n.d.), ενώ λειτουργούν με καθεστώς ελεύθερης διαβίωσης υπό την υποχρέωση των μεταναστών να τηρούν όλους τους εσωτερικούς κανόνες που έχουν θεσπιστεί από τους αρμόδιους φορείς (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2020b). Όμως καθώς το ζήτημα είναι εξαιρετικά περίπλοκο έχουν διακριθεί πολλές διαφορετικές κατηγορίες. Συγκεκριμένα, ένας καταυλισμός μπορεί να είναι προσωρινός ή μακροχρόνιος, χώρος στέρισης ή χώρος προστασίας και επιβλαβής ή όχι για τη ψυχολογία των ατόμων (Feldman, 2015, p. 250). Στις μακροχρόνιες περιπτώσεις εκτοπισμών, οι

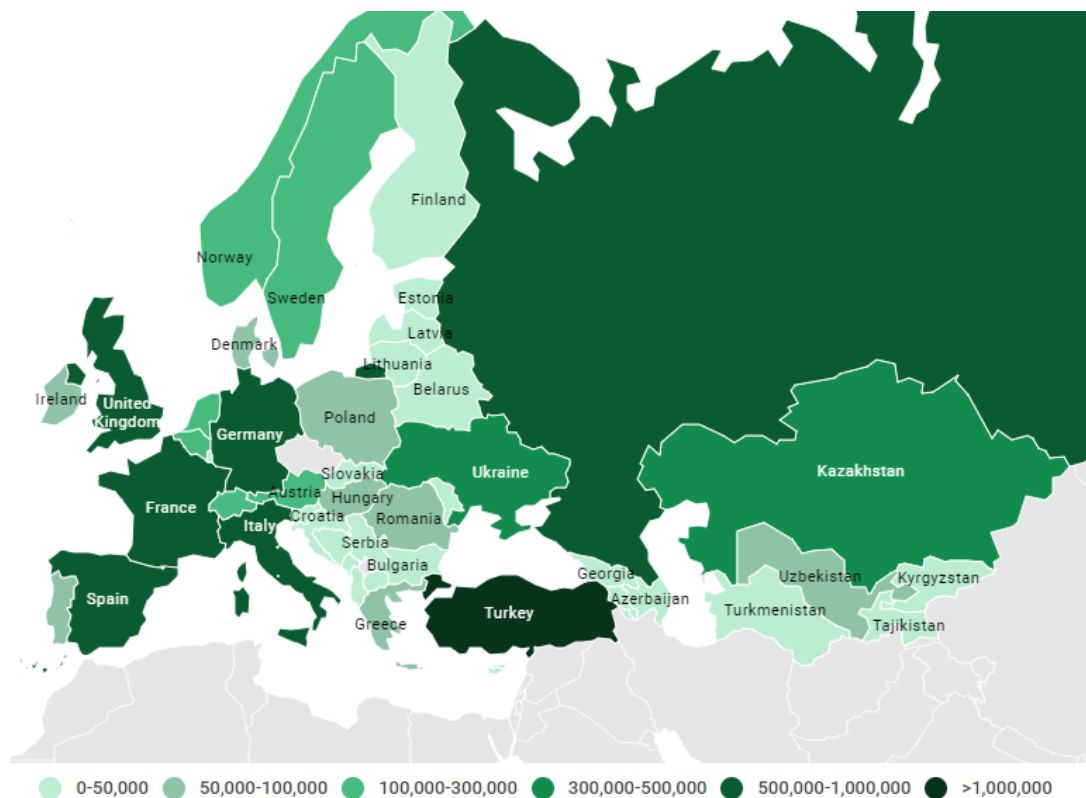
υπεύθυνοι των καταυλισμών οφείλουν να παρέχουν ευκαιρίες στους μετανάστες τόσο για την εκπαίδευση όσο και το βιοπορισμό τους (UNHCR, n.d.). Οι καταυλισμοί μπορούν να θεωρηθούν ως χώροι μέσω των οποίων λαμβάνονται αποφάσεις και μέτρα που αφορούν τις ικανότητες, τους χαρακτήρες και το μέλλον των ατόμων που μένουν σε αυτούς (Feldman, 2015, p. 251).

Κατά το 1980 ξεκινάει η πλέον παραδοσιακή προσέγγιση σχεδιασμού η οποία περιγράφεται στα πρότυπα του Sphere αλλά και στα έγγραφα της Ύπατης Αρμοστείας, ορίζοντας απαραίτητη την αφαίρεση όλων των στοιχείων που θα μπορούσαν να μετατρέψουν τον καταυλισμό σε έναν μόνιμο οικισμό. Στον παραδοσιακό σχεδιασμό των καταυλισμών ακολουθεί μια ροή αποφάσεων από πάνω προς τα κάτω (Jahre et al., 2018, p. 324), η νομιμότητα τους είναι προσωρινή και η διάρκεια ζωής τους απροσδιόριστη (Feldman, 2015, p. 244). Η επιλογή της τοποθεσίας τους γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να οδηγεί σε απομόνωση των προσφύγων και των μεταναστών από την τοπική κοινότητα (Jahre et al., 2018, p. 324). Σημαντικό στοιχείο είναι πως εμπειρικά δεδομένα φανερώνουν πως οι χαμηλόμισθες θέσεις εργασίας αλλά και οι θέσεις εργασίας χαμηλών δεξιοτήτων αυξάνονται όσο αυξάνεται η εγγύτητα σε κάποιον καταυλισμό (Alix-Garcia et al., 2018). Από την άλλη (Jahre et al., 2018, p. 324), στη νεότερη σχεδιαστική προσέγγιση που προτείνεται η σύντομη διάρκεια αντικαθίσταται από μακροπρόθεσμες και συμμετοχικές λύσεις, έτσι ώστε τόσο οι ίδιοι οι πρόσφυγες, όσο και η τοπική κοινότητα να αποτελούν μέρος του σχεδιασμού και να συμμετέχουν ενεργά στην ανάπτυξη και λειτουργία τους. Στόχος είναι οι πρόσφυγες και οι ντόπιοι να μπορούν να μοιράζονται βασικούς πόρους (πχ νερό, ηλεκτρικό ρεύμα, εκπαίδευση και υπηρεσίες υγείας) και για αυτό το σκοπό προωθείται η τοποθέτηση τους σε στρατηγικά σημεία.

Τα βασικά στοιχεία και χαρακτηριστικά που πρέπει να πληρούνται για το σχεδιασμό ενός καταυλισμού είναι 3 (UNHCR, n.d.). Πρώτη είναι η ασφάλεια, όπου η περιοχή που θα επιλεγεί θα πρέπει να είναι ασφαλείς, σε σημαντική απόσταση από τα σύνορα και να παρέχονται σε κάθε άτομο κατά μέσο όρο 44,9 m² χώρου. Δεύτερο χαρακτηριστικό είναι η γεωγραφική θέση η οποία πρέπει να είναι ασφαλείς, χωρίς έντονες κλίσεις, με σταθερό έδαφος και με άμεση πρόσβαση σε καθαρό νερό και χώρους διαχείρισης αποβλήτων. Τελευταίο και πολύ σημαντικό χαρακτηριστικό είναι η προσβασιμότητα η οποία πρέπει να είναι επαρκής και αξιόπιστη.

3. Παρουσίαση υφιστάμενης μεταναστευτικής εικόνας

Παρατηρώντας το χάρτη που ακολουθεί προκύπτουν σημαντικά στοιχεία για τα ποσοστά μεταναστών και προσφύγων στο εσωτερικό των χωρών σε παγκόσμιο επίπεδο. Η Τουρκία φαίνεται να είναι η χώρα που επωμίζεται το μεγαλύτερο βάρος των μεταναστευτικών ροών σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ σύμφωνα τόσο με το χάρτη, όσο και με στοιχεία της Ευρωπαϊκής ένωσης, η Γερμανία, η Ισπανία, η Γαλλία και η Ιταλία είναι οι χώρες που επωμίζονται το μεγαλύτερο βάρος στον ευρωπαϊκό χώρο. Όσον αφορά την Ελλάδα, φαίνεται πως εντοπίζει πιο μέτρια επίπεδα μεταναστευτικών ροών (eurostat, n.d.).

Χάρτης 1: Κατανομή προσφύγων και μεταναστών σε παγκόσμιο επίπεδο (UNICEF, n.d.)

Πιο αναλυτικά για την Ευρώπη, κατά τη διάρκεια του 2019 περίπου 4,2 εκατομμύρια άνθρωποι μετανάστευσαν σε κάποιο κράτος της, ενώ είναι σημαντικό να τονιστεί πως σε αυτό το νούμερο εντάσσονται και τα άτομα που μετανάστευσαν από κάποιο κράτος της ΕΕ σε κάποιο άλλο κράτος της ΕΕ. Οι μετανάστες από χώρες εκτός της ΕΕ που εντοπίστηκαν το 2019 στο εσωτερικό αυτής, υπολογίζονται στα 2,7 εκατομμύρια άτομα. Πολύ σημαντικός είναι ο πίνακας 2, στον οποίο και παρουσιάζονται στατιστικά μετανάστευσης για κάθε μια χώρα της ΕΕ (eurostat, n.d.). Για το 2019 υπολογίστηκε πως οι 4 χώρες με τους περισσότερους πρόσφυγες είναι η Γερμανία με 886,3 χιλιάδες μετανάστες, η Ισπανία με 750,5 χιλιάδες, η Γαλλία με 385,6 χιλιάδες και η Ιταλία με 332,8 χιλιάδες. Στην Ελλάδα για το έτος 2019 εντοπίζονται 129,5 χιλιάδες μετανάστες, ενώ αναλογικά με το μέγεθος των χωρών αλλά και το μόνιμο πληθυσμό τους, η Μάλτα είναι αυτή που εμφανίζει τα υψηλότερα ποσοστά

	Total immigrants	Nationals		Non-nationals							
				Total		Citizens of other EU Member States		Citizens of non-EU countries		Stateless	
	(thousand)	(thousand)	(%)	(thousand)	(%)	(thousand)	(%)	(thousand)	(%)	(thousand)	(%)
Belgium	150.0	19.0	12.7	130.1	86.7	66.9	44.6	63.1	42.1	0.0	0.0
Bulgaria (*)	37.9	23.6	62.1	14.4	37.9	0.9	2.4	13.4	35.4	0.0	0.1
Czechia	105.9	4.2	3.9	101.7	96.1	32.1	30.3	69.7	65.8	0.0	0.0
Denmark	61.4	19.1	31.1	42.3	68.9	22.1	35.9	20.0	32.6	0.2	0.3
Germany (*)	886.3	155.9	17.6	727.4	82.1	:	:	:	:	1.1	0.1
Estonia	18.3	7.3	39.8	10.4	57.0	3.7	20.4	6.7	36.6	0.0	0.0
Ireland	85.6	24.1	28.1	60.4	70.6	:	:	:	:	0.0	0.0
Greece	129.5	34.1	26.3	95.4	73.7	:	:	:	:	0.0	0.0
Spain	750.5	84.5	11.3	666.0	88.7	122.4	16.3	543.2	72.4	0.4	0.1
France	385.6	131.4	34.1	254.2	65.9	65.3	16.9	188.9	49.0	0.0	0.0
Croatia	37.7	9.9	26.2	27.8	73.8	2.3	6.1	25.5	67.6	0.0	0.0
Italy	332.8	68.2	20.5	264.6	79.5	55.2	16.6	209.3	62.9	0.0	0.0
Cyprus	26.2	4.9	18.6	21.3	81.4	:	:	:	:	0.0	0.0
Latvia	11.2	4.6	40.8	6.6	58.9	0.7	5.9	5.9	53.0	0.0	0.0
Lithuania	40.1	20.4	50.9	19.7	49.1	0.8	1.9	18.9	47.1	0.0	0.1
Luxembourg	26.7	1.5	5.7	25.1	94.1	16.4	61.5	8.7	32.6	0.0	0.0
Hungary	88.6	33.3	37.6	55.3	62.4	10.5	11.8	44.8	50.6	0.0	0.0
Malta	28.3	1.5	5.2	26.9	94.8	:	:	:	:	0.0	0.0
Netherlands	215.8	48.5	22.5	166.0	76.9	82.6	38.3	82.8	38.4	0.5	0.2
Austria	109.2	10.0	9.1	99.2	90.8	66.9	61.3	32.2	29.5	0.1	0.1
Poland (*)	226.6	111.9	49.4	114.8	50.6	:	:	:	:	0.0	0.0
Portugal	72.7	26.4	36.3	46.3	63.7	:	:	:	:	0.0	0.0
Romania (*)	202.4	161.3	79.7	40.8	20.2	:	:	:	:	0.0	0.0
Slovenia	31.3	3.8	12.0	27.6	88.0	3.0	9.7	24.5	78.3	0.0	0.0
Slovakia (*)	7.0	4.5	64.6	2.5	35.4	1.7	24.4	0.8	11.0	0.0	0.0
Finland	32.8	8.6	26.2	24.1	73.5	6.1	18.7	17.9	54.7	0.0	0.1
Sweden	115.8	17.6	15.2	97.8	84.5	23.3	20.1	73.5	63.5	1.0	0.9
Iceland	9.9	1.8	18.7	8.0	81.3	6.3	63.4	1.8	17.8	0.0	0.1
Liechtenstein	0.7	0.2	23.5	0.6	76.5	0.3	37.8	0.3	38.7	0.0	0.0
Norway	48.7	6.4	13.1	42.3	86.9	19.6	40.2	22.6	46.4	0.1	0.3
Switzerland	145.1	24.0	16.5	121.1	83.5	79.6	54.8	41.5	28.6	0.0	0.0

Εικόνα 1: Μετανάστες στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Πηγή: (eurostat, n.d.)

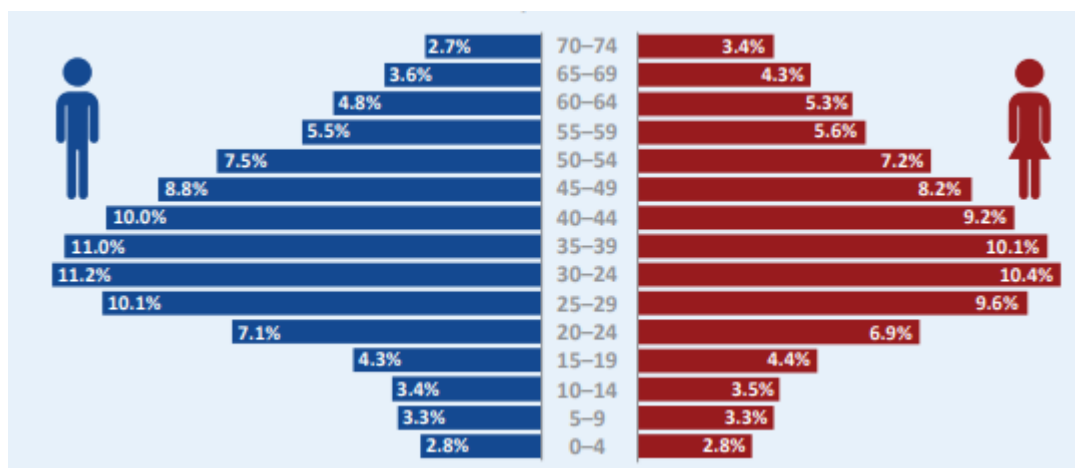
Από την άλλη, σε παγκόσμιο επίπεδο κατά τη διάρκεια του 2018 (McAuliffe et al., 2019, p. 3) ο παγκόσμιος αριθμός προσφύγων διαμορφώθηκε στα 25,9 εκατομμύρια άτομα, ο αριθμός των εσωτερικά εκτοπισμένων λόγω βίας και συγκρούσεων στα 41,3 εκατομμύρια άτομα και ο αριθμός των απάτριδων στα 3,9 εκατομμύρια άτομα, ενώ κατά την περίοδο 2013 με 2017, η μετανάστευση για εργασία φαίνεται να μειώθηκε στις χώρες υψηλού εισοδήματος και να αυξήθηκε σε άλλες. Η χώρα προέλευσης των περισσότερων αιτούντων άσυλο για το έτος του 2018, ήταν η Μπολιβιανή Δημοκρατία της Βενεζουέλας, καθώς η έκρυθμη κατάσταση και η δυσμενής συνθήκες που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι της είναι αδιαπραγμάτευτες. Πιο πρόσφατα, κατά το 2019 εντοπίστηκαν 272 εκατομμύρια μετανάστες, με την Ινδία να αποτελεί τη μεγαλύτερη χώρα προέλευσης μεταναστών, ακολουθούμενη από το Μεξικό και τη Χιλή (McAuliffe et al., 2019, p. 26). Ταυτόχρονα σύμφωνα με δεδομένα, τα άτομα που εκτοπίστηκαν βίαια από τις κατοικίες τους σε παγκόσμιο επίπεδο υπολογίστηκαν για το τέλος του 2020 στα 82,4 εκατομμύρια άτομα (UNHCR, 2021b), με τη Συρία να αποτελεί τη βασική χώρα προέλευσης τους.

Πρόσφατες εκτιμήσεις που αφορούν το συνολικό αριθμό μεταναστών που είναι παιδιά, υπολογίζουν πως το σύνολο αυτών διαμορφώνεται 31 εκατομμύρια άτομα, εκ των οποίων 13 εκατομμύρια είναι παιδιά πρόσφυγες, 936.000 αιτούνται άσυλο και 17 εκατομμύρια έχουν εκτοπιστεί βίαια (McAuliffe et al., 2019, p. 6). Φαίνεται πως μόνο από τον Ιανουάριο του 2020 έως τον Ιούνιο του 2020, συνολικά 6200 παιδιά πρόσφυγες και μετανάστες έφτασαν στην Ελλάδα, την Ιταλία, τη Βουλγαρία, την Ισπανία, την Κύπρο και τη Μάλτα, ενώ ιδιαίτερα σημαντικό είναι να τονιστεί το γεγονός πως το νούμερο αυτό ήταν 32% χαμηλότερο από το νούμερο της αντίστοιχης περιόδου του 2019 (UNICEF, n.d.).

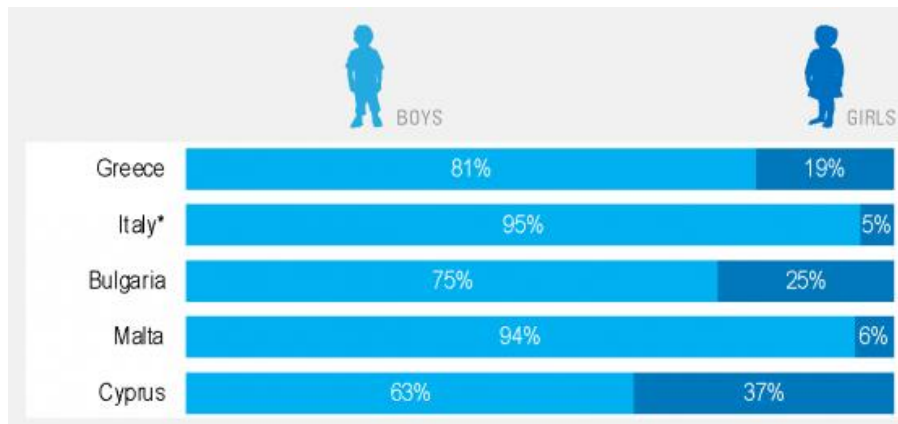
Πολύ σημαντικός είναι ο πίνακας που ακολουθεί, στον οποίο παρουσιάζονται τα στατιστικά στοιχεία που περιγράφουν τα μεγέθη των ροών μεταναστών σε παγκόσμιο επίπεδο από το 1970 έως το 2019. Από αυτόν τον πίνακα γίνεται αντιληπτή μια σταδιακή και σημαντική αύξηση του ποσοστού του παγκόσμιου πληθυσμού που είναι μετανάστες, έχοντας φτάσει κατά το 2019 το 3,5%. Εξίσου ενδιαφέρον και σημαντικό είναι το διάγραμμα που ακολουθεί στον φαίνεται η κατανομή των μεταναστών σε ηλικιακές κατηγορίες με βάση το φύλο τους. Προκύπτει πως το 52% είναι άνδρες και το 48% γυναίκες, ενώ και οι δύο ομάδες εμφανίζουν τα υψηλότερα ποσοστά μετανάστευσης για την ηλικιακή ομάδα από 24 έως 30 ετών. Από την άλλη, στοιχεία που αφορούν το φύλο των ασυνόδευτων ανήλικων στις βασικές χώρες υποδοχής τους, εμφανίζουν πολύ μεγάλη απόκλιση ανάμεσα στα δύο φύλα. Συγκεκριμένα, το ποσοστό των αγοριών διαμορφώνεται στο 85%, ενώ συγκεκριμένα στην Ελλάδα το ποσοστό των κοριτσιών διαμορφώνεται 19% (UNICEF, n.d.).

Year	Number of migrants	Migrants as a % of the world's population
1970	84,460,125	2.3%
1975	90,368,010	2.2%
1980	101,983,149	2.3%
1985	113,206,691	2.3%
1990	153,011,473	2.9%
1995	161,316,895	2.8%
2000	173,588,441	2.8%
2005	191,615,574	2.9%
2010	220,781,909	3.2%
2015	248,861,296	3.4%
2019	271,642,105	3.5%

Εικόνα 2: Μετανάστες σε παγκόσμιο επίπεδο; Πηγή: (McAuliffe et al., 2019, p. 21)

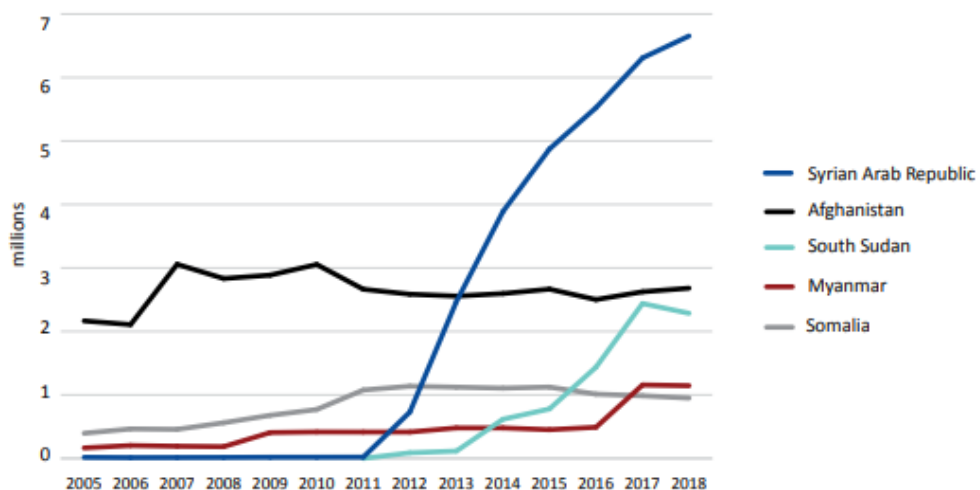

Διάγραμμα 1: Κατηγοριοποίηση μεταναστών σε ηλικιακές κατηγορίες με βάση το φύλο; Πηγή: (McAuliffe et al., 2019, p. 22)

Διάγραμμα 2: Κατανομή ασυνόδευτων ανήλικων με βάση το φύλο στις πέντε βασικές χώρες υποδοχής τους;
Πηγή: (UNICEF, n.d.)

Σημαντικό για τις προσφυγικές ροές είναι το διάγραμμα 2, στο οποίο παρουσιάζεται ο αριθμός των προσφύγων από το έτος 2005 έως το έτος 2018, από τις 5 χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά γένεσης προσφύγων. Συγκεκριμένα, γίνεται ορατή η ξαφνική άνοδος των συριακών ροών μετά το 2011, γεγονός που είναι εύκολα κατανοητό πως οφείλεται στο πόλεμο που πλήττει την περιοχή. Αντίστοιχα φαίνεται πως το Αφγανιστάν είναι η χώρα με τη πιο σταθερή παραγωγή προσφυγικών ροών.

Διάγραμμα 3: Η τάση των προσφυγικών ροών από τις 5 πιο συχνές χώρες προέλευσης;
Πηγή: (McAuliffe et al., 2019, p. 40)

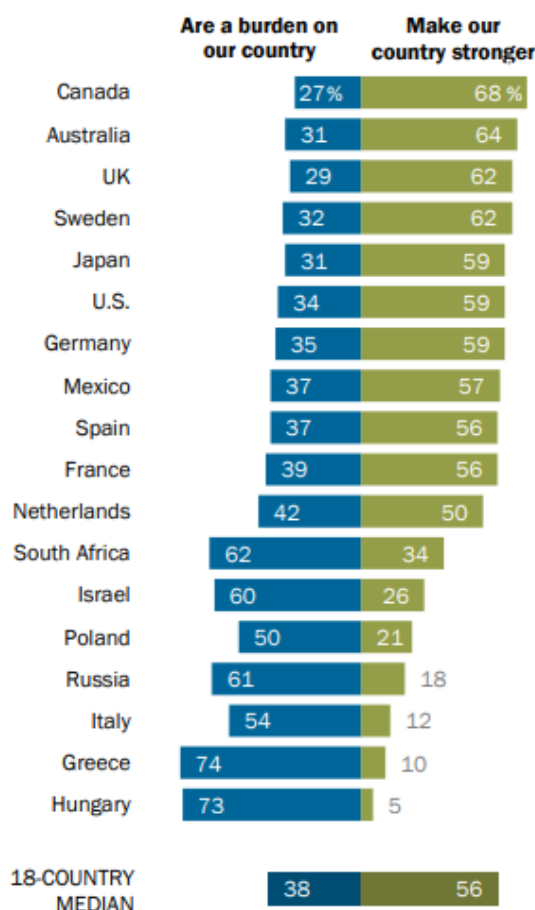
Η κατανόηση των στάσεων που αναπτύσσουν τα άτομα προς τους μετανάστες, αλλά και του τρόπου με τον οποίο αναπτύσσονται αυτές οι στάσεις είναι εξαιρετικά σημαντικά στοιχεία για την πραγματοποίηση του κατάλληλου σχεδιασμού πολιτικών και για την εφαρμογή αποτελεσματικών τακτικών και προγραμμάτων ένταξης και ενσωμάτωσης (Chatruc & Rozo, 2021). Σημαντικοί παράγοντες διαμόρφωσης της στάσης των πολιτών ως προς τη μετανάστευση είναι ο πολιτικός λόγος, τα κόμματα και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης καθώς επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται τα στοιχεία στην κοινωνία (Munobwa et al., 2021). Όταν ο πολιτικός λόγος παρουσιάζει τη μετανάστευση ως μια απειλή του έθνους και του κράτους, το αποτέλεσμα αντικατοπτρίζεται στην αρνητική στάση των υποστηρικτών των

ακροδεξιών κομμάτων. Έρευνες (Nukpezah, 2017; Gonzalez-Barrera & Connor, 2019; Munobwa et al., 2021) έχουν δείξει πως τα άτομα που πολιτικά ανήκουν στις αριστερές ιδεολογίες, εμφανίζονται πιο θετικοί απέναντι στους μετανάστες και στην πολυμορφία των εθνών. Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά παραδείγματα αρνητικών αντιλήψεων είναι τα άτομα να θεωρούν πως οι μετανάστες μειώνουν τις διαθέσιμες θέσεις εργασίας για αυτούς, κλέβουν το πλούτο της χώρας, αυξάνουν την ανασφάλεια και την εγκληματικότητα, αλλοιώνουν την κοινωνική δομή της κοινότητας και την κληρονομία του έθνους τους (Nukpezah, 2017).

Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως έχει φανεί να αναπτύσσεται σχέση ανάμεσα στις θετικές εμπειρίες των ατόμων και το φύλο, την ηλικία, το επίπεδο εκπαίδευσης το μέγεθος του τόπου διαμονής (Munobwa et al., 2021). Πιο αναλυτικά οι με τις γυναίκες, τα νεότερα ηλικιακά άτομα, οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα άτομα των οποίων η μόνιμη κατοικία είναι μεγαλύτερες πόλεις, φαίνεται να αποκομίζουν θετικότερες εμπειρίες στις επαφές τους με άτομα ξένης καταγωγής. Παράλληλα, έχει φανεί πως η ύπαρξη πανεπιστημιακή και κολεγιακής εκπαίδευσης (Nukpezah, 2017), αυξάνει τις θετικές αντιλήψεις προς τους μετανάστες μετριάζοντας τις απόψεις των συντηρητικών πολιτών. Άλλοι σημαντικοί παράγοντες (Munobwa et al., 2021) που καθορίζουν την αντιμετώπιση των ατόμων προς τους μετανάστες, είναι τα επίπεδα ανεργίας και ανασφάλειας στο εσωτερικό του κράτους, τα οποία όταν είναι αυξημένα οδηγούν σε αρνητικές και αντιμεταναστευτικές στάσεις και πεποιθήσεις. Επιπλέον, έχει αποδειχτεί πως κατά τη διάρκεια περιόδων οικονομικής κρίσης, οι μόνιμοι κάτοικοι μιας χώρας φαίνεται να δυσανασχετούν με τις μεταναστευτικές ροές και τους μετανάστες (Chatruc & Rozo, 2021). Χαρακτηριστικό παράδειγμα μπορεί να θεωρηθεί το παράδειγμα της Βενεζουέλας και της Κολομβίας, όπου οι μεγάλες μεταναστευτικές ροές από τη Βενεζουέλα στη Κολομβία έχει δημιουργήσει έντονες αντιδράσεις από τους μόνιμους κατοίκους της Κολομβίας. Επίσης, φάνηκε αλλαγή στη στάση των ατόμων κατά την οικονομική κρίση που έπληξε τη Νορβηγία, με τον μεγάλο αριθμό αιτήσεων ασύλου να οδηγεί στην αύξηση των αρνητικών στάσεων και των υποστηρικτών της ανάπτυξης πιο περιοριστικών όρων για τη χορήγηση αδειών παραμονής (Blom, 2010).

Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2018 στις κορυφαίες χώρες προορισμού μεταναστών (Gonzalez-Barrera & Connor, 2019), φαίνεται πως η πλειοψηφία των κατοίκων τους θεωρούν τους μετανάστες δύναμη ενίσχυσης της χώρας. Συγκεκριμένα, η έρευνα συμπεριέλαβε 18 χώρες στις οποίες φιλοξενούνται περίπου το 50% των μεταναστών του κόσμου. Τα αποτελέσματα της έρευνας φαίνονται στο διάγραμμα XXXX. Αναλυτικότερα, στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, στη Γερμανία, στο Ηνωμένο Βασίλειο, στη Γαλλία, στον Καναδάς και στην Αυστραλία, όπου σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία κάθε μια από αυτές φιλοξενεί πάνω από 7 εκατομμύρια μετανάστες, οι κάτοικοι φαίνεται να αντιλαμβάνονται τους μετανάστες ως δύναμη και όχι ως βάρος για την κοινωνία τους. Από την άλλη, χώρες όπως η Ουγγαρία, η Ελλάδα, η Νότια Αφρική, η Ρωσία και το Ισραήλ, φαίνεται πως αντιμετωπίζουν τους μετανάστες περισσότερο ως βάρος για το εσωτερικό της κοινωνίας τους. Ενδιαφέρον παρουσιάζει πως κατά κύριο λόγο οι χώρες που αντιμετωπίζουν τους μετανάστες ως βάρος είναι βαλκανικές και πιο αδύναμων οικονομιών. Φαίνεται συνεπώς η άμεση σύνδεση της χώρας προορισμού με την τάση αποδοχής και ενσωμάτωσης των μεταναστών από τους μόνιμους κατοίκους. Συγκρίνοντας τα αυτά τα αποτελέσματα, με αντίστοιχη έρευνα που πραγματοποιήθηκε κατά το 2014, προκύπτει πως σε χώρες που έχουν δεχτεί αυξημένες μεταναστευτικές ροές, το ποσοστό των ατόμων που θεωρούν πως οι

μετανάστες ενισχύουν τις χώρες τους μειώθηκε (Gonzalez-Barrera & Connor, 2019). Συγκεκριμένα, στην Ελλάδα από το 2014 έως το 2018 υπήρξε αρνητική μείωση της τάξεως το 9%. Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2020 στη Σουηδία (Munobwa et al., 2021), φάνηκε πως υπήρξε αύξηση της επαφής των Σουηδών με μετανάστες, ιδιαίτερα τη Μέση Ανατολή, την Ασία και την Αφρική. Συγκεκριμένα, τα αποτελέσματα έδειξαν πως η πλειοψηφία των ατόμων θεωρούσε καλή την εμπειρία επικοινωνίας που είχε αποκομίσει από αυτές τις επαφές. Ταυτόχρονα όμως, σε σύγκριση με παλαιότερες έρευνες το ποσοστό των ατόμων που χαρακτηρίζει αυτές τις εμπειρίες ως κακές αυξήθηκε.

Διάγραμμα 4: Απόψεις κατοίκων κατά το 2018 για τους μετανάστες, ανά χώρα προορισμού. Πηγή: (Gonzalez-Barrera & Connor, 2019)

Από την άλλη, συναισθήματα που γεννιούνται συχνά στους μετανάστες κατά την περίοδο ενσωμάτωσης τους στη κοινότητα υποδοχής είναι η κόπωση, η απογοήτευση, η απόγνωση, ο εκνευρισμός, η πικρία, ο θυμός, φόβο και η δυσπιστία (MIELI, 2021). Επιπλέον, έχει φανεί πως το φύλο σχετίζεται άμεσα με την ψυχική υγεία των μεταναστών, με την κατάθλιψη, το άγχος, τη σεξουαλική και ενδοοικογενειακή βία, αλλά ποσοστά χρήσης ουσιών να είναι αυξημένα για τις γυναίκες σε μεγαλύτερο (Robert & Gilkinson, 2012). Σύμφωνα με έρευνα (American Psychological Association, 2012) που έχει πραγματοποιηθεί φαίνεται πως πολλές γυναίκες μετανάστες αναφέρουν πως η μετεγκατάστασή τους στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής τους προσφέρει μεγαλύτερη ελευθερία από ό,τι στις χώρες καταγωγής τους, αλλά ενδέχεται η αίσθηση της ευαλωτότητας και της περιθωριοποίησης να παραμένει στις εθνοτικές τους κοινότητες. Είναι σημαντικό να τονιστεί πως ο επαναπροσδιορισμός των σχέσεων εντός της οικογένειας με τη μεγαλύτερη ελευθερία

που λαμβάνουν οι γυναίκες ενέχει κινδύνους βίας προς αυτές λόγω των πατριαρχικών οικογενειακών δομών της χώρας προέλευσης. Αντίστοιχα σε έρευνα (Robert & Gilkinson, 2012) που εξέτασε τη συχνότητα των αρνητικών συναισθηματικών καταστάσεων για τα δύο φύλα φαίνεται η αυξημένη ποσοστιαία εμφάνιση τους στις γυναίκες σε σύγκριση με τους άντρες, ενώ σημαντικό είναι πως με το πέρασ των ετών η διαφορά αυτή φαίνεται να αυξάνεται στα νέα μεταναστευτικά κύματα. Ένας ακόμα λόγος που δυσκολεύει τη διαβίωση των μεταναστριών στις νέες κατοικίες τους είναι τα νέα πρότυπα γύρω από την ομορφιά. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με μελέτη που πραγματοποιήθηκε σε γυναίκες μετανάστες από τη Λατινική Αμερική (Telzer & Vazquez Garcia, 2009), αυτές με το πιο σκουρόχρωμο δέρμα σημείωναν χαμηλότερα επίπεδα αυτοεκτίμησης, χαμηλότερα επίπεδα συναισθημάτων ελκυστικότητας, αλλά και αυξημένη επιθυμία πιο ανοιχτόχρωμου δέρματος, σε σύγκριση με της γυναίκες με καταγωγή από τη Λατινική Αμερική που γεννήθηκαν στις ΗΠΑ.

Όσον αφορά την εργασία (American Psychological Association, 2012), φαίνεται πως τα άτομα που δεν διαθέτουν τα απαραίτητα νομικά έγγραφα έχουν αυξημένες πιθανότητες να βρουν εργασία πλήρους απασχόλησης, αλλά σε εργασίες χαμηλά αμειβόμενες, επικίνδυνες, βρώμικες και ασταθείς. Οι δυσκολίες που σχετίζονται με την εργασία, επηρεάζουν σημαντικά την ψυχική υγεία των μεταναστών, καθώς η ανεργία ενδέχεται να έχει σαν αποτέλεσμα αισθήματα απογοήτευσης, αχρηστίας και θυμού για τα άτομα, ενώ οι δυσκολίες στον επαγγελματικό τομέα σχετίζονται άμεσα με φαινόμενα κατάθλιψης και άγχους. Έτσι είναι σημαντικό να πραγματοποιείται ουσιαστική απασχόληση των ατόμων σε θέσεις εργασίας έτσι ώστε να βοηθηθεί το σύνολο της διαδικασίας προσαρμογής τους και να μειωθούν τα αρνητικά συναισθήματα που σχετίζονται με την απομόνωση. Τέλος, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η στάση των εργοδοτών προς τους μετανάστες. Προκύπτει ότι όσο μεγαλύτερης ηλικίας είναι ο εργοδότης ή ο μάνατζερ μιας επιχείρησης τόσο πιο αρνητική είναι η στάση του στο να προσλάβει κάποιον μετανάστη, ενώ ενδιαφέρων παρουσιάζει το γεγονός πως οι γυναίκες είναι πιο θετικές σε σύγκριση με τους άνδρες (Farashah & Blomquist, 2019).

Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1980 η Ελλάδα κατά κύριο λόγο παρήγαγε μετανάστες, στέλνοντας Έλληνες στο εξωτερικό, ενώ κατά τη δεκαετία του 1990 αρχίζουν να παρατηρούνται αυξημένες εισροές μεταναστών στη χώρα (Σπυροπούλου, 2014). Κατά την περίοδο αυτή, καθώς η χώρα δεν διέθετε προγενέστερη εμπειρία γύρω από το μεταναστευτικό ζήτημα, κλήθηκε να αντιμετωπίσει ένα πρωτόγνωρο φαινόμενο, με αποτέλεσμα τόσο η κοινωνία, όσο και η πολιτεία να είναι απροετοίμαστες (Μπάγκαβος & Παπαδοπούλου, 2003). Κατά την πρώιμη περίοδο των μεταναστευτικών κυμάτων στην Ελλάδα, η οποία ορίζεται από το 1991 έως το 2000, το ελληνικό κράτος ως επί το πλείστον ακολουθεί μια πολιτική περιορισμού της μετανάστευσης με τον αυστηρότερο έλεγχο των συνόρων με το Νόμο 1975/1991 (Σπυροπούλου, 2014). Συγκεκριμένα, με τον παραπάνω νόμο δινόταν η ικανότητα πρόσκληση μελών της οικογένειας ενός αλλοδαπού ατόμου έπειτα από τη νόμιμη παραμονή του στη χώρα για 15 έτη (Μπάγκαβος & Παπαδοπούλου, 2003). Οι μετανάστες κατά την εποχή αυτή αντιμετωπίζονται ως φθηνό εργατικό δυναμικό προσωρινής, χωρίς δικαιώματα και προσωρινής παρουσίας στη χώρα (Σπυροπούλου, 2014). Από το 2001 έως το 2005 ξεκινάει η περίοδος όπου το κράτος αρχίζει να λαμβάνει μέτρα και με το Νόμο 2910/2001 ξεκινάει η προσπάθεια κοινωνικής

ένταξης αυτών των ατόμων. Από το 2005 έως το 2010 ξεκινάει η χάραξη ολοκληρωμένων πολιτικών διαχείρισης και ένταξης των μεταναστών.

Σημαντικός για τη μεταναστευτική πολιτική ορίζεται ο Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης του Νόμου 4251/2014 (*Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη*, 2019). Σκοπό του κώδικα είναι η συγκέντρωση των διατάξεων που αφορούν τη νομοθεσία του μεταναστευτικού ζητήματος, η εναρμόνιση του με την ενωσιακή νομοθεσία, η ορθολογικοποίηση του θεσμικού πλαισίου και η αντιμετώπιση δυσλειτουργιών της νομοθεσίας. Συγκεκριμένα με τον Κώδικα απλοποιήθηκαν οι διαδικασίες που αφορούσαν τις άδειες παραμονής και αυξήθηκε ο χρόνος διάρκειας τους, επανεξετάστηκαν και οι σχέσεις με την αγορά εργασίας, ενώ αυξήθηκε και η παρεχόμενη προστασία στα παιδιά. Κατά τη διάρκεια του 2016, θεσπίστηκε ο Νόμος 4368/2016, με βάση τον οποίο προσφέρεται το δικαίωμα για ελεύθερη πρόσβαση στις δημόσιες δομές υγείας σε ανασφάλιστα άτομα και σε άτομα που ανήκουν στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών των αιτούντων άσυλο.

Φυσικά, πολύ μεγάλης σημασίας στη διαχείριση του μεταναστευτικού ζητήματος είναι όλα τα πρόγραμμα αναπτύσσονται με ταχείς ρυθμούς στον Ελληνικό χώρο, ενώ σημαντική είναι και η συμβολή των ανθρωπιστικών οργανώσεων στην προσπάθεια ομαλής ενσωμάτωσης και ένταξης των μεταναστών στην Ελληνική πραγματικότητα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το πρόγραμμα React, το οποίο δημιουργήθηκε μέσω χρηματοδότησης της ΕΕ και με τη στήριξη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ και ως προτεραιότητα του έχει την παροχή βοήθειας στους μετανάστες. Το πρόγραμμα αποτελεί μέρος του «ESTIA 2021: Στεγαστικό πρόγραμμα για αιτούντες διεθνή προστασία», του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου.

Το πρόγραμμα ESTIA ξεκίνησε τη λειτουργία του κατά το 2015, ενώ ωφελούμενοι του Προγράμματος ESTIA 2021 για την εξασφάλιση στέγασης (Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου, 2020a), είναι ενήλικα και ανήλικα άτομα, μέλη οικογενειών που αιτούνται άσυλο. Είναι σημαντικό πως δίνεται προτεραιότητα στις ευάλωτες ομάδες, ενώ οι κατηγορίες των Μονάδων Στέγασης είναι τρεις. Πρώτη κατηγορία είναι οι θέσεις στέγασης σε μεμονωμένα διαμερίσματα, δεύτερη οι θέσεις στέγασης σε κτιριακές εγκαταστάσεις με τουλάχιστον 20 ωφελούμενους ανά κτήριο και Τρίτη, για εξαιρετικά ευάλωτες περιπτώσεις ωφελούμενων, είναι οι θέσεις στέγασης σε οργανωμένη εγκατάσταση με τουλάχιστον 20 ωφελούμενους ανά κτήριο. Φορέας υλοποίησης του είναι η Διεύθυνση Προστασίας Αιτούντων Άσυλο του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου και πέρα από την παροχή στέγασης, στα άτομα προσφέρεται ενημέρωση και υποστήριξη γύρω από ποικίλα θέματα (όπως η εκπαίδευση), διερμηνευτικές παροχές, αλλά και ψυχαγωγικές δράσεις.

Αντίστοιχης σημασίας πρόγραμμα, είναι το "Hellenic Integration Support for Beneficiaries of International Protection-HELIOS" του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης, το οποίο στοχεύει στην εύρεση εργασίας και στέγασης, καθώς και στη διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας, ώστε να επέλθει ομαλή και σωστή ένταξη των προσφύγων στην ελληνική κοινότητα (IOM Greece, 2019). Παράλληλα, στους δικαιούχους του προγράμματος, δίνονται μαθήματα εξατομικευμένη εργασιακή συμβουλευτική, όπως ο προσδιορισμός των ενδιαφερόντων των ατόμων και η καταγραφή των δεξιοτήτων τους. Επιπλέον, μέσα από το πρόγραμμα πραγματοποιείται η κάλυψη του κόστους κάθε πιστοποιητικού των ατόμων (π.χ. πιστοποιητικό ελληνομάθειας, ECDL κ.λπ.), ενώ δημιουργούνται και εκδηλώσεις

«ημέρες καριέρας» και διασυνδέσεις με εργοδότες του ιδιωτικού τομέα (Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου, 2020d).

Τέλος, πολύ σημαντικά είναι τα Κέντρα Ένταξης Μεταναστών (Κ.Ε.Μ.) τα οποία θεσμοθετήθηκαν με τον Νόμο 4368 και ως στόχο έχουν την εξυπηρέτηση και την παροχή πληροφόρησης στους πολίτες τρίτων χωρών (Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου, 2020c). Παράλληλα, αναπτύσσουν συνεργασίες και δημιουργούν ένα δίκτυο υπηρεσιών και προγραμμάτων για τους ωφελούμενους, ενώ είναι υπεύθυνα και για την υλοποίηση δράσεων ένταξης τους στην τοπική κοινωνία. Επιπλέον, στα Κ.Ε.Μ. παρέχεται η απαραίτητη κοινωνικό-ψυχολογική στήριξη, ιδιαίτερα στα άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες πολιτών, παρέχονται μαθήματα γλωσσικής κατάρτισης, ενώ ευαισθητοποιούν την τοπική κοινωνία σε θέματα που αφορούν το ρατσισμό, την ξеноφοβία και την εμπορία ανθρώπων. Ως ωφελούμενοι των υπηρεσιών των Κ.Ε.Μ. ορίζονται όλα τα άτομα που διαμένουν στη χώρα και είναι πολίτες τρίτης χώρας, οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας και τα άτομα που αιτούνται άσυλο.

Σύμφωνα με τους υπολογισμούς της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας (Elstat, 2021), τα τελευταία χρόνια οι ροές των μεταναστών προς το εσωτερικό της χώρας, διαμορφώνονται περίπου στους 100 χιλιάδες μετανάστες. Πιο αναλυτικά, για το έτος 2019 οι μετανάστες που της Ελληνικής επικράτειας υπολογίστηκαν περίπου στους 129,459 χιλιάδες, ενώ κατά το έτος 2020 στους 84,221. Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως οι περιορισμοί που λήφθηκαν στα σύνορα λόγω της πανδημίας του COVID-19, ενδέχεται να συνέβαλαν στο μείωση αυτή. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η γραφική απεικόνιση του πίνακα 2. Συγκεκριμένα, στο διάγραμμα 5 φαίνεται η πτωτική τάση του αριθμού των μεταναστών από το 1991 έως το 1994, αλλά και η απότομη αύξηση του από το 1995 έως το 2001. Είναι σημαντικό, πως παρόλο την πτωτική τάση που εντοπίζεται από το 1991 έως το 1994, τα νούμερα που παρουσιάζονται είναι εξαιρετικά υψηλά, ενώ αντίθετα πιο χαμηλά νούμερα εμφανίζονται από 2002 έως το 2015. Για τα τελευταία έτη από την άλλη, εμφανίζεται μια αυξητική τάση των μεταναστευτικών ροών, ενώ ο αριθμός των ατόμων σε κάθε έτος υπερβαίνει τα 100 χιλιάδες άτομα. Ταυτόχρονα, σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας (Ελληνική Αστυνομία, 2018), κατά το έτος 2017 και 2018 εντοπίστηκαν στη χώρα 68,112 και 93,367 χιλιάδες παράνομοι μετανάστες.

Πίνακας 2: Οι μετανάστες στο εσωτερικό της ελληνικής επικράτειας ανά έτος. Πηγή: (Elstat, 2021)

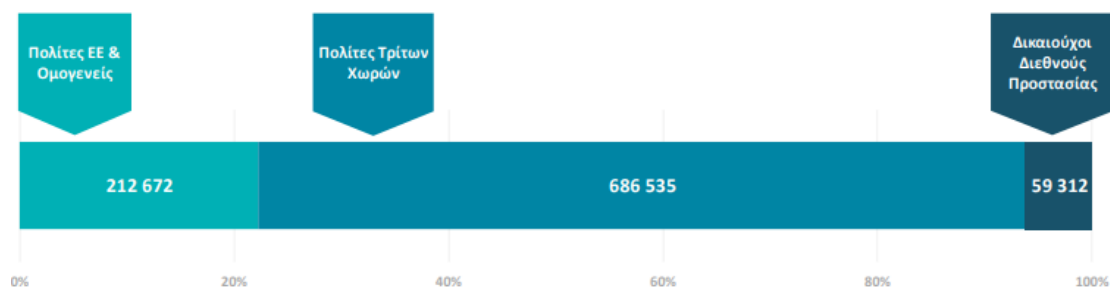
Year	Immigrants	Year	Immigrants	Year	Immigrants
1991	151,978	2001	98,471	2011	60,089
1992	110,334	2002	67,220	2012	58,200
1993	107,462	2003	63,141	2013	57,946
1994	86,959	2004	66,871	2014	59,014
1995	98,989	2005	70,933	2015	64,446
1996	95,585	2006	63,094	2016	116,867
1997	113,477	2007	63,298	2017	112,247
1998	116,411	2008	66,529	2018	119,489

1999	84,695	2009	58,613	2019	129,459
2000	109,251	2010	60,462	2020	84,221

Διάγραμμα 5: Μετανάστες στο εσωτερικό της Ελληνικής Επικράτειας ανά έτος. Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

Πολύ ενδιαφέρον παρουσιάζει το διάγραμμα 6, στο οποίο απεικονίζεται η συνολική εικόνα της Νόμιμης Μετανάστευσης στο εσωτερικό της χώρας κατά τη διάρκεια του Νοεμβρίου 2021. Σύμφωνα με το διάγραμμα αυτό, 212,672 χιλιάδες άτομα είναι μετανάστες πολίτες της Ε.Ε. και ομογενείς, 686,535 χιλιάδες άτομα είναι πολίτες τρίτων χωρών και 59,312 είναι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας (Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου, 2021b).

Διάγραμμα 6: Συνολική εικόνα Νόμιμης Μετανάστευσης. Πηγή: (Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου, 2021b)

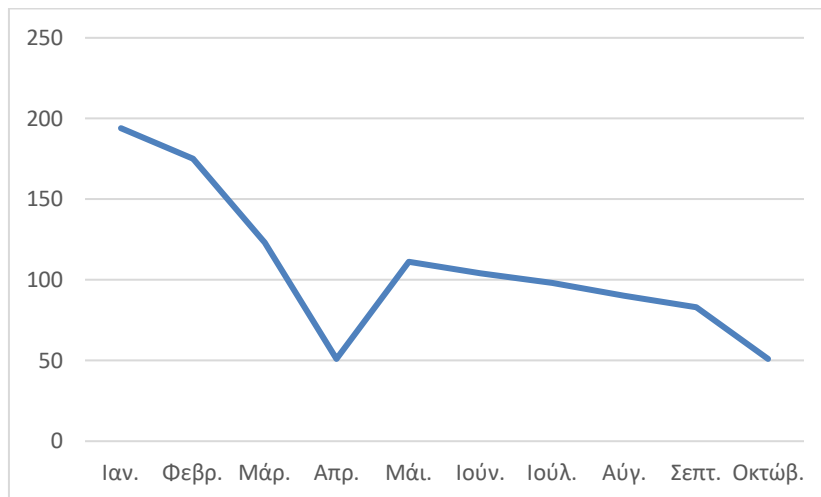
Όσον αφορά τα αιτήματα στέγασης που δέχτηκε το Ελληνικό κράτος από πολίτες τρίτων χωρών που ενηλικιώθηκαν σε κάποιο κέντρο φιλοξενίας ή σε κάποια θέση προσωρινής φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων (Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου, 2020b), από τον Ιανουάριο μέχρι τον Οκτώβριο του 2020 ο αριθμός αυτών έφτασε τις 1080 αιτήσεις. Για τον υπολογισμό του πίνακα που παρουσιάζει αναλυτικά τα στοιχεία των αιτήσεων αξιοποιήθηκαν οι μηνιαίες αναφορές του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου. Περίπου το 50% των παραπομπών στο πρόγραμμα ESTIA φαίνεται να πραγματοποιούνται ενώ μόλις 148 τοποθετήσεις δεν

ολοκληρώθηκαν. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και ο αυξημένος αριθμός παραπομπών που κατά τους πρώτους μήνες του χρόνου, όπως φαίνεται και με μεγαλύτερη ευκολία στο διάγραμμα 7. Σημαντικά στατιστικά στοιχεία που αφορούν το πρόγραμμα HELIOS, δείχνουν πως μέχρι το Νοέμβριο του 2021 οι ωφελούμενοι του προγράμματος είχαν διαμορφωθεί στα 33,762 χιλιάδες άτομα, ενώ κατά το Νοέμβριο του 2021, 16,006 χιλιάδες άτομα λαμβάνανε επίδομα ενοικίου (Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου, 2021a).

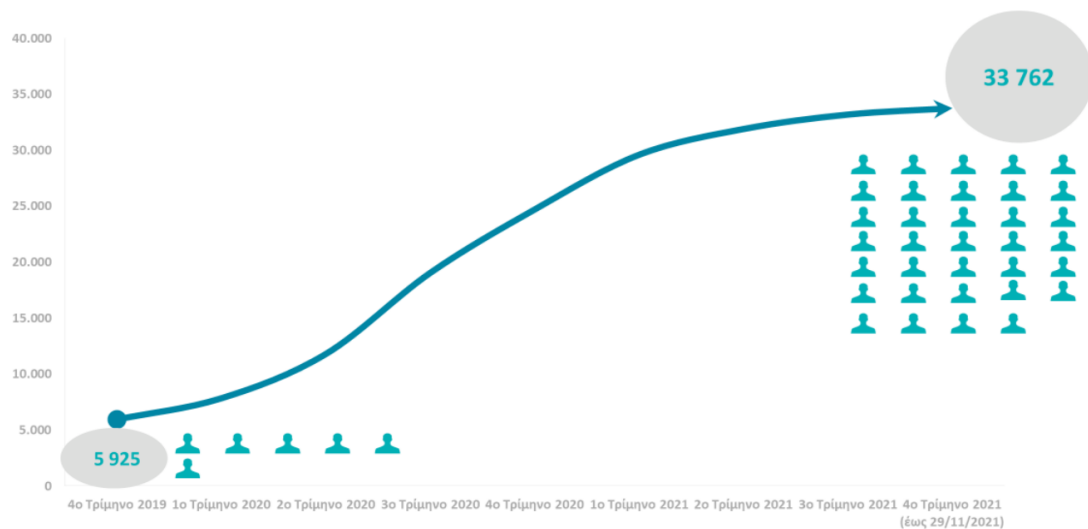
Επιπλέον, σύμφωνα με τα τελευταία στατιστικά στοιχεία για τις καταγεγραμμένες ροές μεταναστών (Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου, 2020b), για το 2021 εντοπίστηκαν για το πρώτο εξάμηνο σε Ορεστιάδα, Λέσβος, Κως, Χίος, Σάμος και Λέρο, νέοι 2,846 μετανάστες. Από αυτούς, οι 2,043 ήταν άνδρες και μόλις οι 803 ήταν γυναίκες. Από την άλλη, για το σύνολο του έτους 2020, στις ίδιες περιοχές εντοπίστηκαν και καταγράφηκαν 10,296 νέοι μετανάστες, εκ των οποίων οι 6,702 ήταν άνδρες και οι 3,593 γυναίκες, όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 9. Ακόμα, φαίνεται πως οι 3 βασικές χώρες από τις οποίες η Ελλάδα υποδέχεται μετανάστες είναι το Αφγανιστάν, με ποσοστό 31,2% των μεταναστών, η Συρία, με ποσοστό 20,4% των μεταναστών, αλλά και η Τουρκία, με ποσοστό 12,7% των μεταναστών.

Πίνακας 3: Αιτήσεις στέγασης ατόμων που ενηλικιώθηκαν σε κάποιο κέντρο φιλοξενίας κέντρα ή σε κάποια θέση προσωρινής φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων κατά το έτος 2020. Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

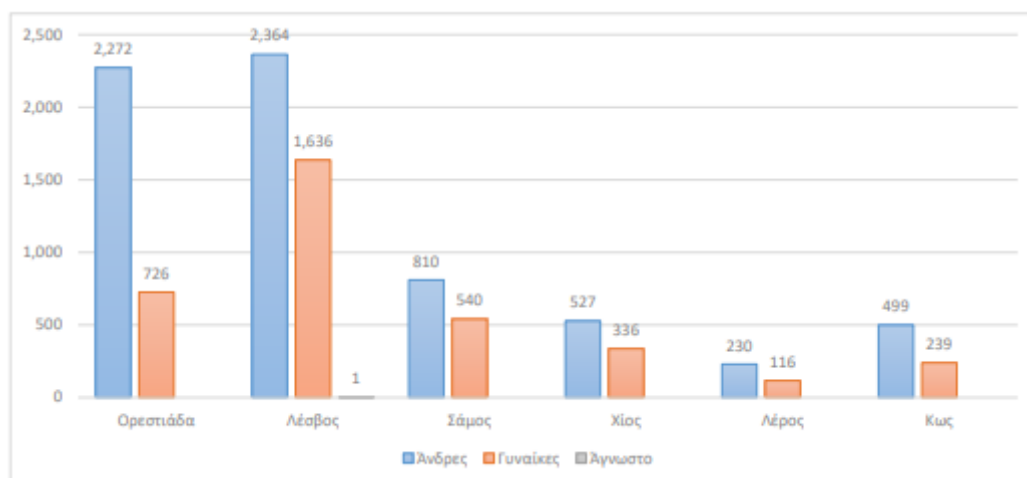
	Ιαν.	Φεβρ.	Μάρ.	Απρ.	Μάι.	Ιούν.	Ιούλ.	Αύγ.	Σεπτ.	Οκτώβ.	Σύνολο
Σύνολο παραπομπών κατά την περίοδο αναφοράς	194	175	123	51	111	104	98	90	83	51	1080
Επιλέξιμες περιπτώσεις για παραπομπή σε θέση φιλοξενίας	193	174	123	50	108	103	94	88	79	51	1063
Επιλέξιμες περιπτώσεις για παραπομπή στο πρόγραμμα «ESTIA»	141	135	96	40	82	81	71	63	50	46	805
Επιλέξιμες περιπτώσεις για παραπομπή σε ανοικτές δομές φιλοξενίας	52	41	27	10	26	22	25	25	29	5	262
Ολοκληρωμένες τοποθετήσεις σε θέσεις στέγασης στο στεγαστικό πρόγραμμα «ESTIA»	64	77	68	10	29	40	37	18	21	36	400
Ολοκληρωμένες τοποθετήσεις σε θέσεις στέγασης σε ΑΔΦ	0	1	0	2	0	0	0	0	0	6	9
Τοποθετήσεις που δεν ολοκληρώθηκαν	25	21	20	17	12	6	12	6	24	5	148

Διάγραμμα 7: Αριθμός συνολικών αιτημάτων στέγασης. Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

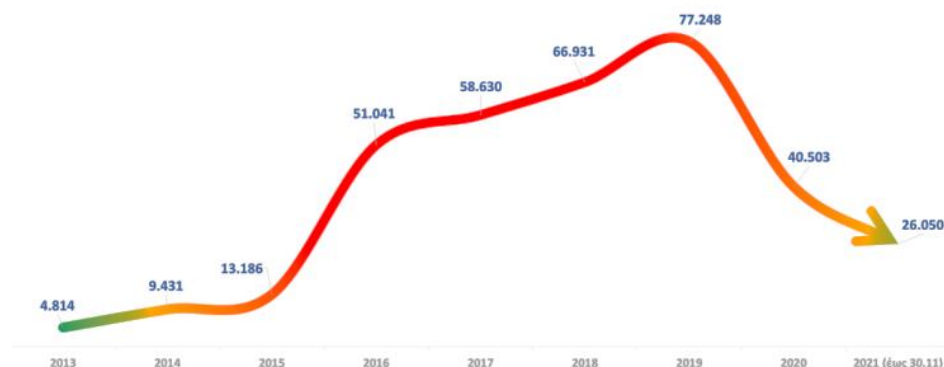

Διάγραμμα 8: Ωφελούμενοι στο πρόγραμμα HELIOS από 2019 έως το 2021. Πηγή: (Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου, 2021a)

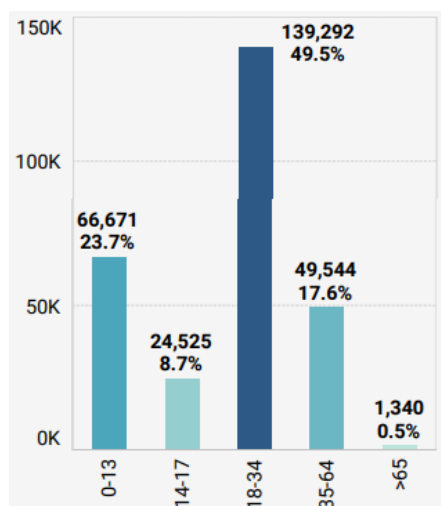

Διάγραμμα 9: Αριθμός καταγεγραμμένων ροών μεταναστών για το 2020. Πηγή: (Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου, 2020b)

Όσον αφορά τον αριθμό των αιτήσεων που έχουν κατατεθεί στις ελληνικές αρχές για χορήγηση ασύλου, στο σύνολο του από το 2013 έως το 2019, αυτός διαμορφώθηκε στις 281,372 χιλιάδες αιτήσεις (Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου, 2020b). Από το σύνολο αυτών των αιτήσεων, οι 91,143 χιλιάδες αφορούν γυναίκες ενώ οι 190,229 χιλιάδες άντρες. Ειδικότερα, στο διάγραμμα 10 φαίνεται η αυξητική τάση που εντοπίζεται στα άτομα που αιτούνται άσυλο κάθε χρόνο, από το 2013 έως το 2019, ενώ στο διάγραμμα 11 παρουσιάζεται η ηλικιακή κατανομή των ατόμων που αιτούνται άσυλο στη χώρα. Συγκεκριμένα, προκύπτει πως το 49,5% των ατόμων ανήκουν στην ηλικιακή κατηγορία από 18 έως 34 ετών, το 23,7% πρόκειται για παιδιά κάτω των 13 ετών, το 17,6% για άτομα από 35 έως 64 ετών, το 8,7% για ανήλικους από 13 έως 17 ετών, ενώ μόλις το 0,5% αφορά άτομα μεγαλύτερης ηλικίας των 65 ετών (Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου, 2020b). Επιπλέον, προκύπτει πως το 58% των αιτούντων άσυλο βρίσκεται στην ενδοχώρα, ενώ το 42% στα ελληνικά νησιά (Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου, 2021b). Πιο αναλυτική εικόνα δίνεται από τον πίνακα 4, όπου φαίνεται πως οι πλειοψηφία των ατόμων που ζήτησαν άσυλο διαμένουν στην Αττική, τη Λέσβο και τη Θεσσαλονίκη, με τα Γιάννενα και το Ηράκλειο να παρουσιάζουν τις λιγότερες αιτήσεις. Το 25.5%, δηλαδή 71,832 χιλιάδες αιτήσεις, προήλθαν από Σύριους, το 18.4%, δηλαδή 51,909 χιλιάδες αιτήσεις, από Αφγανούς και το 11.6%, δηλαδή 32,547 χιλιάδες αιτήσεις από Πακιστανούς. Ταυτόχρονα, από το σύνολο αυτών των αιτήσεων, φαίνεται πως από το έτος 2013 έως το έτος 2019, στο 53.1% λήφθηκε απορριπτική απάντηση, στο 39.1% χορηγήθηκε προστασία καθεστώτος πρόσφυγα, ενώ στο 7.9% παραχωρήθηκε επικουρική προστασία. Πολύ ενδιαφέρον παρουσιάζει και ο χάρτης 2, στο οποίο γίνεται απεικόνιση των 10 κορυφαίων εθνικοτήτων πολιτών τρίτων χωρών με άδειες παραμονής σε ισχύ, κατά τον μήνα Νοέμβριο του 2021. Αντίστοιχου ενδιαφέροντος είναι και ο χάρτης 3, στον οποίο παρουσιάζεται η γεωγραφική κατανομή των αδειών διαμονής στη χώρα που βρίσκονται στην Ελλάδα κατά το Νοέμβριος 2021. Από το χάρτη γίνεται φανερό πως οι πλειοψηφία αυτών βρίσκεται στην Αττική, ακολουθεί η Μακεδονία με τη Θράκη, ενώ οι λιγότερες αιτήσεις εντοπίζονται στη δυτική Μακεδονία και την Ήπειρο.

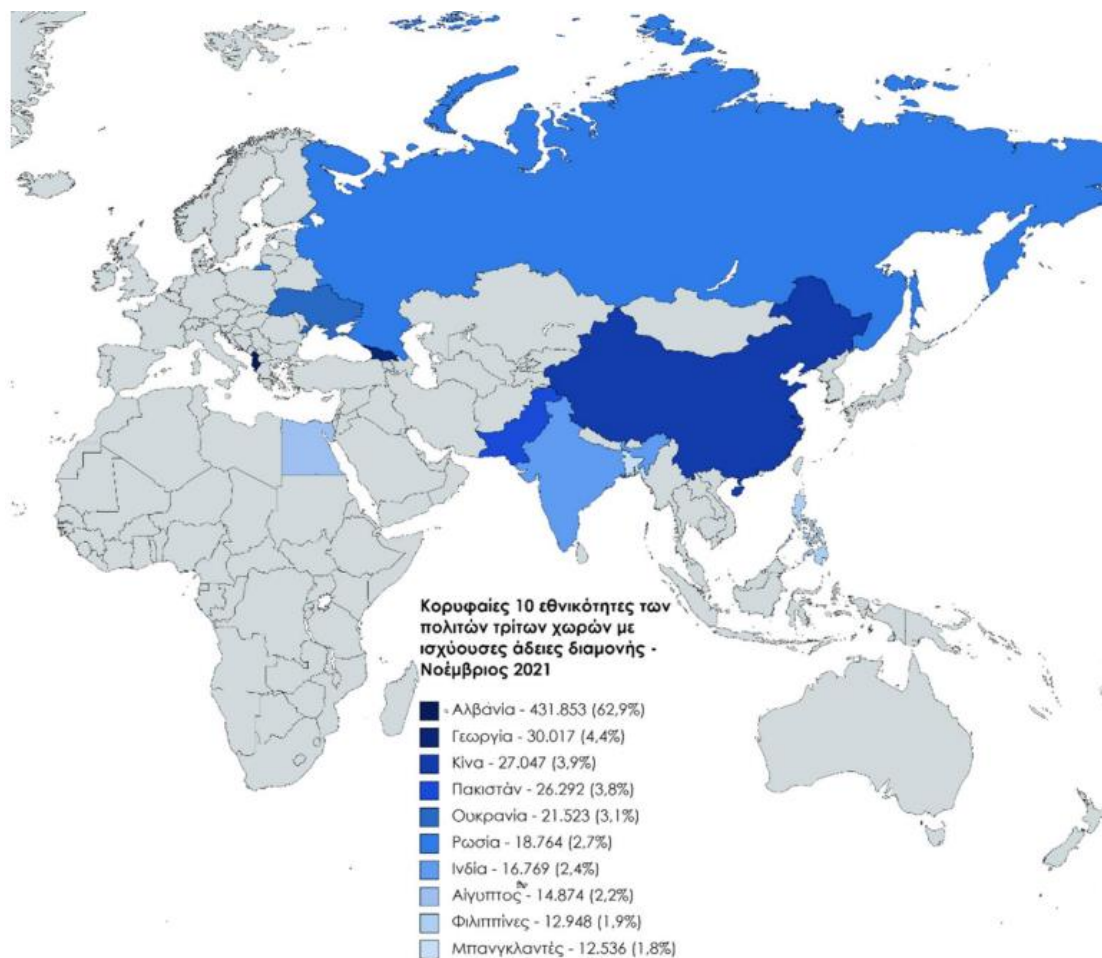
Διάγραμμα 10: Αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα ανά έτος. Πηγή: (Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου, 2021a).

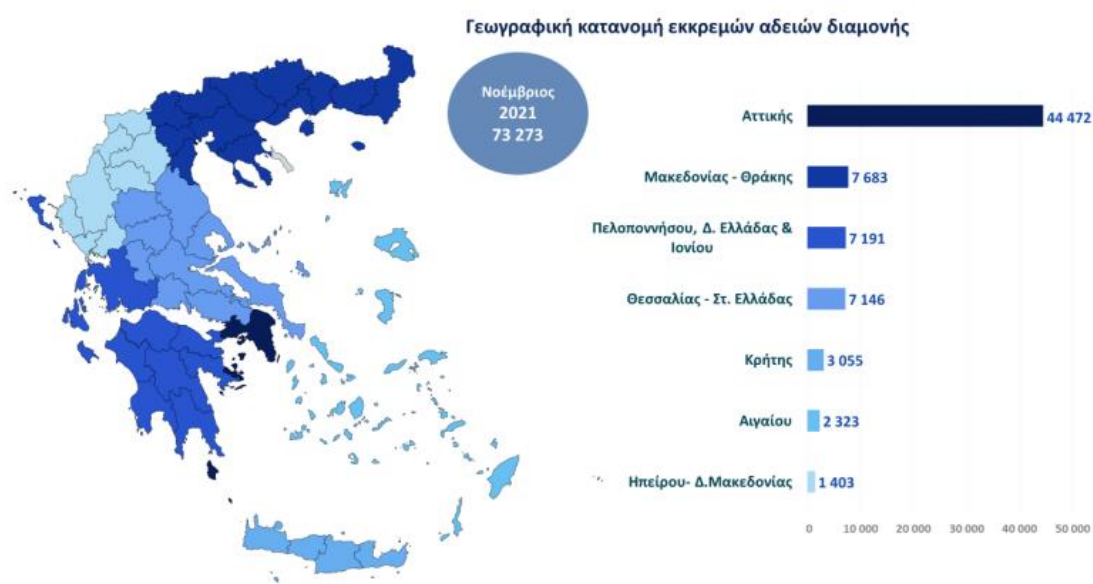
Διάγραμμα 11: Ηλικιακή κατανομή αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα (από 2013 έως 2019). Πηγή: (Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου, 2020b)

Πίνακας 4: Αιτήσεις Ασύλου ανά τοποθεσία καταγραφής και ανά έτος

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Σύνολο
ΑΤΤΙΚΗ**	4,398	6,357	7,830	14,141	8,838	8,375	7,988	57,927
ΛΕΣΒΟΣ	30	209	692	5,091	11,949	17,269	22,252	57,492
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ***		412	1,190	11,410	7,624	7,368	7,387	35,391
ΣΑΜΟΣ				2,432	5,109	6,743	8,043	22,327
ΧΙΟΣ				3,394	6,509	4,082	5,374	19,359
ΘΡΑΚΗ	166	900	829	4,458	2,040	2,385	2,331	13,109
ΑΛΙΜΟΣ				3,141	3,258	2,571	3,080	12,050
ΠΕΙΡΑΙΑΣ				2,472	3,973	2,053	2,579	11,077
ΦΥΛΑΚΙΟ	122	399	412	448	955	4,182	3,756	10,274
ΛΕΡΟΣ				871	1,389	1,783	3,814	7,857
ΑΜΥΓΔΑΛΕΖΑ	98	606	588	451	1,544	1,901	2,130	7,318
ΚΩΣ				685	1,695	2,141	2,342	6,863
ΚΟΡΙΝΘΟΣ				324	1,065	1,972	2,058	5,419
ΡΟΔΟΣ		454	803	931	698	727	682	4,295
ΞΑΝΘΗ		40	578	386	689	1,232	1,324	4,249
ΠΑΤΡΑ		54	265	414	987	775	814	3,309
ΗΡΑΚΛΕΙΟ				4	315	765	666	1,750
ΙΩΑΝΝΙΝΑ						639	667	1,306
Σύνολο	4,814	9,431	13,187	51,053	58,637	66,963	77,287	281,372

Χάρτης 2: Κορυφαίες 10 εθνικότητες των πολιτών τρίτων χωρών το Νοέμβριο του 2021. Πηγή: (Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου, 2021b)

Χάρτης 3: Γεωγραφική κατανομή εκκρεμών αδειών διαμονής Νοέμβριος 2021. Πηγή: (Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου, 2021b)

4. Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε στη συγκεκριμένη διπλωματική εργασία αποτελεί ένα συνδυασμό βιβλιογραφικής ανασκόπησης και έρευνας ερωτηματολογίου. Πρώτο βήμα της εργασίας είναι η μελέτη των βασικότερων εννοιών που πλαισιώνουν το φαινόμενο της μετανάστευσης. Συγκεκριμένα μέσω της χρήσης βιβλιογραφικής ανασκόπησης ολοκληρώνεται το θεωρητικό μέρος της εργασίας αναλύοντας την έννοια της μετανάστευσης, τον τύπο των μεταναστών, τους παράγοντες έλξης και ώθησης των μεταναστών, την έννοια της ένταξης καθώς και τα κέντρα φιλοξενίας των μεταναστών. Η ανασκόπηση που πραγματοποιείται βασίζεται σε έγκυρα επιστημονικά άρθρα και σε διαδικτυακές σελίδες επίσημων φορέων της μετανάστευσης. Στο θεωρητικό μέρος της εργασίας εντάσσεται και η παρουσίαση των σημαντικότερων στατιστικών στοιχείων της μετανάστευσης τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο όσο και συγκεκριμένα στην Ελλάδα, αλλά και η παρουσίαση των πολιτικών ενσωμάτωσης των μεταναστών στη χώρα.

Στη συνέχεια ακολουθεί το ερευνητικό τμήμα της διπλωματικής εργασίας, συντάχθηκε ένα σύντομο ερωτηματολόγιο, το οποίο διανεμήθηκε σε μετανάστες στο εσωτερικό της Ελληνικής επικράτειας έτσι ώστε να αποτυπωθεί το επίπεδο της ένταξης τους στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία. Σημαντικό για τη συλλογή των απαραίτητων στοιχείων και για τη διεξαγωγή της ολοκληρωμένης ποσοτικής ανάλυσης είναι το ερωτηματολόγιο και ο τρόπος κατασκευής του. Το ερωτηματολόγιο χωρίστηκε σε 7 ενότητες, όπου στη 1^η ενότητα συλλέχθηκαν δεδομένα που αφορούσαν τα συναισθήματα των μεταναστών και τη σχέση που έχουν αναπτύξει με τους ντόπιους πολίτες, στη 2^η ενότητα συλλέγονται δεδομένα που περιγράφουν την άποψη των ατόμων σχετικά με τη θέση της πολιτείας προς το μεταναστευτικό ζήτημα, στην 3^η ενότητα περιγράφεται η άποψη των ατόμων για τη στάση των μη κυβερνητικών οργανώσεων, στην 4^η ενότητα συλλέγονται στοιχεία που αφορούν την εργασία των ατόμων, στην 5^η ενότητα τα δεδομένα αφορούν την εκπαίδευση των ανήλικων τέκνων των μεταναστών, στην 6^η ενότητα εκφράζεται η άποψη των ατόμων σχετικά με τους χώρους υποδοχής, ενώ στην 7^η ενότητα συλλέγονται τα απαραίτητα δημογραφικά στοιχεία.

Στη συνέχεια, με βάση όλα τα δεδομένα που συλλέχθηκαν, μελετήθηκαν διεξοδικά μέσω περιγραφικής ανάλυσης όλες οι μεταβλητές, ενώ σε επόμενο βήμα εξετάστηκε η αξιοπιστία των δεδομένων με τη χρήση του cronbach's alpha. Με βάση όλη την προηγούμενη μελέτη, ακολουθεί η επαγωγική ανάλυση των δεδομένων και ο έλεγχος συσχετίσεων.

Τέλος, μετά από την ολοκληρωμένη παρουσίαση της στατιστικής ανάλυσης και των αποτελεσμάτων της, πραγματοποιείται μια συγκριτική ανάλυση των αποτελεσμάτων του ερευνητικού τμήματος της εργασίας με όσα έχουν εντοπιστεί στη βιβλιογραφική ανασκόπηση.

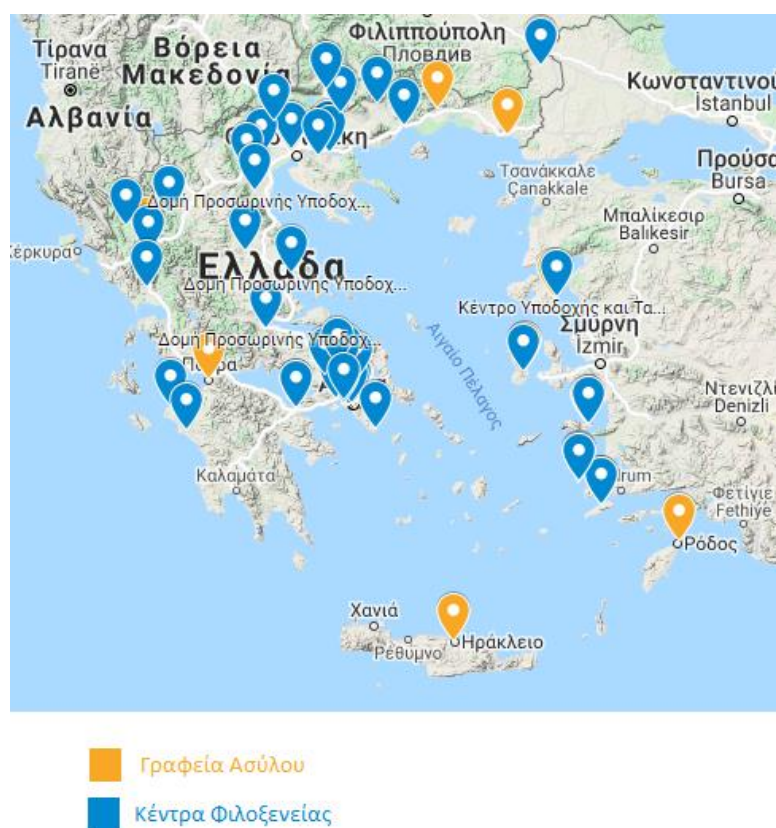
5. Ανάλυση

Στο κεφάλαιο αυτό πραγματοποιείται η ανάλυση των κέντρων φιλοξενίας των μεταναστών στην Ελλάδα και ακολουθεί η ανάλυση των ερωτηματολογίων που συλλέχθηκαν. Στόχος είναι η ολοκληρωμένη μελέτη του φαινομένου στον Ελλαδικό χώρο με τρόπο κατανοητό και άμεσο.

5.1 Κέντρα Φιλοξενίας Μεταναστών στην Ελλάδα

Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου της χώρας (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2020b), στην Ελληνική επικράτεια εντοπίζονται 34 κέντρα φιλοξενίας μεταναστών. Πιο συγκεκριμένα τα κέντρα παρουσιάζονται στον χάρτη που ακολουθεί και είναι τα παρακάτω:

Δομή Αττικού Άλσους, Δομή Ελαιώνα, Δομή Σχιστού, Δομή Διαβατών, Λουτρά Νέας Απολλωνίας, Δομή Βαγιοχωρίου, Δομή Αλεξάνδρειας, Δομή Λέρου (Πρώην ΠΙΚΠΑ), Δομή Βόλου, Δομή Δολιανών, Δομή Βέροιας, Δομή Δράμας, Δομή Θήβας, Δομή Θερμοπυλών, Δομή Ελευσίνας, Δομή Καβάλας, Δομή Κάτω Μηλιάς, Δομή Κατσικά, Δομή Κυλλήνης, Δομή Λαγκαδικίων, Δομή Λαυρίου, Δομή Κουτσόχερου, Δομή Οινοφύτων, Δομή Σκαρμαγκά, Δομή Ριτσώνας, Δομή Πολυκάστρου, Δομή Σερρών, Δομή Μαλακάσας, Δομή Σερρών, Δομή Φιλιπιάδας, Δομή Γρεβενών, Δομή Σιντικής, Δομή Κορίνθου, Δομή Πύργου

Χάρτης 4: Κέντρα φιλοξενίας μεταναστών (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2020a)

Δυστυχώς τα διαθέσιμα δεδομένα για τα κέντρα φιλοξενίας μεταναστών της χώρας είναι ελάχιστα και για αυτό το λόγο δεν είναι εφικτή μια πιο διεξοδική παρουσίαση τους. Παρακάτω δίνονται όλες οι διαθέσιμες πληροφορίες για αυτά, ενώ στη συνέχεια του παρόντος κεφαλαίου αναλύονται 2 συγκεκριμένες περιπτώσεις. Η πρώτη περίπτωση που παρουσιάζεται αφορά τον ελληνικό χώρο και αποτελεί ένα αποτυχημένο παράδειγμα καταυλισμού, ενώ η δεύτερη εντοπίζεται στην Κένυα και αποτελεί ένα πολύ επιτυχημένο παράδειγμα ένταξης και λειτουργίας ενός οικισμού. Συγκεκριμένα, για οι δομές Σχιστού και διαβατών ορίζονται ως ανοικτές δομές προσωρινής Υποδοχής πολιτών τρίτων χωρών ή ανιθαγενών, η δομή Ελαιώνα ως ανοιχτή δομή φιλοξενίας αιτούντων άσυλο, ευάλωτων ομάδων πολιτών τρίτων χωρών, ενώ η δομή Αττικού Άλσους ορίζεται ως ανοιχτή δομή φιλοξενίας αιτούντων

εθελούσιας επιστροφής. Όλες οι υπόλοιπες δομές χαρακτηρίζονται από το υπουργείο ως δομές φιλοξενίας μεταναστών (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2020b). Στον πίνακα Χ που ακολουθεί δίνονται οι χωρητικότητες των δομών σύμφωνα με στοιχεία του 2017 της γενικής γραμματείας ενημέρωσης και επικοινωνίας. Είναι σημαντικό να διευκρινιστεί πως δεν ήταν εφικτό να εντοπιστούν στοιχεία για όλες τις δομές.

Πίνακας 5: Χωρητικότητα δομών. Πηγή: (Γενική γραμματεία ενημέρωσης και επικοινωνίας, 2017)

Δομές	Χωρητικότητα
Δομή Αττικού Άλσους	---
Δομή Ελαιώνα	2500
Δομή Σχιστού	2000
Δομή Διαβατών	2500
Λουτρά Νέας Απολλωνίας	---
Δομή Βαγιοχωρίου	631
Δομή Αλεξάνδρειας	1200
Δομή Λέρου (Πρώην ΠΙΚΠΑ)	---
Δομή Βόλου	200
Δομή Δολιανών	400
Δομή Βέροιας	400
Δομή Δράμας	550
Δομή Θήβας	750
Δομή Θερμοπυλών	500
Δομή Ελευσίνας	346
Δομή Καβάλας	270
Δομή Κάτω Μηλιάς	---
Δομή Κατσικά	1500
Δομή Κυλλήνης	---
Δομή Λαγκαδικίων	---
Δομή Λαυρίου	400
Δομή Κουτσόχερου	1500
Δομή Οινοφύτων	600
Δομή Σκαραμαγκά	3200
Δομή Ριτσώνας	1000
Δομή Πολυκάστρου	4200
Δομή Σερρών	600
Δομή Μαλακάσας	1500
Δομή Φιλιπιάδας	700
Δομή Γρεβενών	---
Δομή Σιντικής	---
Δομή Κορίνθου	---
Δομή Πύργου	---

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός πως αρκετά από τα κέντρα φιλοξενίας μεταναστών που παρουσιάζονται στη σελίδα του υπουργείου μετανάστευσης δεν είναι πλέον σε λειτουργία. Αυτό σε συνδυασμό με τις ελλείψεις επίσημες διαθέσιμες πληροφορίες στο διαδίκτυο φανερώνει πως δεν δίνεται η βαρύτητα που θα έπρεπε στο ζήτημα. Οι έλλειψη πληροφοριών κάνει την πληροφόρηση των πολιτών πιο δύσκολη, αφήνει χώρο στις αναληθείς πληροφορίες και θέτει σε κίνδυνο την ένταξη των μεταναστών στην κοινωνία. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με στοιχεία που ανασύρθηκαν από το διαδίκτυο οι δομές που έχουν πάψει να λειτουργούν είναι η δομή της Λέρου (Πρώην ΠΙΚΠΑ) (Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου, 2020ε), η δομή Γρεβενών (ProtoThema, 2021), η δομή Σκαρμαγκά (Ζώτου, 2021), η δομή Μαλακάσας και η δομή Σιντικής (ΤΑ ΝΕΑ, 2020), ενώ στο τέλος του 2021 αναμενόταν και το κλείσιμο της δομής Ελαιώνα (Γεωργιοπούλου, 2021).

5.1.1 Καταυλισμός Μόρια (Ελλάδα)

Ο καταυλισμός μεταναστών και προσφύγων Μόρια στη Μυτιλήνη, αποτελεί μια από τις πιο γνωστές περιπτώσεις της χώρας και κατά την περίοδο λειτουργίας του δέχτηκε σημαντική κριτική από ανθρωπιστικές οργανώσεις. Συγκεκριμένα, ο καταυλισμός κατασκευάστηκε για να φιλοξενήσει 3.100 άτομα, όμως ο πραγματικός πληθυσμός που φιλοξενούνταν μέχρι της αρχές του 2020 σε αυτών ήταν άνω των 20.000 ανθρώπων (The Guardian, 2020). Αυτό το γεγονός είχε σαν αποτέλεσμα στον οικισμό σε κάθε τουαλέτα και ντους να αντιστοιχούσαν 167 και 242 άτομα αντίστοιχα (aida, 2019, p. 7), ενώ οι ιατρικές υπηρεσίες του καταυλισμού ενδέχεται να εξυπηρετήσουν μέσα σε μόνο μία ημέρα 180 με 250 ασθενείς (The Guardian, 2020). Παράλληλα, η ασφάλεια του οικισμού ήταν αμφίβολη, καθώς εντοπίζονται περιπτώσεις βίας και θανάτων, με πιο χαρακτηριστική αυτή του θανάτου ενός 15χρόνου παιδιού το 2019 (aida, 2019, p. 157).

Ο αριθμός των μεταναστών ήταν τόσο μεγάλος που περίπου 5.000 άτομα δημιούργησαν μια άτυπη επέκταση του καταυλισμού, η οποία είναι γνωστή με την ονομασία «Ελαιώνας», ενώ στη συγκεκριμένη επέκταση δεν δινόταν πρόσβαση σε νερό, ντους και τουαλέτες (aida, 2019, p. 7). Η γρήγορη και ανεξέλεγκτη ανάπτυξη του οικισμού φαίνεται στην εικόνα 1, μέσα από τη σύγκριση μιας αεροφωτογραφίας της περιοχής του 2017 με μια αντίστοιχη του 2020. Περίπου το 70% των ατόμων που διέμεναν στον καταυλισμό κατάγονταν από το Αφγανιστάν, ενώ στο σύνολο τους οι μετανάστες του συγκεκριμένου καταυλισμού κατάγονταν από 70 διαφορετικές χώρες (BBC News, 2020).

Εικόνα 3: Οικισμός Μόριας 2017 και 2020 (The Guardian, 2020)

Ο καταυλισμός κάηκε το Σεπτέμβριο του 2020 (BBC News, 2020), μετά από επεισόδια που ξεκίνησαν λόγω της επιβολής επιπλέον περιορισμών για την αντιμετώπιση της πανδημίας του COVID-19. Το αποτέλεσμα ήταν να μείνουν 12000 άτομα χωρίς στέγαση (UNHCR, 2021a), με την κυβέρνηση της χώρας να αναζητά λύσεις προσωρινής στέγασης με την τοποθέτηση σκηνών (BBC News, 2020). Στη συνέχεια δημιουργήθηκε ένας χώρος στο Μαυροβούνι για τη φιλοξενία σχεδόν 6.900 ατόμων που αιτούνταν άσυλο και προσφύγων, ενώ οι υπόλοιποι μεταφέρθηκαν σε εναλλακτικά καταλύματα (UNHCR, 2021a).

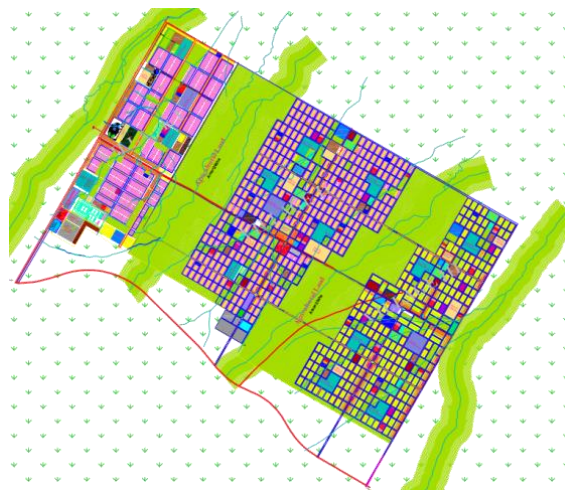
5.1.2 Η Περίπτωση του Kalobeyei (Κένυα)

Ο καταυλισμός Kalobeyei ξεκίνησε τη λειτουργία του τον Ιούνιο του 2016, με στόχος την προώθηση της βιώσιμης αστικής, γεωργικής και κτηνοτροφικής ανάπτυξης ταυτόχρονα με την κοινωνικοοικονομική ένταξη περίπου 60.000 προσφύγων σε μια κοινότητα υποδοχής 20.000 ατόμων (Jahre et al., 2018, p. 331). Επιθυμία των αρχών είναι τόσο οι πρόσφυγες όσο και οι κάτοικοι της περιοχής να επωφεληθούν από τις επενδύσεις των βασικών υποδομών και των κοινωνικών υπηρεσιών, αλλά και να αυξηθούν οι διαθέσιμες ευκαιρίες για εύρεση εργασίας (UNHCR Kenya, n.d.).

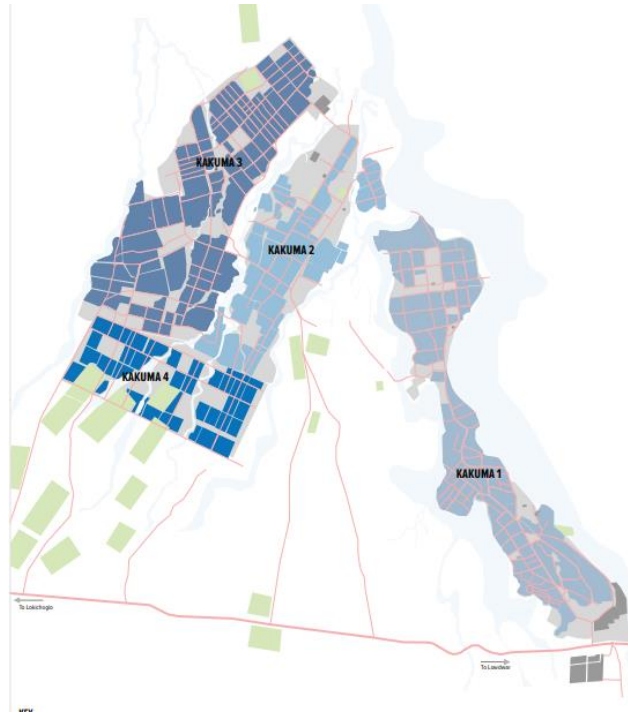

Χάρτης 5: Θέση καταυλισμού Kalobeyei; Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Για τη σωστή ανάπτυξη και λειτουργία του καταυλισμού, πραγματοποιήθηκε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, υδρολογική μελέτη διαθεσιμότητας νερού, τοπογραφική έρευνα για τον προσδιορισμό και τη διαμόρφωση του εδάφους, αλλά και για τη γεωργική καταλληλότητα του, κοινωνικοοικονομική έρευνα και χαρτογράφηση των περιοχών, των υποδομών και των φυσικών πόρων στην ευρύτερη περιοχή του προτεινόμενου χώρου (Jahre et al., 2018, p. 331). Ο «οικισμός» Kalobeyei βρίσκεται κοντά στον καταυλισμό Kakuma και στο μεγαλύτερο μέρος της βιβλιογραφίας είναι άμεσα συνδεδεμένα. Το Kalobeyei αποτελείται από 3 χωριά, ενώ το κέντρο Kakuma χωρίζεται σε 4 ενότητες, όπως φαίνεται και στις κατόψεις τους στην εικόνα 2 και 3 αντίστοιχα.

Εικόνα 4: Καταυλισμός Kalobeyei (UNHCR, 2018)

Εικόνα 5: Καταυλισμός Kakuma (UNHCR, 2018)

Μέχρι το Μάιο του 2019, οι πρόσφυγες στους δυο αυτούς χώρους υπολογίζονταν στα 188.794 άτομα, 22 διαφορετικών εθνικοτήτων (UNHCR, 2019). Συγκεκριμένα, οι 4 βασικότερες χώρες καταγωγής των προσφύγων σε αυτές τις ενότητες είναι το Νότιο Σουδάν (108.888 πρόσφυγες), η Σομαλία (34.251 πρόσφυγες), το Κονγκό (12.478 πρόσφυγες) και η Αιθιοπία (10.440 πρόσφυγες). Στο πλαίσιο της προώθησης της αυτάρκειας των προσφύγων και των κοινοτήτων υποδοχής, αποφασίστηκε πως το 60% του συνολικού χώρου θα αξιοποιηθεί προς όφελος της ανάπτυξης οικονομικών δραστηριοτήτων και δραστηριοτήτων γεωργίας (Jahre et al., 2018, p. 331). Έτσι πλέον, ο αριθμός των επιχειρήσεων σε Kakuma και Kalobeyei υπολογίζεται κοντά στις 2500 χιλιάδες, ενώ οι μόνιμες μονάδες στέγασης στο Kalobeyei μέχρι των Ιούνιο 2018 έφτασαν τις 1293 (UNHCR, 2019).

Η περίπτωση του Kalobeyei αποτελεί μια περίπτωση δημιουργίας καταυλισμού με δομή από κάτω προς τα πάνω με συμβουλευτικό τρόπο μέσα από τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων.

5.2 Στατιστική Ανάλυση

Συνολικά συλλέχθηκαν 135 ερωτηματολόγια από μετανάστες που ζουν στην Ελληνική επικράτεια χωρίς κάποιον επιπλέον περιορισμό. Αρχικά πραγματοποιείται περιγραφική στατιστική ανάλυση, ενώ ακολουθεί επαγωγική στατιστική ανάλυση και έλεγχος συσχετίσεων των μεταβλητών. Επιπλέον, για τη σωστή χρήση των απαραίτητων στατιστικών μεθόδων πραγματοποιήθηκε ανάλυση κανονικότητας στα δεδομένα. Με τη χρήση του test Kolmogorov-Smirnov, φάνηκε πως για διάστημα εμπιστοσύνης 95%, τα δεδομένα ακολουθούν μη κανονική κατανομή.

Το πρώτο βήμα μιας σωστής στατιστικής ανάλυσης είναι η παρουσίαση της ταυτότητας του δείγματος έτσι ώστε να οριστεί το πλαίσιο των ατόμων που έχουν συμμετάσχει στην έρευνα και τα βασικά χαρακτηριστικά που διαθέτουν. Σε αυτή την ενότητα γίνεται παρουσίαση των δημογραφικών χαρακτηριστικών των ατόμων, όπως

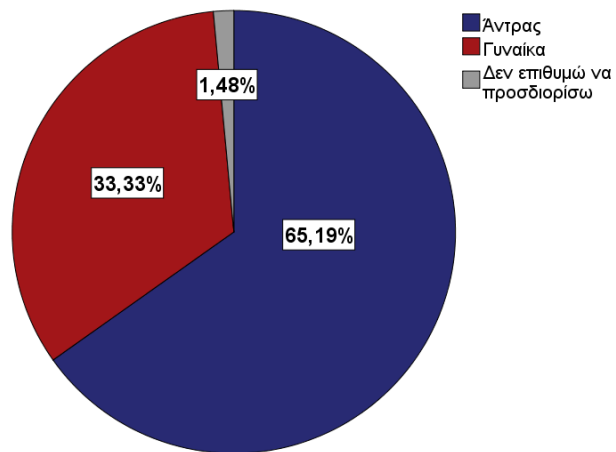
για παράδειγμα το φύλο τους, η ηλικία τους και η περιοχή της κατοικίας τους. Συγκεκριμένα, τα βασικά δημογραφικά χαρακτηριστικά παρουσιάζονται στον πίνακα 6, ενώ στον πίνακα 7 παρουσιάζονται τα δεδομένα που περιγράφουν την ιδιοκτησία των ατόμων σε αυτοκίνητα, δίπλωμα οδήγησης, μηχανή και ποδήλατο.

Πιο αναλυτικά, το 65,2% του δείγματος είναι άνδρες, το 33,3% γυναίκες και το 1,5% δεν επιθυμεί να προσδιορίσει. Όπως ήδη έχει διαπιστωθεί από όλη τη βιβλιογραφική ανασκόπηση που πραγματοποιήθηκε, η πλειοψηφία των μεταναστών είναι άντρες, συνεπώς η απόκλιση που παρουσιάζεται συνάδει με τα βιβλιογραφικά δεδομένα. Στην ηλικιακή κατανομή του δείγματος, η πλειοψηφία των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 35 έως 44 ετών (45,90%), ακολουθεί η ομάδα 25 έως 34 ετών (22,20%), έπεται η ομάδα 18 έως 24 ετών (16,30%), η ομάδα 45 έως 54 ετών (10,40%), ενώ μόλις το 5,20% του δείγματος είναι άτομα άνω των 55 ετών. Ακόμα προκύπτει πως η πλειοψηφία του δείγματος κατάγεται από τη Συρία, με ποσοστό 34,10%, αλλά και από το Πακιστάν, με ποσοστό 23,70%. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι μόνο το 5,9% του δείγματος αιτείται ασύλου, ενώ το 59,30% ορίζονται ως μετανάστες και το 34,80% ως πρόσφυγες. Η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος, με ποσοστό 62,20%, βρίσκεται στη χώρα από 1 έως 5 έτη, ενώ μόλις το 3% βρίσκεται στη χώρα για πάνω από 15 έτη. Επιπλέον, προκύπτει πως το 64,4% είναι κάτοικοι Αθήνας, ενώ ακολουθούν οι κάτοικοι της Καρδίτσας με 30,4%. Παρόλο την επιθυμία το δείγμα να προέλθει από ένα σύνολο διαφορετικών περιοχών, αυτό δεν ήταν εφικτό με αποτέλεσμα το σύνολο του δείγματος να αφορά 4 περιοχές της χώρας. Επιπλέον, το 64,4% δηλώνει πως γνωρίζει την Ελληνική γλώσσα, το 31,9% δηλώνει πως γνωρίζει σε μικρό βαθμό την Ελληνική γλώσσα, ενώ μόλις το 3,7% δηλώνει πως δεν έχει καμία γνώση της γλώσσας. Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός πως το 84,4% επιθυμεί να παραμείνει στη χώρα, ενώ μόνο το 15,6% δηλώνει πως βρίσκεται στη χώρα προσπαθώντας να μετακινηθεί σε κάποια άλλη χώρα. Τέλος, το 68,9% βρίσκονται στη χώρα μαζί με την οικογένεια τους, το 26,6% μόνοι τους, ενώ μόνο το 1,5% αποτελεί τις μονογονεϊκές οικογένειες. Τέλος, προκύπτει πως το 83,7% του δείγματος αποτελείται από εργαζόμενα άτομα, με την πλειοψηφία αυτών να εργάζονται ως εργάτριες/τες (31,10%) και στο κλάδο της οικοδομής (21,50%). Υψηλό ποσοστό (14,10%) του δείγματος εργάζεται και ως πωλήτριες/τες. Πέρα από τον πίνακα, για την πιο εύκολη και κατανοητή παρουσίαση των αποτελεσμάτων, δίνονται διαγράμματα που οπτικοποιούν όλες τις παραπάνω πληροφορίες.

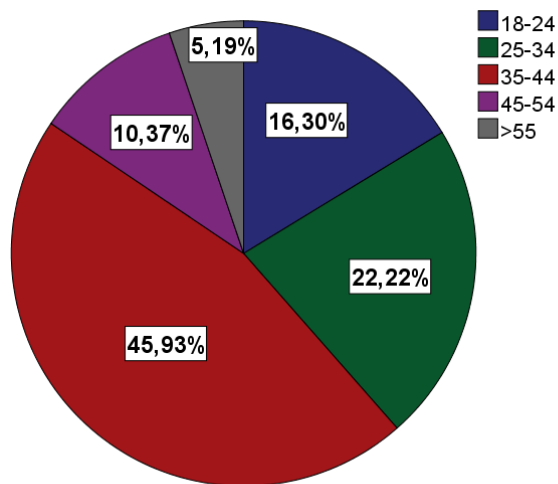
Πίνακας 6: Περιγραφικά στατιστικά στοιχεία βασικών δημογραφικών μεταβλητών

Μεταβλητές	N	%
Φύλο		
Άντρας	88	65,20
Γυναίκες	45	33,30
Δεν επιθυμώ να προσδιορίσω	2	1,50
Ηλικία		
18-24	22	16,30
25-34	30	22,20
35-44	62	45,90
45-54	14	10,40
>55	7	5,20
Χώρα Καταγωγής		
Δεν απαντήθηκε	1	0,70
Ινδία	13	9,60

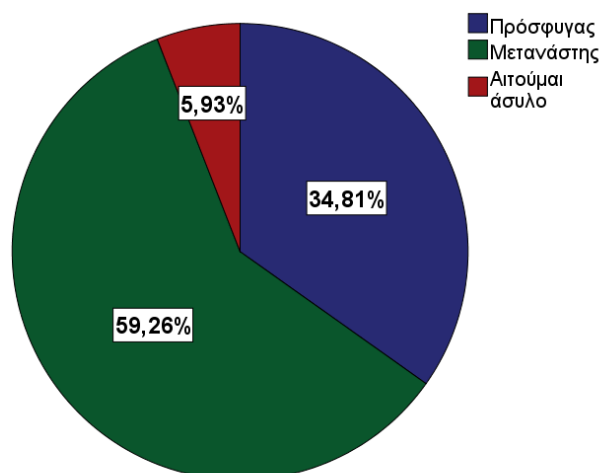
Συρία	46	34,10
Αφγανιστάν	12	8,90
Πακιστάν	32	23,70
Αλβανία	4	3,00
Σενεγάλη	1	0,70
Αρμενία	1	0,70
Ιράν	1	0,70
Μπαγκλαντές	24	17,80
Τύπος Μετανάστευσης		
Πρόσφυγας	47	34,80
Μετανάστης	80	59,30
Αιτούμαι άσυλο	8	5,90
Χρόνια Διαμονής στην Ελλάδα		
Λιγότερο από 1 έτος	5	3,70
1-5 έτη	84	62,20
6-10 έτη	31	23,00
11-15 έτη	11	8,10
>15 έτη	4	3,00
Περιοχή Διαμονής		
Αθήνα	87	64,40
Καρδίτσα	41	30,40
Μαλακάσα	4	3,00
Οινόφυτα	3	2,20
Γνώση Ελληνικής Γλώσσας		
Ναι	87	64,40
Όχι	5	3,70
Μιλάω πολύ λίγο	43	31,90
Επιθυμία Παραμονής		
Θέλω να παραμείνω	114	84,40
Βρίσκομαι στην Ελλάδα προσπαθώντας να φύγω στο εξωτερικό	21	15,60
Οικογενειακή Κατάσταση		
Μόνος/Μόνη	40	29,60
Με οικογένεια	93	68,90
Μόνο με τα παιδιά μου	2	1,50
Εργασία		
Ναι	113	83,7
Όχι	33	16,3
Τύπος εργασίας		
Άνεργος	22	16,30
Εργάτρια/της	42	31,10
Καθαρίστρια/της	7	5,20
Κομμώτρια/της	4	3,00
Μαγείρισσα/ας	6	4,40
Ντελίβερι	5	3,70
Οικοδόμος	29	21,50
Πωλήτρια/ης	19	14,10
Ιδιωτικός Υπάλληλος	1	0,70
Σύνολο	135	100

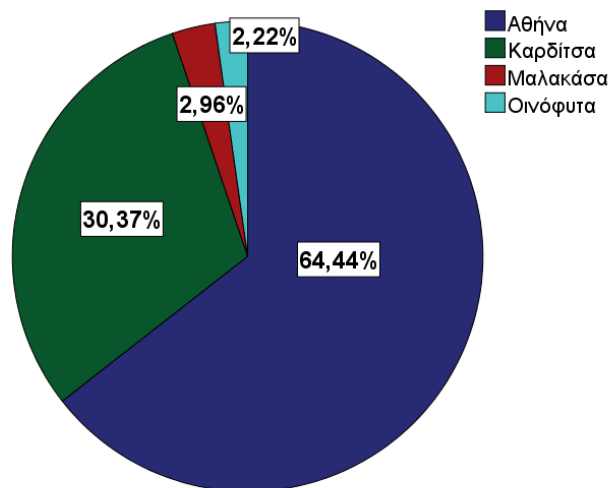
Διάγραμμα 12: Κατανομή φύλου δείγματος

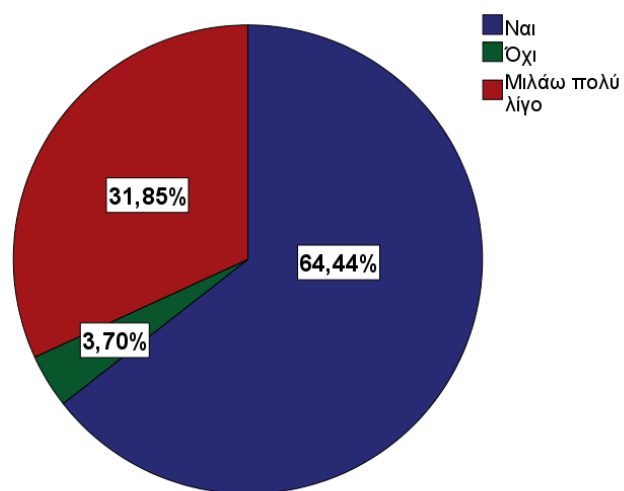
Διάγραμμα 13: Κατανομή ηλικίας δείγματος

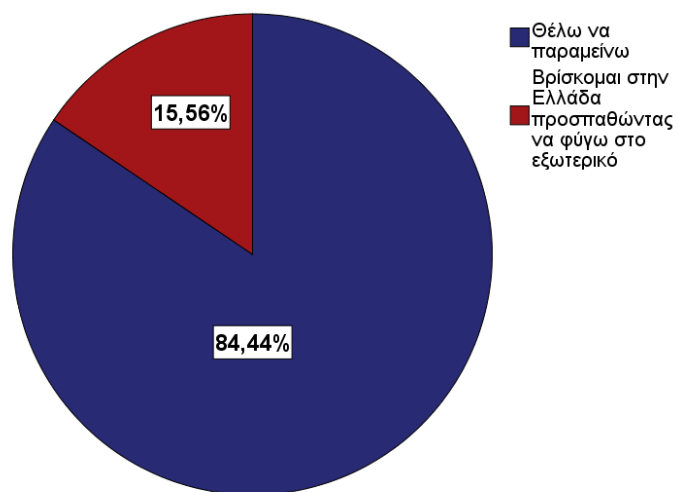
Διάγραμμα 14: Κατανομή δείγματος ως προς το τύπου μετανάστη

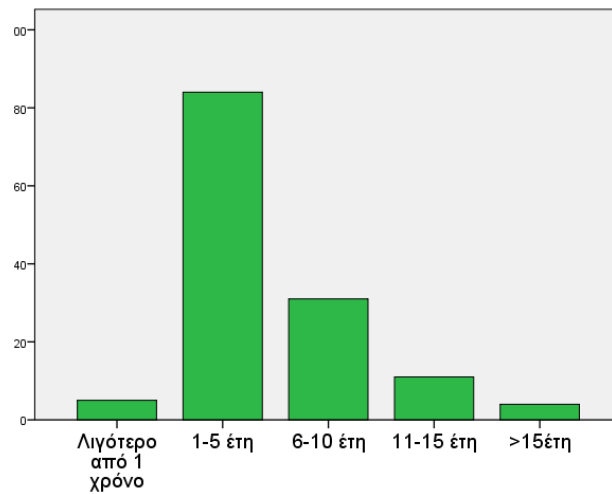
Διάγραμμα 15: Περιοχή κατοικίας δείγματος

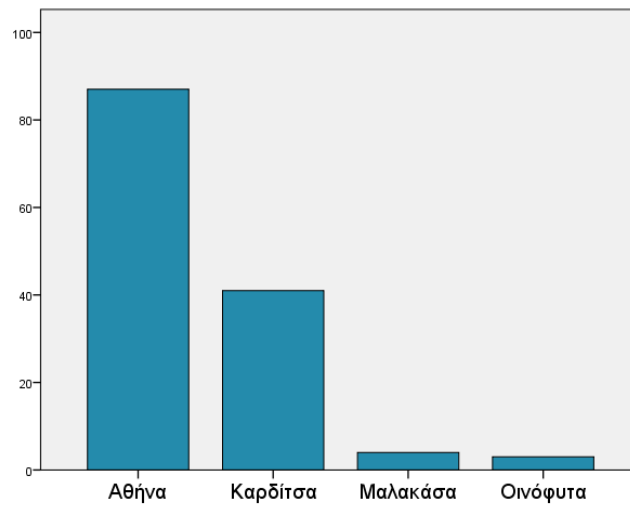
Διάγραμμα 16: Γνώση της Ελληνικής γλώσσας

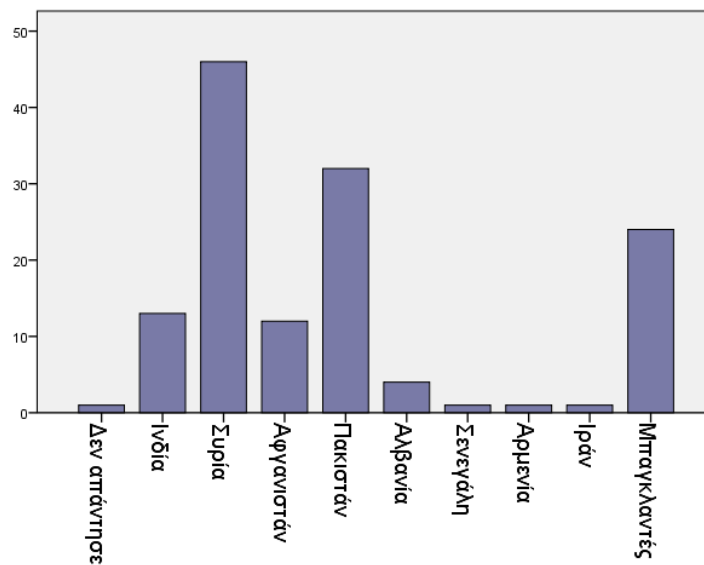
Διάγραμμα 17: Επιθυμία παραμονής στην Ελλάδα

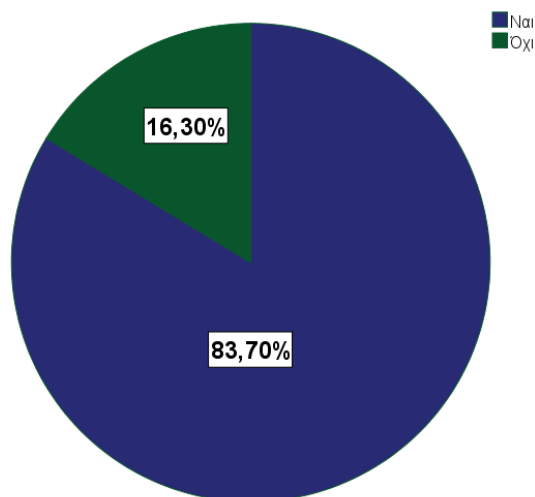
Διάγραμμα 18: Περιγραφή της χρονικής διάρκειας παραμονής στη χώρα του δείγματος

Διάγραμμα 19: Περιοχή διαμονής του δείγματος

Διάγραμμα 20: Χώρες προέλευσης δείγματος

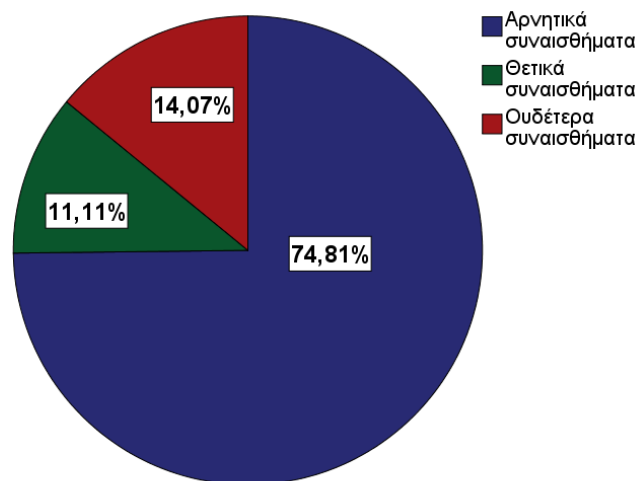
Διάγραμμα 21: Κατανομή ατόμων σε εργαζομένους και μη

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα συναισθήματα και στάσεις που βιώνουν οι μετανάστες από τους τρίτους. Συγκεκριμένα, στο πίνακα 7 φαίνεται πως το 74,80% του δείγματος νιώθει πως το κύριο συναίσθημα των τρίτων προς το πρόσωπο του είναι αρνητικό, το 11,10% θετικό και το 14,10% ουδέτερο. Πιο αναλυτικά προκύπτει ότι το 23,70% νιώθει ότι οι γύρω τους αδιαφορούν για αυτούς, ενώ το 20,70% δηλώνει πως οι γύρω τους αισθάνονται φόβο απέναντι τους. Από την άλλη, όσον αφορά το κύριο συναίσθημα που αισθάνονται οι ίδιοι οι μετανάστες είναι, η φιλοδοξία, με ποσοστό 19,30%, ακολουθεί η ελπίδα, με ποσοστό 18,50%, ενώ τρίτη κατατάσσεται η αισιοδοξία με ποσοστό 17%.

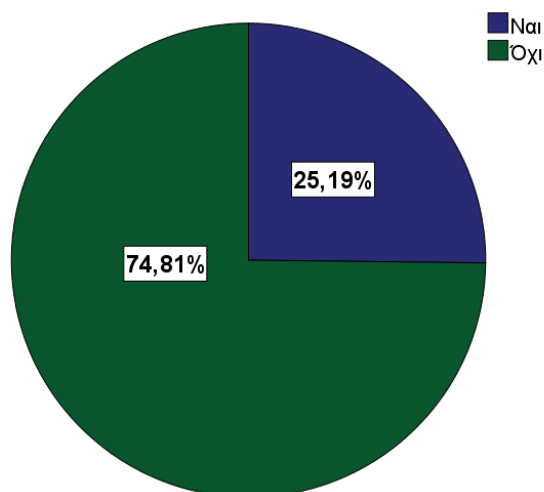
Πίνακας 7: Περιγραφικά στατιστικά στοιχεία συναισθημάτων που βιώνουν οι μετανάστες

Μεταβλητές	N	%
Κύριο συναίσθημα που αισθάνονται οι μετανάστες		
Αγάπη	2	3,70
Αισιοδοξία	23	17,00
Φιλοδοξία	26	19,30
Ελπίδα	25	18,50
Φόβος	13	9,60
Ανυπομονησία	9	6,70
Αγανάκτηση	24	17,80
Κούραση	9	6,70
Αδυναμία	1	0,70
Το κύριο συναίσθημα που θεωρούν οι μετανάστες ότι νιώθουν οι γύρω τους για αυτούς.		
Αγάπη	2	1,50
Αγανάκτηση	5	3,70
Αγωνία	1	0,70
Αδιαφορία	32	23,70
Αμηχανία	3	2,20
Απαξίωση	12	8,90
Απέχθεια	1	0,70
Απόγνωση	1	0,70
Αποδοχή	2	1,50
Αποστροφή	3	2,20
Διαφορετικότητα	1	0,70

Δυσαρέσκεια	2	1,50
Δυσπιστία	5	3,70
Εκμετάλλευση	1	0,70
Ενδιαφέρον	2	1,50
Θυμό/οργή	4	3,00
Καλοσύνη	1	0,70
Κριτική	2	1,50
Λύπη	3	2,20
Μίσος	1	0,70
Περίεργα	18	13,30
Προβληματισμό	1	0,70
Συμπόνια	4	3,00
Φόβο	28	20,70
Κύρια κατηγορία συναισθημάτων που θεωρούν οι μετανάστες ότι νιώθουν οι γύρω τους για αυτούς		
Θετικά συναισθήματα	101	74,80
Αρνητικά συναισθήματα	15	11,10
Ουδέτερα συναισθήματα	19	14,10
Σας έχει επιτεθεί (χτυπήσει) ποτέ κάποιος Έλληνας πολίτης;		
Ναι	34	25,2
Όχι	101	74,8

Διάγραμμα 22: Τύπος συναισθημάτων που νιώθουν οι γύρω τους, σύμφωνα με τους μετανάστες

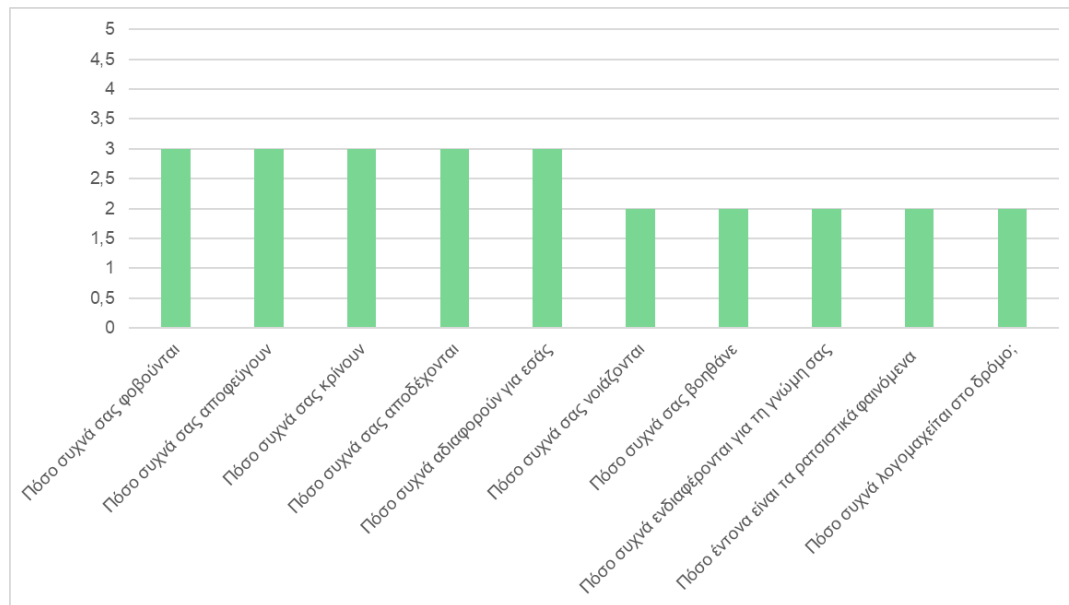
Διάγραμμα 23: Μετανάστες που έχουν δεχτεί επίθεση και μετανάστες που δεν έχουν δεχτεί επίθεση

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι βασικότερες τάσεις και συμπεριφορές που έχουν παρατηρήσει οι μετανάστες να υιοθετούν οι γύρω τους προς αυτούς. Συγκεκριμένα φαίνεται πως τα άτομα νιώθουν σε μέτριο βαθμό τους γύρω τους να τους φοβούνται, να τους αποφεύγουν και να τους κρίνουν. Η διάμεσος και για τις 3 αυτές μεταβλητές διαμορφώνεται στο 3, ενώ το μηδενικό ενδοτεταρτημοριακό εύρος φανερώνει ταύτιση των απόψεων του δείγματος. Επίσης, όσον αφορά την αίσθηση πως οι γύρω τους νοιάζονται για αυτούς, η διάμεσος διαμορφώνεται στο 2, ενώ ταυτόχρονα για την αίσθηση της αδιαφορίας η διάμεσος διαμορφώνεται στο 3, φανερώνοντας πως τα άτομα νιώθουν πιο έντονη την αδιαφορία του περίγυρου τους. Παράλληλα, η μεταβλητή που αφορά την αποδοχή από τους γύρω διαμορφώνει διάμεσο στο 3, ενώ στη μεταβλητή που αφορά το βαθμό της αίσθησης πως λαμβάνουν βοήθεια, αλλά και στη μεταβλητή που αφορά το ενδιαφέρον των τρίτων για τη γνώμη τους, η διάμεσος διαμορφώνεται στο 2. Το ενδοτεταρτημοριακό εύρος που υπολογίζεται στην πλειοψηφία των μεταβλητών ισούται με ένα, καταδεικνύοντας μικρή διασπορά των απαντήσεων των συμμετεχόντων.

Πίνακας 8: Περιγραφικά στατιστικά στοιχεία στάσεων και συμπεριφορών που αντιμετωπίζουν

Μεταβλητές	M	Median	SD	IQR
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας φοβούνται]	2,95	3,00	,68	,00
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας αποφεύγουν]	2,99	3,00	,70	,00
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας κρίνουν]	3,15	3,00	,73	,00
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας αποδέχονται]	2,67	3,00	,80	1,00
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας νοιάζονται]	2,46	2,00	,70	1,00
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας βοηθούν]	2,41	2,00	,68	1,00
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Ενδιαφέρονται για τη γνώμη σας]	2,51	2,00	,69	1,00
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Αδιαφορούν για εσάς]	3,19	3,00	,73	1,00

Πόσο έντονα είναι τα ρατσιστικά φαινόμενα τα οποία καλείστε να αντιμετωπίσετε στην καθημερινότητά σας;	2,66	2,00	,82	1,00
Πόσο συχνά κάποιος λογομαχεί μαζί σας στο δρόμο;	2,45	2,00	,77	1,00

Διάγραμμα 24: Απεικόνιση τάσεων και συμπεριφορών που αισθάνονται οι μετανάστες

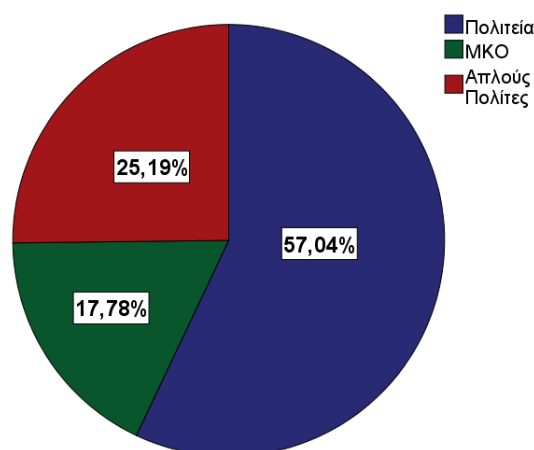
Στη συνέχεια παρουσιάζονται στοιχεία που αφορούν την άποψη των μεταναστών σχετικά με τη στήριξη που έχουν λάβει από την πολιτεία και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο κατάφεραν να βρουν θέση εργασίας. Συγκεκριμένα, από τον πίνακα 10 και το διάγραμμα 25 φαίνεται πως τα άτομα θεωρούν πως έχουν λάβει περισσότερη βοήθεια από την πολιτεία, έπειτα από τους απλούς πολίτες, ενώ τελευταίες στην κατάταξη τοποθετούνται οι ΜΚΟ. Πιο αναλυτικά, φαίνεται πως η πολιτεία έχει στηρίξει περισσότερο τα άτομα στην εύρεση εργασίας και κατοικίας, με διάμεσο που διαμορφώνεται στο 3, ενώ η αντίστοιχη τιμή για τις μη κυβερνητικές οργανώσεις διαμορφώνεται στο 2. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και το διάγραμμα 26, στο οποίο αποτυπώνεται ο τρόπος με τον οποίο τα άτομα κατάφεραν να βρουν την εργασία τους. Σε ποσοστό 40% τα άτομα δήλωσαν πως βοηθήθηκαν από φίλους και γνωστούς, ακολουθεί η πολιτεία σε ποσοστό 24,44%, στη συνέχεια με ποσοστό 15,56% τοποθετείται το διαδίκτυο, ενώ οι Μ.Κ.Ο. φτάνουν μόλις στο 2,22%. Σε όλες τις υπόλοιπες μεταβλητές εντοπίζεται μικρή και ελλιπής στήριξη και των δυο, ενώ το δείγμα εμφανίζει σημαντικά μειωμένη διασπορά των απαντήσεων σε σχεδόν όλες τις μεταβλητές. Η μοναδική μεταβλητή στην οποία εντοπίζεται αυξημένη διασπορά απαντήσεων με ενδοτεταρτημοριακό εύρος ίσο με 2, αφορά τη στήριξη των Μ.Κ.Ο. σε μετανάστες για την εκμάθηση της γλώσσας.

Πίνακας 9: Περιγραφικά στατιστικά στοιχεία απόψεων μεταναστών για τη στήριξη που έχουν λάβει από την πολιτεία και τις Μ.Κ.Ο.

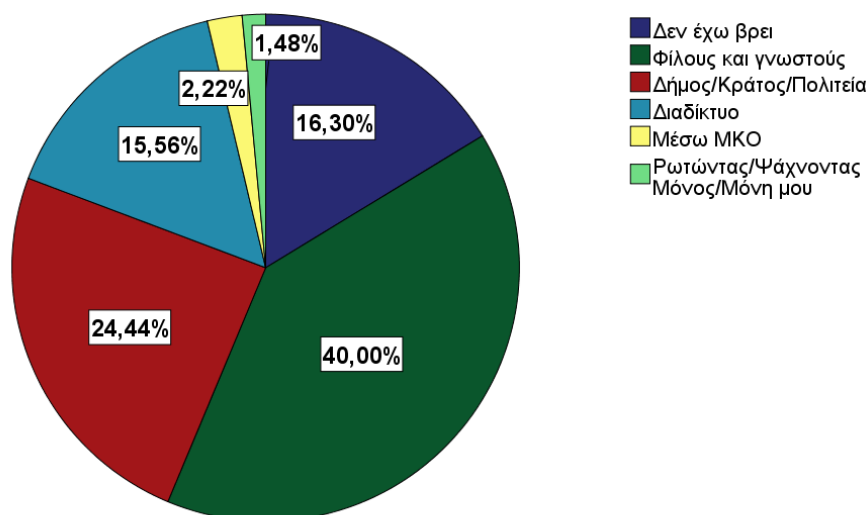
Μεταβλητές	M	Median	SD	IQR
Κατά πόσο θεωρείται ότι η πολιτεία σας στηρίζει;	2,51	2,00	,66	1,00
Κατά πόσο θεωρείται ότι η πολιτεία σας στηρίζει στην εύρεση εργασίας;	2,57	3,00	,73	1,00
Κατά πόσο θεωρείται ότι η πολιτεία σας στηρίζει στην εύρεση κατοικίας;	2,63	3,00	,73	1,00
Κατά πόσο θεωρείται ότι η πολιτεία σας στηρίζει στην εκμάθηση της γλώσσας;	2,27	2,00	,64	1,00
Πόσο εύκολα συνεννοείστε με τις υπηρεσίες του δήμου;	2,45	2,00	,64	1,00
Πόσο σημαντική θεωρείται τη θέση της πολιτείας στην κοινωνική ενσωμάτωση σας;	2,49	2,00	,74	1,00
Κατά πόσο θεωρείται ότι σας στηρίζουν μη κυβερνητικές οργανώσεις;	2,12	2,00	,69	1,00
Κατά πόσο θεωρείται ότι σας στηρίζουν ΜΚΟ στην εύρεση εργασίας;	2,00	2,00	,69	,00
Κατά πόσο θεωρείται ότι σας στηρίζουν ΜΚΟ στην εκμάθηση της γλώσσας;	2,06	2,00	,79	2,00
Κατά πόσο θεωρείται ότι σας στηρίζουν ΜΚΟ στην εύρεση κατοικίας;	2,01	2,00	,77	1,00
Κατά πόσο σας βοηθάνε ΜΚΟ με νομικά και διαδικαστικά ζητήματα;	2,13	2,00	,78	1,00

Πίνακας 10: Περιγραφικά στατιστικά στοιχεία στήριξης που λαμβάνουν οι μετανάστες

Μεταβλητές	N	%
Από που θεωρείται πως έχετε λάβει περισσότερη στήριξη;		
Πολιτεία	77	57,00
ΜΚΟ	24	17,80
Απλούς Πολίτες	34	25,20

Διάγραμμα 25: Η άποψη των μεταναστών σχετικά με το από που έλαβαν τη μεγαλύτερη στήριξη

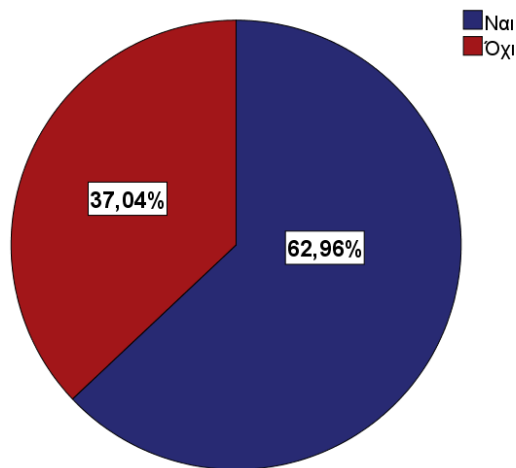

Διάγραμμα 26: Ο τρόπος εύρεσης εργασίας των μεταναστών

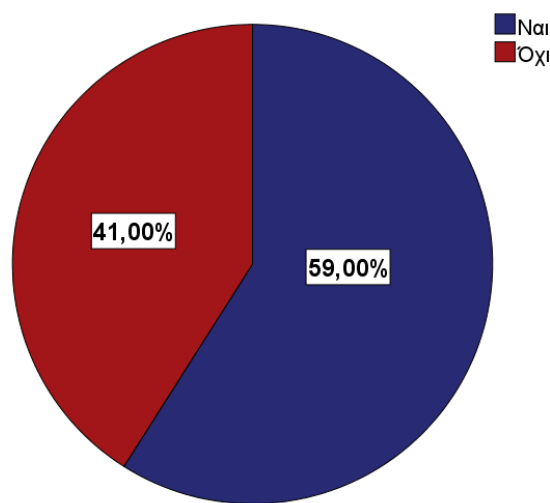
Στον πίνακα και τα διαγράμματα που ακολουθούν, παρουσιάζονται τα διαθέσιμα στοιχεία για τα παιδιά των μεταναστών. Συγκεκριμένα, το 63% του δείγματος δήλωσε πως έχει μαζί του στη χώρα παιδιά, ενώ το 37% όχι. Από τα άτομα που έχουν παιδιά, το 43,70% δήλωσε πως τα παιδιά τους πάνε κανονικά στο σχολείο, ενώ τα παιδιά από το 30,40% του δείγματος δεν έχουν πρόσβαση σε κάποια σχολική μονάδα. Στη συνέχεια στο πίνακα 12 δίνονται στοιχεία που παρουσιάζουν τα συναισθήματα των παιδιών σε σχέση με το σχολείο. Πιο αναλυτικά, εξετάζεται το κατά πόσο θέλουν τα παιδιά των μεταναστών να πάνε στο σχολείο, αλλά και το αν εμφανίζεται βελτίωση της ψυχολογικής τους κατάστασης λόγω της επαφής τους με τη σχολική ομάδα. Συγκεκριμένα, προκύπτει σημαντική άρνηση των παιδιών να επισκεφτούν τις σχολικές μονάδες τους, ενώ δεν φαίνεται να γυρνάν πιο χαρούμενα από αυτές. Συγκεκριμένα και για τις δυο μεταβλητές η διάμεσος διαμορφώνεται στο 1, ενώ το ενδοτεταρτημοριακό εύρος ισούται με 2 αποκαλύπτοντας μια σημαντική διασπορά των απαντήσεων. Αυτός ο τομέας της διπλωματικής αποτελεί ένα πολύ ενδιαφέρον στοιχείο που θα μπορούσε να αναλυθεί σε μεγαλύτερο βαθμό σε μελλοντική έρευνα.

Πίνακας 11: Περιγραφικά στατιστικά στοιχεία που αφορούν τα παιδιά των μεταναστών

Μεταβλητές	N	%
Έχετε παιδιά μαζί σας;		
Ναι	85	63,00
Όχι	50	37,00
Πάνε τα παιδιά σας σχολείο;		
Ναι	59	43,70
Όχι	41	30,40

Διάγραμμα 27: Ποσοστό ατόμων που έχουν μαζί τους στη χώρα παιδιά

Διάγραμμα 28: Παιδιά μεταναστών που πάνε σχολείο

Πίνακας 12: Περιγραφικά στατιστικά συναισθημάτων παιδιών για σχολείο.

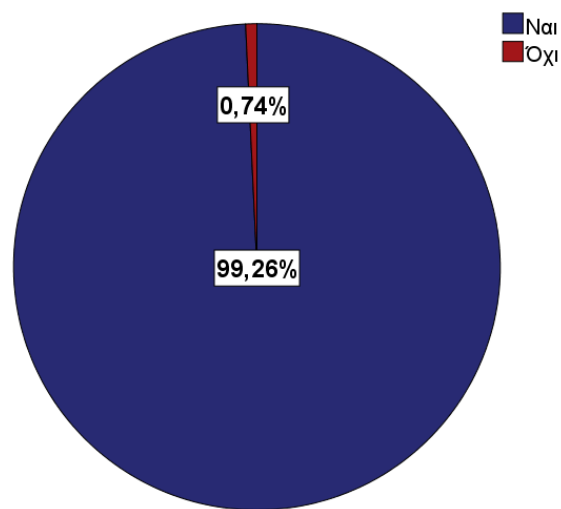
Μεταβλητές	M	Median	SD	IQR
Πόσο θέλουν τα παιδιά σας να πηγαίνουν στο σχολείο;	1,82	1,00	1,00	2,00
Κατά πόσο θεωρείται πως τα παιδιά σας είναι πιο χαρούμενα όταν πάνε σχολείο;	1,87	1,00	1,00	2,00

Στη συνέχεια παρουσιάζονται στοιχεία για τη σχέση και την εμπειρία του δείγματος με τα κέντρα φιλοξενίας μεταναστών στην Ελλάδα. Από το σύνολο του δείγματος μόνο ένα άτομο δεν έχει διαμείνει ποτέ του σε κάποιο από τα κέντρα φιλοξενίας της χώρας. Η κατανομή του δείγματος στα κέντρα φιλοξενίας έδειξε πως το 36,30% διέμεινε στη δομή Μαλακάσας, το 32,60% στη δομή Οиноφύτων και το 30,40% στο camp Σοφάδες. Επιπλέον, στο πίνακα 14 παρουσιάζονται οι απόψεις των μεταναστών για τα κέντρα φιλοξενίας στα οποία έμειναν. Πιο αναλυτικά, αναλύεται η άποψη των μεταναστών για την ασφάλεια, την καθαριότητα, την άνεση και τις συμπεριφορές που δέχονταν σε αυτούς τους χώρους. Και στις 4 μεταβλητές, τα άτομα διατηρούν μια

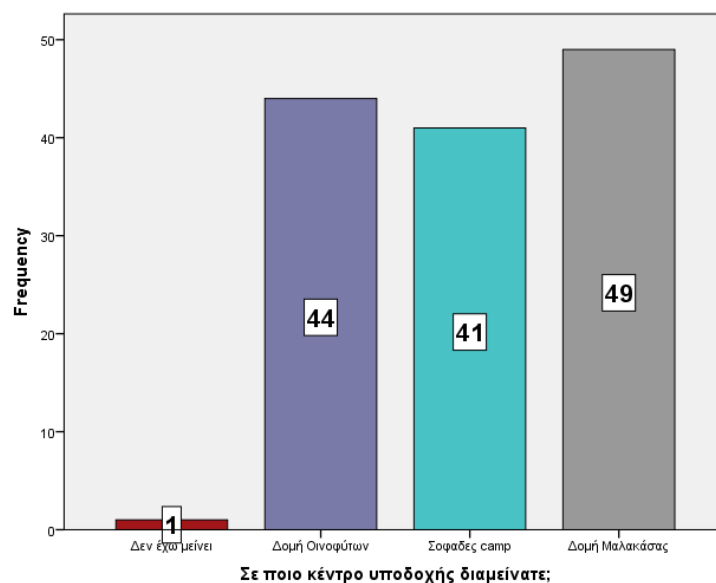
ουδέτερη στάση με διάμεσο ίση με 3, ενώ και η διασπορά των απαντήσεων είναι μικρή, καθώς το ενδοτεταρτημοριακό εύρος διαμορφώνεται από 0 έως 1.

Πίνακας 13: Περιγραφικά στατιστικά στοιχεία που αφορούν τα παιδιά των μεταναστών

Μεταβλητές	N	%
Έχετε διαμείνει σε κάποιο κρατικό χώρο υποδοχής προσφύγων και μεταναστών;		
Ναι	134	99,30
Όχι	1	0,70
Σε ποιο κέντρο υποδοχής διαμείνατε;		
Δεν έχω μείνει	1	0,70
Δομή Οиноφύτων	44	32,60
Σοφάδες camp	41	30,40
Δομή Μαλακάσας	49	36,30

Διάγραμμα 29: Ποσοστό ατόμων που έχουν μείνει σε δομή φιλοξενίας μεταναστών

Διάγραμμα 30: Κατανομή των μεταναστών στα κέντρα φιλοξενίας που διέμειναν

Πίνακας 14: Περιγραφικά στατιστικά συναισθημάτων παιδιών για σχολείο.

Μεταβλητές	M	Median	SD	IQR
Πόσο άνετα νιώθατε σε αυτό το χώρο;	2,72	3,00	,58	1,00
Πόσο καθαρός ήταν ο χώρος;	2,79	3,00	,53	,00
Πόσο ασφαλείς ήταν ο χώρος;	2,72	3,00	,59	1,00
Πόσο καλά σας συμπεριφέρονταν σε αυτό το χώρο;	2,71	3,00	,62	1,00

Πρώτο βήμα για την ανάλυση των ερευνητικών ερωτημάτων είναι η χρήση του Cronbach's alpha για τον υπολογισμό της συνοχής και της συνέπειας του δείγματος, έτσι ώστε να υπολογιστεί η αξιοπιστία των δεδομένων. Για τιμές του alpha μεγαλύτερες του 0,9 τα δεδομένα χαρακτηρίζονται εξαιρετικά αξιόπιστα, για τιμές του alpha μικρότερες του 0,9 αλλά μεγαλύτερες του 0,8 τα δεδομένα θεωρούνται καλής αξιοπιστίας, όταν οι τιμές του alpha είναι μεγαλύτερες του 0,7 και μικρότερες του 0,8 τα δεδομένα θεωρούνται αποδεκτής αξιοπιστίας, για alpha από 0,6 έως το 0,7 τα δεδομένα είναι αμφισβητήσιμα, για alpha από 0,5 έως το 0,6 φανερώνεται ανεπάρκεια των δεδομένων, ενώ τέλος τιμές μικρότερες του 0,5 αφορούν μη αποδεκτά δεδομένα (UITS, 2018; Zahreen Mohd Arof et al., 2018). Για την εξέταση του alpha δημιουργούνται ομάδες όπου σε κάθε ομάδα εντάσσονται μεταβλητές που αφορούν συγκεκριμένο στοιχείο. Για παράδειγμα στη προκειμένη περίπτωση δημιουργείται μια ομάδα για την έκφραση των θετικών συναισθημάτων, μια για την έκφραση των αρνητικών συναισθημάτων, μια ομάδα αφορά μεταβλητές που αφορούν τη στήριξη της πολιτείας στους μετανάστες, η επόμενη ομάδα αφορά τη στήριξη των ΜΚΟ στους μετανάστες, ενώ τελευταία ομάδα ορίζεται η ομάδα που περιλαμβάνει τις μεταβλητές που αφορούν τους χώρους φιλοξενίας των μεταναστών. Οι ομάδες δεδομένων που δημιουργήθηκαν και ελέγχθηκαν δίνουν αποτελέσματα cronbach's alpha μεγαλύτερα από 0,8. Συγκεκριμένα, με βάση τα αποτελέσματα, τα οποία φαίνονται και στον πίνακα 15 που δίνεται στη συνέχεια, τα δεδομένα που συλλέχθηκαν θεωρούνται είτε καλής αξιοπιστίας, είτε εξαιρετικής αξιοπιστίας. Οι ομάδες που αφορούν τα αρνητικά και τα θετικά συναισθήματα που λαμβάνουν οι μετανάστες, αλλά και η ομάδα που αφορά τη στήριξη που δέχονται από τη πολιτεία κατατάσσονται στην ομάδα καλής αξιοπιστίας, ενώ από την άλλη τα δεδομένα που αφορούν τη στήριξη που δέχονται τα άτομα από τις ΜΚΟ, θεωρούνται εξαιρετικής αξιοπιστίας. Αυτό φανερώνει πως μπορούν να πραγματοποιηθούν οι επαγωγικοί στατιστικοί έλεγχοι χωρίς κάποια επιπλέον ανάλυση.

Πίνακας 15: Ομάδες και Cronbach's alpha

Μεταβλητές	N	Cronbach's alpha	Cronbach's alpha if item deleted
Θετικά συναισθήματα που λαμβάνουν οι μετανάστες	4	,823	-
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας αποδέχονται]			,848
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας νοιάζονται]			,735
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας βοηθάνε]			,744
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Ενδιαφέρονται για τη γνώμη σας]	7	,877	,779
Αρνητικά συναισθήματα που λαμβάνουν οι μετανάστες			-
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας φοβούνται]			,861
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας αποφεύγουν]			,858

Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας κρίνουν]			,859
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Αδιαφορούν για εσάς]			,872
Πόσο έντονα είναι τα ρατσιστικά φαινόμενα τα οποία καλείστε να αντιμετωπίσετε στην καθημερινότητα σας			,867
Πόσο συχνά κάποιος σας αποφεύγει στο δρόμο;			,850
Πόσο συχνά κάποιος λογομαχεί μαζί σας στο δρόμο;			,849
Στήριξη που λαμβάνουν οι μετανάστες από την πολιτεία			-
Κατά πόσο θεωρείται ότι η πολιτεία σας στηρίζει;			,874
Κατά πόσο θεωρείται ότι η πολιτεία σας στηρίζει στην εύρεση εργασίας;			,875
Κατά πόσο θεωρείται ότι η πολιτεία σας στηρίζει στην εύρεση κατοικίας;			,868
Κατά πόσο θεωρείται ότι η πολιτεία σας στηρίζει στην εκμάθηση της γλώσσας;			,882
Πόσο εύκολα συνεννοείστε με τις υπηρεσίες του δήμου;			,882
Πόσο σημαντική θεωρείται τη θέση της πολιτείας στην κοινωνική ενσωμάτωση σας;			,879
Στήριξη που λαμβάνουν οι μετανάστες από τις Μ.Κ.Ο.			-
Κατά πόσο θεωρείται ότι σας στηρίζουν μη κυβερνητικές οργανώσεις;			,892
Κατά πόσο θεωρείται ότι σας στηρίζουν ΜΚΟ στην εύρεση εργασίας;			,888
Κατά πόσο θεωρείται ότι σας στηρίζουν ΜΚΟ στην εκμάθηση της γλώσσας;			,874
Κατά πόσο θεωρείται ότι σας στηρίζουν ΜΚΟ στην εύρεση κατοικίας;			,875
Κατά πόσο σας βοηθάνε ΜΚΟ με νομικά και διαδικαστικά ζητήματα;			,876

Το πρώτο ερευνητικό ερώτημα που εξετάζεται αφορά την ένταση των ρατσιστικών φαινομένων και των αρνητικών συμπεριφορών που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες σε σχέση με τον τόπο διαμονής τους. Συγκεκριμένα οι ομάδες που ελέγχονται είναι τα άτομα που διαμένουν στην Αθήνα, τα άτομα που διαμένουν σε περιοχές εντός μιας ώρας από την Αθήνα και τα άτομα που διαμένουν στην Καρδίτσα. Ο έλεγχος πραγματοποιείται με τη χρήση του Kruskal-Wallis Test και το διάστημα εμπιστοσύνης ορίζεται το 95. Από τα αποτελέσματα του πίνακα 16, προκύπτει πως εντοπίζονται στατιστικά σημαντικές σχέσεις για 3 μεταβλητές. Συγκεκριμένα φαίνεται πως η περιοχή διαμονής επηρεάζει την ένταση των ρατσιστικών φαινομένων, της αίσθηση των ατόμων πως τα αποφεύγουν, αλλά και πως τα κρίνουν. Για την ανάλυση σε μεγαλύτερο βαθμό ακολουθούν μια σειρά από Mann-Whitney Tests, έτσι ώστε να ελεγχθεί ποια ομάδα εμφανίζεται να λαμβάνει περισσότερο αυτές τις αρνητικές συμπεριφορές. Τα αποτελέσματα δείχνουν πως οι μετανάστες που διαμένουν στην Αθήνα ή κοντά σε αυτή (εντός μιας ώρα μετακίνηση), εμφανίζουν αυξημένη πιθανότητα να δεχτούν πιο έντονες ρατσιστικές συμπεριφορές, σε σχέση με αυτούς που διαμένουν στην Καρδίτσα. Επιπλέον, προκύπτει πως οι μετανάστες που κατοικούν σε μικρότερες περιοχές κοντά στην Αθήνα, αλλά όχι εντός αυτής, εμφανίζουν αυξημένη πιθανότητα να αισθανθούν πως οι γύρω τους τους αποφεύγουν, τόσο σε σχέση με αυτούς που διαμένουν στην πόλη της Αθήνας, όσο και σε σχέση με τους μετανάστες της Καρδίτσας. Από την άλλη, οι μετανάστες κάτοικοι της Αθήνας, αντιμετωπίζουν συχνότερα το συναίσθημα πως οι γύρω τους τους κρίνουν, σε σχέση με αυτούς της Καρδίτσας, ενώ τα άτομα που διαμένουν σε μικρότερες περιοχές σε απόσταση μιας ώρας από την Αθήνα, φαίνεται να διατηρούν μια ενδιάμεση στάση

καθώς δεν εμφανίζουν στατιστικά σημαντική διαφορά ούτε με τους μετανάστες της Αθήνας, αλλά ούτε με τους μετανάστες της Καρδίτσας.

Πίνακας 16: Έλεγχος στατιστικά σημαντικών σχέσεων ανάμεσα στην ένταση των ρατσιστικών φαινομένων και των αρνητικών συμπεριφορών που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες σε σχέση με τον τόπο διαμονής τους.

Variables	Chi-Square	df	Sig.
Πόσο έντονα είναι τα ρατσιστικά φαινόμενα τα οποία καλείστε να αντιμετωπίσετε στην καθημερινότητά σας;	9,576	2	,008
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας φοβούνται]	3,175	2	,204
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας αποφεύγουν]	9,139	2	,010
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας κρίνουν]	8,205	2	,017
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Αδιαφορούν για εσάς]	4,381	2	,112
Πόσο συχνά κάποιος λογομαχεί μαζί σας στο δρόμο;	2,271	2	,321

Πίνακας 17: Στατιστικά σημαντικές σχέσεις ανάμεσα στην ένταση των ρατσιστικών φαινομένων και των αρνητικών συμπεριφορών που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες σε σχέση με τον τόπο διαμονής τους, ανάλυση ανά δυάδες.

Variables	N	Mean Rank	Sig.
Πόσο έντονα είναι τα ρατσιστικά φαινόμενα τα οποία καλείστε να αντιμετωπίσετε στην καθημερινότητά σας;			
Αθήνα	87	69,62	,011
Καρδίτσα	41	53,63	
Πόσο έντονα είναι τα ρατσιστικά φαινόμενα τα οποία καλείστε να αντιμετωπίσετε στην καθημερινότητά σας;			
Αθήνα	87	46,61	,228
Σε απόσταση 1ώρας από την Αθήνα	7	58,50	
Πόσο έντονα είναι τα ρατσιστικά φαινόμενα τα οποία καλείστε να αντιμετωπίσετε στην καθημερινότητά σας;			
Καρδίτσα	47	22,52	0,006
Σε απόσταση 1ώρας από την Αθήνα	7	36,07	
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας αποφεύγουν]			
Αθήνα	87	67,37	,120
Καρδίτσα	41	58,41	
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας αποφεύγουν]			
Αθήνα	87	45,99	,028
Σε απόσταση 1ώρας από την Αθήνα	7	66,29	
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας αποφεύγουν]			
Καρδίτσα	41	22,41	0,001
Σε απόσταση 1ώρας από την Αθήνα	7	36,71	
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας κρίνουν]			
Αθήνα	87	70,05	,004
Καρδίτσα	41	52,73	
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας κρίνουν]			
Αθήνα	87	47,57	,913
Σε απόσταση 1ώρας από την Αθήνα	7	46,57	
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας κρίνουν]			
Καρδίτσα	41	23,71	,272
Σε απόσταση 1ώρας από την Αθήνα	7	29,14	

Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, αφορά τη συμβολή της πολιτείας στην κοινωνική ένταξη των μεταναστών και το κατά πόσο επηρεάζεται από τον τόπο διαμονής στη χώρα. Δηλαδή, εξετάζεται το κατά πόσο αλλάζει η στήριξη της πολιτείας προς τους μετανάστες ανάμεσα στις περιοχές που διαμένει το δείγμα της έρευνας. Από την ανάλυση που πραγματοποιήθηκε και φαίνεται στον πίνακα 18, δεν προκύπτει πως η περιοχή διαμονής επηρεάζει τη στήριξη που δέχονται τα άτομα από την πολιτεία.

Πίνακας 18: Έλεγχος στατιστικά σημαντικών σχέσεων στήριξης πολιτείας σε σχέση με τον τόπο διαμονής τους.

Variables	Chi-Square	df	Sig.
Κατά πόσο θεωρείται ότι η πολιτεία σας στηρίζει;	2,185	2	,335
Κατά πόσο θεωρείται ότι η πολιτεία σας στηρίζει στην εύρεση εργασίας;	3,586	2	,166
Κατά πόσο θεωρείται ότι η πολιτεία σας στηρίζει στην εύρεση κατοικίας;	2,419	2	,298
Κατά πόσο θεωρείται ότι η πολιτεία σας στηρίζει στην εκμάθηση της γλώσσας;	3,892	2	,143
Πόσο εύκολα συνεννοείστε με τις υπηρεσίες του δήμου;	4,341	2	,114
Πόσο σημαντική θεωρείται τη θέση της πολιτείας στην κοινωνική ενσωμάτωση σας;	2,352	2	,309

Στο τρίτο ερευνητικό ερώτημα, εξετάζεται κατά πόσο επηρεάζεται η παρεχόμενη στήριξη των μη κυβερνητικών οργανώσεων στην κοινωνική ένταξη των μεταναστών από τον τόπο διαμονής των ατόμων στη χώρα. Από την ανάλυση που πραγματοποιήθηκε και φαίνεται στον πίνακα 19, δεν προκύπτει πως η περιοχή διαμονής επηρεάζει τη στήριξη που δέχονται τα άτομα.

Πίνακας 19: Έλεγχος στατιστικά σημαντικών σχέσεων στήριξης πολιτείας σε σχέση με τον τόπο διαμονής τους.

Variables	Chi-Square	df	Sig.
Κατά πόσο θεωρείται ότι σας στηρίζουν μη κυβερνητικές οργανώσεις;	,518	2	,771
Κατά πόσο θεωρείται ότι σας στηρίζουν ΜΚΟ στην εύρεση εργασίας;	4,413	2	,110
Κατά πόσο θεωρείται ότι σας στηρίζουν ΜΚΟ στην εκμάθηση της γλώσσας;	2,608	2	,271
Κατά πόσο θεωρείται ότι σας στηρίζουν ΜΚΟ στην εύρεση κατοικίας;	3,258	2	,196
Κατά πόσο σας βοηθάνε ΜΚΟ με νομικά και διαδικαστικά ζητήματα;	4,470	2	,107

Ως τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, ορίζεται η σχέση της εργασίας ως τμήμα της κοινωνικής αποδοχής αναφορικά με τον τόπο διαμονής των ατόμων. Σε αυτό το πλαίσιο αναλύεται η μεταβλητή που αφορά την αλλαγή στάσης των γύρω ατόμων, όταν μαθαίνουν πως το άτομο εργάζεται. Στο συγκεκριμένο έλεγχο, έλαβαν χώρα

μόνο κάτοικοι της Καρδίτσας και της Αθήνας, καθώς δεν βρέθηκαν επαρκή δεδομένα για τις άλλες περιοχές του δείγματος ώστε να πραγματοποιηθεί με ασφάλεια η ανάλυση τους. Συγκεκριμένα, τα αποτελέσματα έδειξαν πως οι μετανάστες που διαμένουν στην πόλη της Καρδίτσας, εντοπίζουν μεγαλύτερη αλλαγή της στάσης των ατόμων απέναντι τους, όταν μαθαίνουν πως αυτοί εργάζονται.

Πίνακας 20: Στατιστικά σημαντικές σχέσεις της σχέσης της εργασίας ως τμήμα της κοινωνικής αποδοχής αναφορικά με τον τόπο διαμονής των ατόμων

Variables	N	Mean Rank	Sig.
Κατά πόσο πιστεύεται αλλάζει η στάση των ατόμων γύρω σας όταν μαθαίνουν πως εργάζεστε;			
Αθήνα	68	40,54	,001
Καρδίτσα	21	59,43	

Επιπλέον, με τη χρήση της μεθόδου crosstab, αναλύεται η σχέση της δυνατότητας εργασίας των ατόμων, με βάση την περιοχή στην οποία διαμένουν. Τα αποτελέσματα, δεν φανέρωσαν κάποια στατιστικά σημαντική σχέση.

Πίνακας 21: Στατιστικά σημαντικές σχέσεις της σχέσης της εργασίας ως τμήμα της κοινωνικής αποδοχής αναφορικά με τον τόπο διαμονής των ατόμων

Variables	Pearson Chi-Square Value	Pearson Chi-Square df	Pearson Chi-Square Sig.
Δυνατότητα εργασίας με βάση τη περιοχή διαμονής			
Αθήνα - Καρδίτσα	,859	2	,651

Σε δεύτερο επίπεδο, η παρούσα εργασία, εντάσσει τη χώρα καταγωγής στα πλαίσια του χώρου. Δηλαδή, όσα αναλύθηκαν παραπάνω, εξετάζονται με βάση τη χώρα προέλευσης των μεταναστών. Συγκεκριμένα, στο 5^ο ερευνητικό ερώτημα αναλύεται η ένταση των ρατσιστικών φαινομένων και των αρνητικών συμπεριφορών που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες σε σχέση με την περιοχή καταγωγής τους και τα αποτελέσματα δεν παρουσιάζουν κάποια στατιστικά σημαντική σχέση.

Πίνακας 22: Έλεγχος στατιστικά σημαντικών σχέσεων ανάμεσα στην ένταση των ρατσιστικών φαινομένων και των αρνητικών συμπεριφορών που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες σε σχέση με την καταγωγή τους.

Variables	Chi-Square	df	Sig.
Πόσο έντονα είναι τα ρατσιστικά φαινόμενα τα οποία καλείστε να αντιμετωπίσετε στην καθημερινότητα σας;	8,943	9	,443
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας φοβούνται]	8,358	9	,499
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας αποφεύγουν]	16,893	9	,050
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Σας κρίνουν]	6,997	9	,637
Πόσο συχνά νιώθετε ότι οι γύρω σας: [Αδιαφορούν για εσάς]	10,317	9	,325
Πόσο συχνά κάποιος λογομαχεί μαζί σας στο δρόμο;	13,020	9	,162

Αντίστοιχα, στο 6^ο ερευνητικό ερώτημα εξετάζεται το κατά πόσο η χώρα καταγωγής των ατόμων σχετίζεται με τη στήριξη που λαμβάνουν από την πολιτεία, με τα αποτελέσματα να φανερώνουν πως δεν εντοπίζονται διακρίσεις του κράτους προς τους μετανάστες με βάση τη χώρα καταγωγής τους.

Πίνακας 23: Έλεγχος στατιστικά σημαντικών σχέσεων στήριξης πολιτείας σε σχέση με τον τόπο καταγωγής τους.

Variables	Chi-Square	df	Sig.
Κατά πόσο θεωρείται ότι η πολιτεία σας στηρίζει;	5,164	9	,820
Κατά πόσο θεωρείται ότι η πολιτεία σας στηρίζει στην εύρεση εργασίας;	8,442	9	,490
Κατά πόσο θεωρείται ότι η πολιτεία σας στηρίζει στην εύρεση κατοικίας;	5,231	9	,814
Κατά πόσο θεωρείται ότι η πολιτεία σας στηρίζει στην εκμάθηση της γλώσσας;	5,396	9	,799
Πόσο εύκολα συνεννοείστε με τις υπηρεσίες του δήμου;	6,901	9	,647
Πόσο σημαντική θεωρείται τη θέση της πολιτείας στην κοινωνική ενσωμάτωση σας;	7,233	9	,613

Στο 7^ο ερευνητικό ερώτημα, αναλύεται η στήριξη των μη κυβερνητικών οργανώσεων στα άτομα με βάση τη χώρα προέλευσης τους, με τα αποτελέσματα να δείχνουν για ακόμα μια φορά πως δεν πραγματοποιούνται διακρίσεις.

Πίνακας 24: Έλεγχος στατιστικά σημαντικών σχέσεων στήριξης πολιτείας σε σχέση με τον τόπο καταγωγής τους.

Variables	Chi-Square	df	Sig.
Κατά πόσο θεωρείται ότι σας στηρίζουν μη κυβερνητικές οργανώσεις;	10,103	9	,342
Κατά πόσο θεωρείται ότι σας στηρίζουν ΜΚΟ στην εύρεση εργασίας;	14,307	9	,112
Κατά πόσο θεωρείται ότι σας στηρίζουν ΜΚΟ στην εκμάθηση της γλώσσας;	8,094	9	,525
Κατά πόσο θεωρείται ότι σας στηρίζουν ΜΚΟ στην εύρεση κατοικίας;	9,998	9	,351
Κατά πόσο σας βοηθάνε ΜΚΟ με νομικά και διαδικαστικά ζητήματα;	10,782	9	,291

Επιπλέον, στο 8^ο ερευνητικό ερώτημα, δεν προκύπτει κάποια σχέση ανάμεσα στη χώρα καταγωγής των ατόμων και την εργασία.

Πίνακας 25: Έλεγχος στατιστικά σημαντικών σχέσεων εργασίας σε σχέση με τον τόπο καταγωγής τους.

Variables	Chi-Square	df	Sig.
Κατά πόσο πιστεύεται αλλάζει η στάση των ατόμων γύρω σας όταν μαθαίνουν πως εργάζεστε	13,611	9	,137

Πίνακας 26: Έλεγχος στατιστικά σημαντικών σχέσεων εργασίας σε σχέση με τον τόπο καταγωγής τους.

Variables	Pearson Chi-Square Value	Pearson Chi-Square df	Pearson Chi-Square Sig.
Δυνατότητα εργασίας με βάση τη χώρα καταγωγής	4,561	9	,871

Στη συνέχεια, στο 9^ο ερευνητικό ερώτημα της εργασίας, εξετάζονται οι παράγοντες που αφορούν τις συνθήκες που επικρατούν στα κέντρα φιλοξενίας προσφύγων, όσον αφορά τα διαφορετικά κέντρα στα οποία φιλοξενήθηκαν τα άτομα του δείγματος. Τα αποτελέσματα φανέρωσαν στατιστικά σημαντική σχέση μόνο όσον αφορά το πόσο καλά συμπεριφέρονταν στους μετανάστες σε κάθε ένα κέντρο. Συνεπώς, ακολουθεί η εκτενέστερη ανάλυση αυτής της μεταβλητής στον πίνακα 28. Τα αποτελέσματα δείχνουν πως τα άτομα που έμεναν στη δομή Σοφάδες, φαίνεται να ήταν αποδέκτες πιο καλών συμπεριφορών προς το πρόσωπο τους.

Πίνακας 27: Έλεγχος στατιστικά σημαντικών σχέσεων κέντρων φιλοξενίας μεταναστών σε σχέση παράγοντες που ορίζουν τις συνθήκες διαβίωσης σε αυτά.

Variables	Chi-Square	df	Sig.
Πόσο άνετα νιώθατε σε αυτό το χώρο;	4,638	3	,200
Πόσο καθαρός ήταν ο χώρος;	5,059	3	,168
Πόσο ασφαλείς ήταν ο χώρος;	6,193	3	,103
Πόσο καλά σας συμπεριφέρονταν σε αυτό το χώρο;	7,893	3	,048

Πίνακας 28: Έλεγχος στατιστικά σημαντικών σχέσεων κέντρων φιλοξενίας μεταναστών σε σχέση με τη συμπεριφορά στα κέντρα αυτά προς τους μετανάστες.

Variables	N	Mean Rank	Sig.
Πόσο καλά σας συμπεριφέρονταν σε αυτό το χώρο;			
Δομή Οиноφύτων	44	45,30	,318
Σοφάδες camp	41	40,54	
Πόσο καλά σας συμπεριφέρονταν σε αυτό το χώρο;			
Δομή Οиноφύτων	44	45,22	,475
Δομή Μαλακάσας	49	48,60	
Πόσο καλά σας συμπεριφέρονταν σε αυτό το χώρο;			
Δομή Μαλακάσας	41	40,05	,024

Σοφάδες camp	49	50,06	
--------------	----	-------	--

Τέλος, στο 10^ο ερευνητικό ερώτημα, εξετάζεται η σχέση των μεταβλητών που αφορούν τα παιδιά και το σχολείο. Αρχικά εξετάζεται το κατά πόσο τα παιδιά που πηγαίνουν σχολείο εμφανίζουν θετικότερη στάση προς αυτό. Τα αποτελέσματα δείχνουν πως τα παιδιά που πηγαίνουν σχολείο εμφανίζουν μεγαλύτερη πιθανότητα να είναι πιο χαρούμενα μετά την επίσκεψη τους σε αυτό, ενώ εμφανίζουν και μεγαλύτερη θέληση να πάνε στο σχολείο. Στη συνέχεια, μέσω ελέγχου crosstab προκύπτει στατιστικά σημαντική σχέση ανάμεσα στη μεταβλητή που αφορά το κατά πόσο τα παιδιά πηγαίνουν σχολείο και τη περιοχή κατοικίας.

Πίνακας 29: Έλεγχος σχέσης συναισθημάτων για σχολείο ανάμεσα σε μαθητές και μη μαθητές.

Variables	N	Mean Rank	Sig.
Πόσο θέλουν τα παιδιά σας να πηγαίνουν στο σχολείο;			
Ναι	59	70,01	,000
Όχι	41	22,43	
Κατά πόσο θεωρείται πως τα παιδιά σας είναι πιο χαρούμενα όταν πάνε σχολείο;			
Ναι	59	70,08	,000
Όχι	41	22,32	

Πίνακας 30: Στατιστικά σημαντικές σχέσεις εκπαίδευση παιδιών και περιοχή διαμονής

Variables	Pearson Chi-Square Value	Pearson Chi-Square df	Pearson Chi-Square Sig.
Δυνατότητα εργασίας με βάση τη περιοχή διαμονής			
Αθήνα – Καρδίτσα - Εκτός Αθήνας εντός 1 ώρας	6,348	2	0,42

6. Συμπεράσματα

Στόχος της έρευνας ήταν η ανάλυση και η αξιολόγηση της σημασίας του χώρου στην κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών καθώς και συναισθημάτων που γεννιούνται στους μετανάστες κατά τη διαμονή τους στη χώρα. Με τη χρήση του ερωτηματολογίου που κατασκευάστηκε και διανεμήθηκε μέσω διαδικτύου, αλλά και μέσω της σύγκρισης που πραγματοποιήθηκε με τα δεδομένα όλης της βιβλιογραφικής ανασκόπησης που προηγήθηκε, προέκυψαν σημαντικά συμπεράσματα για την υπάρχουσα στάση της κοινωνίας προς τους μετανάστες, αλλά και για τη σημασία του τόπου στην κοινωνική ενσωμάτωση τους. Συγκεκριμένα, προκύπτει πως οι μετανάστες αισθάνονται κατά κύριο λόγο ότι στους γύρω τους δημιουργούνται κατά κύριο λόγο αρνητικά συναισθήματα όσον αφορά το πρόσωπο τους, ενώ τα ίδια τα άτομα αισθάνονται σε μεγαλύτερο βαθμό αισιοδοξία, φιλοδοξία και ελπίδα. Προκύπτει συνεπώς, πως παρά την αρνητική αίσθηση που νιώθουν ότι τους περιβάλλει από την τοπική κοινωνία, τα άτομα παραμένουν αισιόδοξα για το μέλλον τους. Ταυτόχρονα όμως, οι μετανάστες δηλώνουν πως αισθάνονται πως έχουν λάβει μεγαλύτερη στήριξη από την πολιτεία, στη συνέχεια από τους απλούς ανθρώπους και

τέλος από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζει πως οι εργαζόμενοι μετανάστες θέτουν ως πιο σημαντική τη βοήθεια των φίλων και των γνωστών τους στην εύρεση εργασίας.

Παράλληλα, εξετάζονται τα κέντρα φιλοξενίας στα οποία διέμεναν κάποια στιγμή τα άτομα που αποτελούν το δείγμα της έρευνας, φανερώνοντας μια ουδέτερη στάση προς αυτά. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός πως ένα σημαντικό ποσοστό των παιδιών των μεταναστών δεν έχει πρόσβαση στην εκπαίδευση, ενώ ακόμα μεγαλύτερη ανάλυση αυτής της μεταβλητής φανερώνει πως η περιοχή διαμονής επηρεάζει το αν τα παιδιά πηγαίνουν σχολείο ή όχι. Επιπλέον, προκύπτει πως τα παιδιά που πηγαίνουν σχολείο εμφανίζουν μεγαλύτερες πιθανότητες να είναι πιο χαρούμενα μετά από αυτό, ενώ εμφανίζουν και μεγαλύτερη θέληση να πάνε στο σχολείο. Εδώ συνεπώς διαφαίνεται μια πρώτη εικόνα της σημασίας του σχολείου στη χαρά και την κοινωνική ενσωμάτωση των παιδιών, αλλά και της έμμεσης επιρροής του τόπου κατοικίας σε αυτές τις μεταβλητές. Επιπλέον, προέκυψε πως η περιοχή διαμονής σχετίζεται με την ένταση των ρατσιστικών φαινομένων των οποίων γίνονται δέκτες οι μετανάστες, με τα άτομα που διαμένουν στην Αθήνα ή κοντά σε αυτή να γίνονται δέκτες εντονότερων αρνητικών στάσεων και συμπεριφορών. Από την άλλη, η ένταση αυτή είναι μειωμένη για τους μετανάστες που διαμένουν στη Καρδίτσα, γεγονός που ενδέχεται να σχετίζεται με το μικρότερο μέγεθος της τοπικής κοινωνίας και τη δυνατότητα που δίνεται να δημιουργηθούν πιο διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των ατόμων. Ταυτόχρονα φαίνεται πως τα άτομα που είναι κάτοικοι Αθήνας αισθάνονται πιο έντονα πως κρίνονται, σε σχέση με τα άτομα που κατοικούν στη Καρδίτσα, ενώ από την άλλη τα άτομα που κατοικούν σε περιοχές εντός μιας ώρας από την Αθήνα διατηρούν μια ενδιάμεση στάση. Επιπλέον, οι μετανάστες που είναι κάτοικοι της Καρδίτσας θεωρούν πως λαμβάνουν μεγαλύτερης έντασης αλλαγή της στάσης των ντόπιων απέναντι τους, όταν μαθαίνουν πως αυτοί εργάζονται. Μπορεί συνεπώς να θεωρηθεί πως όσο πιο κοντά σε ένα μεγάλο αστικό κέντρο τόσο πιο έντονη η επιφυλακτικότητα των ντόπιων και πιο δύσκολη η αλλαγή της στάσης τους.

Τα αποτελέσματα της εργασίας φανερώνουν μια σημαντική επιρροή του τόπου στις μεταβλητές ενσωμάτωσης των μεταναστών που εξετάστηκαν, ενώ φανερώνεται η ανάγκη για ακόμα μεγαλύτερη και σε βάθος ανάλυση και μελέτη. Η συλλογή ενός μεγαλύτερου δείγματος από πολλές διαφορετικές πόλεις της Ελλάδος θα συνέβαλε στην ανάπτυξη ακόμα περισσότερων συγκρίσεων αλλά και στη κατηγοριοποίηση των περιοχών με βάση συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τους, ώστε να δημιουργηθούν επιπλέον σημαντικοί έλεγχοι. Για παράδειγμα, πολύ ενδιαφέρον θα είχε να εξεταστεί το κατά πόσο οι προσφυγικοί οικισμοί εμφανίζονται πιο δεκτικοί και πιο έτοιμοι να δεχτούν τις μεταναστευτικές ροές σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιοχές της χώρας. Επιπλέον, η ανάπτυξη ενός αντίστοιχου ερωτηματολογίου στους μόνιμους κατοίκους της χώρας θα έδινε ακόμα περισσότερα στοιχεία για το φαινόμενο της μετανάστευσης και θα δημιουργούσε ένα πιο ολοκληρωμένο πλαίσιο μελέτης του φαινομένου. Θα ήταν δυνατή η ανάπτυξη συγκρίσεων και αλληλοσυσχετίσεων των αποτελεσμάτων δίνοντας ένα ολοκληρωμένο σύνολο δεδομένων αναφορικά με το μεταναστευτικό ζήτημα στην Ελλάδα.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- aida. (2019). *Country Report: Greece*. Greek Council for Refugees.
https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2020/07/report-download_aida_gr_2019update.pdf
- Alix-Garcia, J., Walker, S., Bartlett, A., Onder, H., & Sanghi, A. (2018). Do refugee camps help or hurt hosts? The case of Kakuma, Kenya. *Journal of Development Economics*, 130, 66–83.
<https://doi.org/10.1016/j.jdevco.2017.09.005>
- American Psychological Association. (2012). *Crossroads: The Psychology of Immigration in the New Century*. American Psychological Association.
<http://www.apa.org/topics/immigration/report.aspx>
- Amnesty International. (n.d.). *Refugees, Asylum-seekers and Migrants*. Amnesty International. Retrieved October 28, 2021, from
<https://www.amnesty.org/en/what-we-do/refugees-asylum-seekers-and-migrants/>
- BBC News. (2020, September 9). Moria migrants: Fire destroys Greek camp leaving 13,000 without shelter. *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/world-europe-54082201>
- Blom, S. (2010). Attitudes towards immigrants and immigration. *Statistisk Sentralbyrå, Statistics Norway*, 17.
- Chatruc, M. R., & Roza, S. V. (2021). *Attitudes Towards Migrants during Crisis Times* (Discussion Paper Series No. 14319). IZA Institute of Labor Economics. <https://ftp.iza.org/dp14319.pdf>
- Elstat. (2021). *Estimated Population (1.1.2021) and Migration Flows (2020)*. HELLENIC STATISTICAL AUTHORITY.
https://www.statistics.gr/en/statistics?p_p_id=documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4lN&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=cacheLevelPage&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=4&p_p_col_pos=1&_documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4lN_javax.faces.resource=document&_documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4lN_ln=downloadResources&_documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4lN_documentID=454768&_documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4lN_locale=en
- eurostat. (n.d.). *Migration and migrant population statistics*. Retrieved November 30, 2021, from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics
- Farashah, A. D., & Blomquist, T. (2019). Exploring employer attitude towards migrant workers: Evidence from managers across Europe. *Evidence-Based HRM: A Global Forum for Empirical Scholarship*, 8(1), 18–37.
<https://doi.org/10.1108/EBHRM-04-2019-0040>
- Feldman, I. (2015). What is a camp? Legitimate refugee lives in spaces of long-term displacement. *Geoforum*, 66, 244–252.
<https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2014.11.014>
- Glossary on Migration*. (2019). International Organization for Migration (IOM).
https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf
- Gonzalez-Barrera, A., & Connor, P. (2019). *Around the World, More Say Immigrants Are a Strength Than a Burden*. Pew Research Center.

- Hager, A. (2021). What Drives Migration to Europe? Survey Experimental Evidence from Lebanon. *International Migration Review*, 55(3), 929–950.
<https://doi.org/10.1177/0197918320988662>
- Ham, S.-H., Yang, K.-E., & Cha, Y.-K. (2017). Immigrant integration policy for future generations? A cross-national multilevel analysis of immigrant-background adolescents' sense of belonging at school. *International Journal of Intercultural Relations*, 60, 40–50.
<https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2017.06.001>
- Hamberger, A. (2009). *Journal of Identity and Migration Studies*. 3(2), 20.
- Handbook on Protection of Stateless Persons. (2014). UNHCR.
https://www.unhcr.org/dach/wp-content/uploads/sites/27/2017/04/CH-UNHCR_Handbook-on-Protection-of-Stateless-Persons.pdf
- House of European History. (n.d.). *Theme: Borders and bridges—Migration*. European Parliament. https://historia-europa.ep.eu/sites/default/files/Discover/EducatorsTeachers/ActivitiesForYourClassroom/migr-introduction-en_0.pdf
- IOM Greece. (2019, July 12). *Hellenic Integration Support for Beneficiaries of International Protection (HELIOS)*. International Organization for Migration.
<https://greece.iom.int/en/hellenic-integration-support-beneficiaries-international-protection-helios>
- Jahre, M., Kembro, J., Adjahossou, A., & Altay, N. (2018). Approaches to the design of refugee camps: An empirical study in Kenya, Ethiopia, Greece, and Turkey. *Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management*, 8(3), 323–345. <https://doi.org/10.1108/JHLSCM-07-2017-0034>
- Kanayo, O., Anjofui, P., University of the Western Cape, Stiegler, N., & University of the Western Cape. (2019). Push and Pull Factors of International Migration: Evidence from Migrants in South Africa. *Journal of African Union Studies*, 8(2), 219–250. <https://doi.org/10.31920/2050-4306/2019/8n2a12>
- McAuliffe, M., Khadria, B., & Bauloz, C. (2019). *World migration report 2020*. IOM.
- MIELI. (2021, August 26). *Immigration*. MIELI. <https://mieli.fi/en/difficult-situations-in-life/immigration/>
- Munobwa, J. S., Ahmadi, F., & Darvishpour, M. (2021). Diversity Barometer 2020: Attitudes towards Immigration and Ethnic Diversity in Sweden. *Social Sciences*, 10(10), 401. <https://doi.org/10.3390/socsci10100401>
- Murphy, C. C. (2018). The spatial impact of migration. *The Journal of Public Space*, Vol. 3 n. 3 | 2018 | FULL ISSUE, 159–170.
<https://doi.org/10.32891/jps.v3i3.1139>
- Nukpezah, J. A. (2017). Creating an Immigrant-Friendly Society—What Drives Feelings Toward Immigrants? *Journal of Policy Practice*, 16(4), 472–492.
<https://doi.org/10.1080/15588742.2017.1344605>
- ProtoThema. (2021, February 19). *Κλείνει οριστικά η δομή μεταναστών στα Γρεβενά—Σήμερα και αύριο η αποχώρηση των προσφύγων*. ProtoThema.
<https://www.protothema.gr/greece/article/1096886/kleinei-oristika-i-domi-sta-grevena-simera-kai-aurio-i-apohorisi-ton-prosfugon/>
- Robert, A.-M., & Gilkinson, T. (2012). *Mental health and well-being of recent immigrants in Canada: Evidence from the Longitudinal Survey of Immigrants to Canada* (No. RR20130301). Citizenship and Immigration Canada.
<https://www.canada.ca/content/dam/ircc/migration/ircc/english/pdf/research-stats/mental-health.pdf>

- Tataru, G. F. (2019). Migration – an Overview on Terminology, Causes and Effects. *Logos Universality Mentality Education Novelty: Law*, 7(2), 10–29. <https://doi.org/10.18662/lumenlaw/24>
- Telzer, E. H., & Vazquez Garcia, H. A. (2009). Skin Color and Self-Perceptions of Immigrant and U.S.-Born Latinas: The Moderating Role of Racial Socialization and Ethnic Identity. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 31(3), 357–374. <https://doi.org/10.1177/0739986309336913>
- The Guardian. (2020, February 9). A doctor’s story: Inside the ‘living hell’ of Moria refugee camp. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2020/feb/09/moria-refugee-camp-doctors-story-lesbos-greece>
- UITS. (2018). *In SPSS, how do I compute Cronbach’s alpha statistic to test reliability?* University Information Technology Services. <https://kb.iu.edu/d/bctl>
- UNHCR. (n.d.). *What is a Refugee Camp? Definition and Statistics | USA for UNHCR*. Retrieved November 29, 2021, from <https://www.unrefugees.org/refugee-facts/camps/>
- UNHCR. (2018). *Kakuma Camp & Kalobeyei Settlement: Visitors Guide*. UNHCR. <https://www.unhcr.org/ke/wp-content/uploads/sites/2/2018/02/UNHCR-Sub-Office-Kakuma-Visitors-Guide.pdf>
- UNHCR. (2019). *KAKUMA CAMP AND KALOBYEI SETTLEMENT BRIEFING KIT, MAY 2019*. UNHCR. https://www.unhcr.org/ke/wp-content/uploads/sites/2/2019/06/Briefing-Kit_May-2019-approved.pdf
- UNHCR. (2021a). *GREECE UPDATE No.16—Lesvos*. <https://reporting.unhcr.org/sites/default/files/UNHCR%20RBE%20Greece%200-%20Lesvos%20update%20-%207%20March%202021.pdf>
- UNHCR. (2021b, July 18). *Figures at a Glance*. UNHCR. <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>
- UNHCR Kenya. (n.d.). *Kalobeyei Settlement*. UNHCR Kenya. Retrieved November 30, 2021, from <https://www.unhcr.org/ke/kalobeyei-settlement>
- UNICEF. (n.d.). *Latest statistics and graphics on refugee and migrant children*. Retrieved November 30, 2021, from <https://www.unicef.org/eca/emergencies/latest-statistics-and-graphics-refugee-and-migrant-children>
- United Nations. (n.d.). *Asylum and Migration*. UNHCR. Retrieved November 23, 2021, from <https://www.unhcr.org/asylum-and-migration.html>
- U.S. DEPARTMENT of STATE. (n.d.). Statelessness. *United States Department of State*. Retrieved November 29, 2021, from <https://www.state.gov/other-policy-issues/statelessness/>
- Zahreen Mohd Arof, K., Ismail, S., & Latif Saleh, A. (2018). Contractor’s Performance Appraisal System in the Malaysian Construction Industry: Current Practice, Perception and Understanding. *International Journal of Engineering & Technology*, 7(3.9), 46. <https://doi.org/10.14419/ijet.v7i3.9.15272>
- Zanabazar, A., Kho, N. S., & Jigjiddorj, S. (2021). The Push and Pull Factors Affecting the Migration of Mongolians to the Republic of South Korea. *SHS Web of Conferences*, 90, 01023. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20219001023>
- Γενική γραμματεία ενημέρωσης και επικοινωνίας. (2017). *04-07-2017.pdf*. <https://infocrisis.gov.gr/images/prosfygiko/04-07-2017.pdf>

- Γεωργιοπούλου, Τ. (2021). *Κλείνει τέλος του έτους η δομή του «Ελαιώνα»* | *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*. <https://www.kathimerini.gr/society/561562549/kleinei-telos-toy-etoys-i-domi-toy-elaiona/>
- Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη. (2019). Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής. <http://www.opengov.gr/immigration/wp-content/uploads/downloads/2019/01/ethniki-stratigiki.pdf>
- Ελληνική Αστυνομία. (2018). *Στατιστικά στοιχεία παράνομης μετανάστευσης 2018—Υπ. Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης—Ελληνική Αστυνομία*. http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=78538&Itemid=73&lang
- Ζώτου, Έ. (2021, April 27). *Προσφυγικό / Κλείνει και η τελευταία ανθρώπινη δομή φιλοξενίας της Λέσβου*. Αυγή. https://www.avgi.gr/koinonia/385512_kleinei-kai-i-teleytaia-anthropini-domi-filoxenias-tis-lesboy
- Μπάγκαβος, Χ., & Παπαδοπούλου, Δ. (2003). *ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ*. ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ. https://www.inegsee.gr/sitefiles/files/MELETH_15.pdf
- Σπυροπούλου, Ν. (2014). Γενικές αρχές της ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής. Μια σύντομη ανασκόπηση. In *Γενικές αρχές της ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής. Μια σύντομη ανασκόπηση* (p. 286). Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ). <https://www.ekke.gr/services/publication/genikes-arches-tis-ellinikis-metanasteutikis-politikis-mia-sintomi-anaskopisi>
- ΤΑ ΝΕΑ. (2020, April 7). *Κλείνουν οι δομές Μαλακάσας και Σιντικής – απελαύνονται όσοι δεν πάρουν άσυλο*. ΤΑ ΝΕΑ. <https://www.tanea.gr/2020/04/07/greece/kleinoun-oi-domes-malakasas-kai-sintikis-apelaynontai-oso-den-paroun-asylo/>
- Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου. (2020a). *ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΕΣΤΙΑ 2021*. Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου. <https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2021/03/%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%A3%CE%9A%CE%9B%CE%97%CE%A3%CE%97-%CE%95%CE%A3%CE%A4%CE%99%CE%91-2021-%CE%A8%CE%A6%CE%9F%CE%9F46%CE%9C%CE%94%CE%A8%CE%9F-6%CE%9E%CE%A7.pdf>
- Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου. (2020b, May 8). *Στατιστικά*. <https://migration.gov.gr/statistika/>
- Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου. (2020c, May 21). *Κέντρα Ένταξης Μεταναστών* | Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. <https://migration.gov.gr/migration-policy/integration/draseis-koinonikis-entaxis-se-ethniko-epipedo/kentra-entaxis-metanaston/>
- Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου. (2020d, May 21). *Πρόγραμμα HELIOS* | Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. <https://migration.gov.gr/migration-policy/integration/draseis-koinonikis-entaxis-se-ethniko-epipedo/programma-helios/>
- Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου. (2020e, November 27). *Τερματισμός λειτουργίας προσωρινής δομής φιλοξενίας ΠΙΚΠΑ Λέρου* | Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. <https://migration.gov.gr/termatismos-leitoyrgias-prosorinis-domis-filoxenias-pikpa-leroy/>
- Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου. (2021a). *Ενημερωτικό Σημείωμα 4 Νοεμβρίου 2021. Διαδικασίες Υποδοχής, Ασύλου & Ένταξης*. <https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2021/12/%CE%9D%CE%BF%CE%AD%CE%BC%CE%B2>

%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%82-2021_%CE%A5%CE%9C%CE%91-GR-
%CE%95%CE%BD%CE%B7%CE%BC%CE%B5%CF%81%CF%89%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-
%CE%94%CE%99%CE%95%CE%98%CE%9D%CE%97-
%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%A3%CE%A4%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%91-1.pdf

Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου. (2021b). *Ενημερωτικό Σημείωμα Β Νοεμβρίου 2021 Νόμιμη Μετανάστευση*. https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2021/12/%CE%9D%CE%BF%CE%AD%CE%BC%CE%B2%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%82-2021_%CE%A5%CE%9C%CE%91-GR-%CE%95%CE%BD%CE%B7%CE%BC%CE%B5%CF%81%CF%89%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%9D%CE%BF%CE%AD%CE%BC%CE%B2%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%82-%CE%92-%CE%9D%CF%8C%CE%BC%CE%B9%CE%BC%CE%B7-%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7.pdf

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. (2020a, May 4). *Χάρτης υπηρεσιών*. <https://migration.gov.gr/chartis-ypiresion/>

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. (2020b, June 9). *Δομές Φιλοξενίας / Προσωρινής Υποδοχής*. <https://migration.gov.gr/ris/perifereiakes-monades/domes/>